

Juha Nurmela, Seija Öörni,
Riina Nyberg, Päivi Hokka

MATKALLA KANSALAISTEN TIETOYHTEISKUNTAAN?

– Raportti asukkaiden suhtautumisesta tieto-
ja viestintätekniiikan käyttöön OSKU-alueilla
syksyllä 2001

Katsauksia 2002/3

**Juha Nurmela, Seija Öörni,
Riina Nyberg, Päivi Hokka**

**MATKALLA KANSALAISTEN
TIETOYHTEISKUNTAAN?**

**– Raportti asukkaiden suhtautumisesta tieto- ja
viestintätekniiikan käyttöön OSKU-alueilla
syksyllä 2001**

Tiedustelut
Juha Nurmela
puh. (09) 17 341
sähköposti: juha.nurmela@tilastokeskus.fi

Typografia
Irene Matis

Taitto
Seija Töyräänvuori

Kannen kuva
Sitra

© 2002 Tilastokeskus, Sitra

ISSN 1239-3800
ISBN 952-467-063-1
ISBN 951-563-425-3 (Sitra)

Valopaino Oy
Helsinki 2002

Esipuhe

Tämä on toinen Tilastokeskuksen laatima OSKU-alueita kuvaava raportti. Tässä aineistona on alueiden asukkaille tehty postikysely, joka keskittyi selvittämään uuden tieto- ja viestintätekniiikan käyttöä ja siihen suhtautumista. Tutkimuksen eri vaiheissa sen tekemiseen ovat osallistuneet allekirjoittaneen lisäksi yliaktuaarit Päivi Hokka ja Seija Öörni sekä tutkimussihteri Riina Nyberg. Heille kaikille kiitos huolellisesta ja paneutuvasta työstä.

Tämän raportin ensisijainen tavoite on kuvata, miten eri OSKU-alueiden asukkaat käyttävät uutta tieto- ja viestintätekniiikkaa sekä miten he suhtautuvat sen hyötyihin ja haittoihin hankkeiden käynnistymisvaiheessa. Kysymysten laadinnassa on ajateltu, että kyselytut-

kimus voitaisiin toistaa uudelleen hankkeiden päätyttyä ja saada siten tietoa projektien vaikutuksesta alueiden asukkaiden arkipäivään. Siksi vastaajilta pyydettiin lupa uusintakyselyn tekemiseen. Peräti 75 prosenttia vastanneista antoi tällaisen luvan, joten edellytykset onnistuneen seurantatutkimuksen tekemiselle ovat olemassa.

Kiitän Sitraa ja erityisesti OSKUn ohjausryhmää siitä, että se on käynnistänyt tällaisen poikkeuksellisen kiinnostavan ja kaukonäköisen tutkimushankkeen. Tutkijan urallani olen harvoin päässyt näin mielenkiintoisten käytännön toimintaan liittyvien kysymyksenasettelujen avulla seuraamaan yhteiskunnallista muutosprosessia.

Helsingissä 13.5.2002

Juha Nurmela

Dosentti, tutkimuspäällikkö

Sisällysluettelo

Esipuhe	3	6. Tieto- ja viestintätekniikka työssä	52
1. Johanto	5	6.1. Työn luonne	52
1.1. Oppivat seutukunnat (OSKU) -hanke ja sen tavoitteet	5	6.2. Puhelin, tietokone ja tietoverkko työssä	60
1.2. OSKU-alueiden tieto- ja viestintätekniikan käyttötutkimuksen lähtökohdat ja tavoitteet	6	6.3. Etättyö mahdollisuutena	65
2. Tutkimuksen toteutus	7	6.4. Yhteenveto	67
2.1. Raportoinnista ja tulosten tulkinnasta ..	8	7. Tietotekniikkaan suhtautuminen	69
3. OSKU-alueiden yleisluonnehdinta	10	8. Sosiaalinen pääoma, sosiaaliset suhteet ja osallistuminen	74
3.1. Vastaajien asuinpaikka	10	8.1. Sukulaisuus ja ystävyyssuhteet	74
3.2. Väestö ja työssäkäynti	11	8.2. Kolmannen sektorin toimintaan osallistuminen ja avunsaanti ystäväpiiriltä	76
3.3. Kotitaloudet	13	8.3. Osallistuminen kunnan toimintaan	78
3.4. Etäisyydet palveluihin	14	8.4. Yhteenveto	84
4. Puhelin ja matkapuhelin ihmisten arjessa	16	9. Kiinnostus OSKUa ja sen palveluja kohtaan	86
4.1. Lanka- ja matkapuhelimen yleisyys	16	9.1. Tiedonsaanti kansalaisverkosta	86
4.2. Puheluiden määrä ja suhtautuminen puhelimen käyttöön	17	9.2. Mielipiteet kansalaisverkon tarpeellisuudesta	87
4.3. Matkapuhelimen käyttö	23	9.3. Halu saada tieto- ja viestintätekniikan koulutusta	88
4.4. Tekstiviestin käyttö	27	9.4. Arvio vastaajan ja alueen tulevaisuudesta	90
4.5. Matkapuhelin ostosten maksuvälineenä ..	30	10. Yhteenveto	93
4.6. Yhteenveto	31	Lähteet	100
5. Tietokone ja tietoverkko ihmisten arjessa	34	Liitteet	
5.1. Tieto- ja viestintätekniikan yleisyys	34	Liite 1 OSKU kyselytutkimuksen otos ja painotus	101
5.2. Tietokoneen käyttö	35	Liite 2 Oppivat seutukunnat -projektiin liittyviä tutkimuksia, selvityksiä ja raportteja	103
5.3. Internetin käyttö	39	Liite 3 Kohdekirje ja kyselylomake	105
5.4. Sähköpostin käyttö	44		
5.5. Tietokone- ja verkkotaidot	46		
5.6. Yhteenveto	49		

I. Johdanto

I.1. Oppivat seutukunnat (OSKU) -hanke ja sen tavoitteet

Sitra julkaisi kansallisen tietoyhteiskuntastrategian vuonna 1998. Strategiassa nimettiin suomalaiselle tietoyhteiskunnalle keskeisiä kärkihankkeita. Kärkihankkeet ovat ajan kuluessa muuttuneet nimeltään ja näkökulmaltaan laajemmiksi tietoyhteiskunnan teema-alueiksi. Yksi näistä teema-alueista on paikallisuus. Paikallisuus -ohjelman tavoitteena on koota yhteen ja kehittää alueellisen ja paikallisen tietoyhteiskunnan toteuttamisen hyviä käytäntöjä sekä lisätä alueellista yhteistyötä ja vuorovaikutusta palveluiden parantamiseksi ja demokratian vahvistamiseksi. Ohjelmaa toteuttavat yhteistyössä Suomen kuntaliitto ja Sitran Oppivat seutukunnat (OSKU) -projekti.

Oppiva Ylä-Karjala oli pilottihanke, joka kesti kaksi vuotta ja päättyi maaliskuussa 2000. Siihen osallistuivat Nurmeksen, Juuan ja Valtimon kunnat. Projektin tavoitteena oli tietoyhteiskunnan haasteisiin vastaavan selviytymisstrategian luominen Ylä-Karjalan kaltaisille taantuville ja syrjäisille alueille. Se oli ennen kaikkea koulutus- ja kouluttautumishanke, jonka avulla pyrittiin parantamaan koko alueen väestön tietoyhteiskuntavalmiuksia. Oppiva Vaara-Karjala -projekti oli oppivan Ylä-Karjalan laajennus, joka tarjosi samalla kokemuksia Ylä-Karjalan mallin siirtämisestä toiselle alueelle. Mukaan tulivat Lieksan, Ilomantsin ja Tuupovaaran kunnat. Oppiva Vaara-Karjala -projekti päättyi joulukuussa 2001.

Vuoden 2001 alussa käynnistyi Sitran rahoittama Oppivat seutukunnat eli OSKU-projekti.

Sen tavoitteena on Pohjois-Karjalan projekteissa saatujen kokemusten siirtäminen kahdeksalle uudelle alueelle. Tavoitteena ei kuitenkaan ole siirtää Ylä-Karjalan mallia sellaisenaan, vaan eri alueiden projektit toimivat hyvin itsenäisinä pilotteina ja jokaisen alueen omilla toimijoilla on sisällöllinen kehittämisvastuu. Alueiksi on valittu mahdollisimman erilaisia alueita eri puolilta Suomea. Projektissa on mukana sekä kaupunki että haja-asutusalueita.

Alla on lueteltu OSKU-projektiin kuuluvat alueet.

1. Pohjois-Lappi: Sodankylä, Inari ja Utsjoki
2. Kainuu: Hyrynsalmi, Kuhmo, Paltamo, Ristijärvi ja Suomussalmi
3. PiiSavo: Haukivuori, Jäppilä, Kangasniemi, Pieksämäen mlk, Pieksämäki ja Virtasalmi
4. ePäijänne: Padasjoki, Asikkala, Kuhmoinen ja Sysmä
5. Kehä5: Lapinjärvi, Liljendal, Myrskylä, Pernaja ja Pukkila
6. Itä-Turku: Halinen, Huhkola, Itäharju, Kohmo, Kurala Lauste, Pääskyvuori, Vaala ja Varissuo
7. Saaristo: Dragsfjärd, Houtskari, Iniö, Kemiö, Korppoo, Nauvo, Parainen, ja Västanfjärd
8. Nettimaunula: Maunula
9. Pohjois-Karjala: Nurmes, Lieksa, Valtimo, Ilomantsi, Tuupovaara ja Juuka

Oppivat Seutukunnat -hankkeen keskeisenä käytännön tavoitteena on oman paikallisen kansalaisverkon rakentaminen projektin toiminta-alueille. Alueiden asukkaat saavat kansalaisverkon kautta käyttöönsä Internet-yhteyden, sähköpostin, mahdollisuuden julkaista omat kotisivunsa sekä kaikki verkkoon syntyvät paikalliset palvelut. Kansalaisverkkoa voi käyttää kotoa, työpaikalta tai ilmaisista kioskipisteistä.

Tavoitteena on innostaa paikalliset asukkaat käyttämään ja kehittämään oman alueensa kansalaisverkkoa. Asukkaiden ja muiden tahojen halutaan tuottavan itse kansalaisverkon sisällön, keskustelevan ja liikkuvan verkossa omilla nimillään. Alueellisen tietoverkon lisäksi kansalaisverkon kautta pääsee myös kaikkialle Internetiin.

Projektin keskeinen keino on koulutus, jolla varmistetaan, että mukaan pääsevät myös ne kansalaisryhmät, joiden mahdollisuudet käyttää tietoyhteiskunnan palveluja oletetaan olevan huonoimmat. Jokaiselta OSKU-alueelta koulutetaan paikallisverkkohankkeesta kiinnostuneita tavallisia ihmisiä tietokoneen, -verkon ja kansalaisverkon käyttöön. Nämä maallikkokouluttajat, alueen ihmiset ja olosuhteet hyvin tuntevat henkilöt, opastavat muut halukkaat ihmiset kansalaisverkon käyttäjiksi.

Tämän tutkimuksen alueellisissa tarkasteluissa ovat mukana Oppivat seutukunnat -hankkeeseen kuuluvat kunnat sekä Oppiva Ylä-Karjala ja Oppiva Vaara-Karjala alueen kunnat yhtenä aluekokonaisuutena, jota tässä raportissa kutsutaan Pohjois-Karjalaksi.

1.2. OSKU-alueiden tieto- ja viestintätekniiikan käyttötutkimuksen lähtökohdat ja tavoitteet

Vuoden 2001 marraskuussa Tilastokeskus teki Sitran toimeksiannosta kyselytutkimuksen

Oppivat Seutukunnat -hankkeeseen sekä Oppiva Ylä-Karjala ja Oppiva Vaara-Karjala hankkeeseen kuuluvien kuntien asukkaille. *Kyselyn keskeisenä tavoitteena oli selvittää asukkaiden kokemuksia, mielipiteitä ja käsityksiä matkapuhelimen, tietokoneen ja Internetin käytöstä ja niiden tarpeellisuudesta.* Kyselyyn poimittiin vastaajiksi 500 satunnaisesti valittua henkilöä jokaiselta alueelta.

Kyselylomakkeessa selvitettiin lanka- ja matkapuhelimen sekä tietokoneen ja -verkon käyttöä, tietokoneen käyttämiseen liittyviä valmiuksia, sosiaalisia suhteita, työssäkäyntiin liittyviä tietoja ja tietotekniikan käyttöä työssä, tietoyhteiskuntaan ja tietosuojaan suhtautumista sekä osallistumista oman alueen sosiaaliseen toimintaan. Kyselylomake on liitteessä 3.

Oppiva Ylä-Karjala -projektin alueella kansalaisverkko oli kyselyajankohtana ollut käytössä pari vuotta ja Oppiva Vaara-Karjala -alueella vuoden verran. OSKU-projektiin kuuluvilla alueilla kansalaisverkon rakentaminen oli vasta alkuvaiheessa kyselyn aikana. Asukkaat olivat saaneet tietoa alueensa OSKU-hankkeesta lähinnä paikallislehtien artikkeleista.

Kysely antaa tarpeellista pohjatietoa Oppivat seutukunnat -hankkeen vaikutusten myöhempää seurantaa varten. Kyselyn yhtenä tavoitteena on verrata lähtötilannetta Oppivat seutukunnat -hankkeen eri alueilla. Toiseksi verrataan näitä alkuvaiheessa olevia alueita Ylä-Karjalaan ja Vaara-Karjalaan, joilla oli jo tehty töitä kansalaisverkon käytön edistämiseksi. Kolmanneksi tarkastellaan alueiden tilannetta suhteessa koko maan tilanteeseen. Kyselyn avulla myös alueelliset projektit voivat saada ideoita toimintansa kehittämiseen.

2. Tutkimuksen toteutus

Tutkimus toteutettiin postikyselynä vuoden 2001 lokakuun lopun ja joulun välillä. Kysely lähetettiin kullakin alueella noin 500:lle väestön keskusrekisteristä satunnaisesti poimitulle 15–74-vuotiaalle. Tilastokeskus laati kysymysluonnokset useiden aiempien tutkimusten kysymysten pohjalta, koska haluttiin saada vertailukelpoista tietoa myös koko Suomen tilanteesta. Kysymysten lopullinen valinta tehtiin yhteistyössä Sitran OSKU-projektin kanssa. Kyselyyn otettiin mukaan myös muutama OSKU-projektia välittömästi hyödyttävä kysymys. Lomake on liitteenä 3.

Kyselylomake lähetettiin 4 515 henkilölle. Vastaajille lähetettiin noin viikon kuluttua muistutuskortti, jossa pyydettiin vastamaan aiemmin lähetettyyn kyselyyn. Niille, joilta ei oltu saatu vastausta kuukauden kuluessa lähetettiin uusi kyselylomake. Lisäksi heille lähetettiin vielä viikon kuluttua muistutuskortti. Näin pyrittiin samaan mahdollisimman moni kohdehenkilö vastaamaan. Siinä onnistuttiin sikäli, että palautuneiden lomakkeiden määrä oli 2,5 prosenttiyksikköä korkeampi kuin samaan aikaan tehdyssä toisessa kyselyssä.

Vastausaktiivisuus jäi jonkin verran ennako-odotuksia alhaisemmaksi, sillä oli perusteita odottaa, että omaa paikkakuntaa koskeva kehitysprojekti olisi saanut vastaajat innostumaan vastaamisesta. Kaikkiaan saatiin takaisin 2 734 lomaketta eli kokonaispalautusprosentti oli 60,6 prosenttia. Valitettavasti 30 henkilöä oli poistanut lomakkeelta sivun, jolla kohdenumero oli. Heidä ei voitu tunnistaa eikä yhdistää otostiedostoon eikä myöskään OSKU-alueisiin. Lisäksi osa lomakkeista oli keskeisten muuttujien osalta tyhjiä, joten lo-

pulliseen aineistoon saatiin 2 677 hyväksyttävää vastausta.

Tarkan vastausosuuden laskeminen on mahdotonta, koska ylipeitosta (kuolleet, alueilta muuttaneet ym.) paljastui vain osa, yhteensä 19 henkilöä. Heidät poistettiin otoksesta, joten otoskooksi jää 4 495 ja vastausosuudeksi tulee näin ollen 59,6 prosenttia. Alueiden vastausosuudet eivät vaihdelleet erityisen voimakkaasti (54,7–61,6 %). On merkille pantavaa, että Helsingin Maunulassa oli paras vastausosuus, vaikka yleensä pääkaupunkiseudulla on paljon muuta maata suurempi kato.

Hyväksytyjen vastausten palautusprosentit olivat seuraavat:

Pohjois-Lappi	54,7 %
Kainuu	59,1 %
PiiSavo	61,4 %
ePäijänne	61,0 %
Kehä5	57,0 %
Saaristo	59,9 %
Nettimaunula	61,6 %
Pohjois-Karjala	58,1 %

Karkea vastanneiden ja kadon analysointi osoitti, että iän ja sukupuolen mukaan vastausosuus vaihteli suuresti. Kaikkein heikoin vastausosuus oli nuorimmilla miehillä (n. 50 %) ja paras nuorilla naisilla (70 %). Joissain ositteissa, ikä*sukupuoliryhmissä kato nousi lähes 70 %:iin. Ilahduttavaa oli, että 75 prosenttia kyselylomakkeen palauttaneista antoi luvan lähettää uusi kyselylomake OSKU-hankkeen päättyessä. Heidän avullaan voidaan seurata muutoksia yksilötasolla, jos jatkotutkimukseen päädytään.

Kadon voi tämän perusteella arvioida viinottavan tuloksia, ellei aineistoa painotetta-

---

si. Tilastollisen luotettavuuden lisäämiseksi aineisto painotettiin siten kuin liitteessä 1 on kuvattu. Mutta siitä huolimatta tuloksiin jää huomattavaa epävarmuutta, siksi tuloksia analysoitaessa kiinnitetään huomiota vain selviin eroihin.

Kyselylomakkeessa (liite 3) on alakohtineen noin 150 kysymystä. Ne jakautuvat seuraaviin kokonaisuuksiin:

- a. vastaajan taustatiedot mm. ammatti, koulutus, asuinpaikka, etäisyys palveluihin, tulot
- b. lanka- ja matkapuhelimen käyttö
- c. tietokoneen ja -verkon käyttö
- d. sosiaaliset suhteet
- e. tietokone ja -tietoverkot työssä, etätö
- f. tietosuojan suhtautuminen
- g. osallistuminen kunnan tasolla
- h. tietämys OSKUsta ja tietotekniikan opiskelumotivaatio

2.1. Raportoinnista ja tulosten tulkinnasta

Tämän raportin varsinaiset tulokset perustuvat satunnaisotantaan perustuvan postikyselyn tuloksiin. Kultakin alueelta poimittiin 500 hengen otos. Edellä kuvattiin vastausosuuksia ja kadon korjausta. Sen lisäksi on syytä tehdä muutama huomautus tutkimuksessa esitettävien alueellisten tietojen tulkintaperusteista. Otoksen pienehkö koko merkitsee sitä, että tuloksissa on väistämättä suhteellisen paljon satunnaisuutta. Siitä seuraa se, että muutaman prosenttiyksikön poikkeamat alueiden välillä eivät ole tilastollisesti merkitseviä. Tuloksia esittelevissä luvuissa olemme usein käsitelleet alueiden välisiä eroja tilastollisessa mielessä liiankin herkästi, mutta toisaalta tällä tavoin alueiden välisten erojen tulkintaan on tullut

enemmän ”säpinää” kuin, jos olisimme pitäytyneet vain tilastollisesti merkitseviksi osoitettuneiden erojen käsittelyyn. Yhteiskuntatieteissä tämä on yleisesti noudatettu käytäntö. Silloin ollaan kiinnostuneempia tulosten loogisuudesta ja selitysvoimasta kuin tilastollisesta merkitsevyydestä. Tämän tutkimuksen aineiston kohdalla voi nyrkkisääntönä pitää, että yli 10 prosenttiyksikön erot ovat muustakin kuin sattumasta johtuvia.

Aineiston koko on asettanut myös taulukoinnille rajoituksia. Siksi vastaajat on jaettu iän mukaan vain kahteen ryhmään (15–44-vuotiaat ja 45–74-vuotiaat). Jos ajatellaan, että uuden tieto- ja viestintätekniiikan yleistyminen alkoi osittain jo 1980-luvun puolella, niin nuoremmassa ikäryhmässä vanhimmatkin ovat olleet silloin vielä noin 30-vuotiaita, joten he ovat eläneet tietoyhteiskunnan synnyn vaiheessa, jossa omakin elämä on vielä muotoutumassa. Olisi tietysti voitu leikitellä ajatuksella määritellä tietoyhteiskuntasukupolvi (15–30-vuotiaat), mutta siitä ikäryhmästä olisi tullut luotettavan tulkinnan kannalta liian pieni. Nyt tuloksissa keskeisesti näkyvä ikäryhmien välinen ero olisi ehkä kasvanut jonkin verran siinä tapauksessa. Käytetty ikäryhmitys antaa kuitenkin hyvän kuvan toiminnan erilaisuudesta nuorten ja vanhojen välillä. Ikäryhmän lisäksi taulukoissa on käytetty sukupuolta luokittelevana muuttujana sekä erikseen että yhdessä ikäryhmän kanssa. Ilmiöissä, joiden jakautuma on hyvin vino, esim. kun käyttäjiä on vähän, joudutaan tyytymään joko ikä- tai sukupuoli jakoon aluejaon lisäksi, jotta tilastollinen luotettavuus säilyy edes kohtuullisena.

Monet aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että ikäryhmä on uuden tieto- ja viestintätekniiikan käyttöä koskevissa kysymyksissä merkittävämpi erottelija kuin sukupuoli. Siksi ikäjakoa on käytetty pääasiallisena luokittelija-

---

na työelämää lukuun ottamatta. Siellä sukupuoli on tunnetusti merkittävä erottelija.

Lopuksi vielä varoitus aineiston rajoituksista. Vaikka rekisteristä poimittu otos mahdollistaa kadon korjauksen alueittain ikäryhmän ja sukupuolen mukaan (katso liite 2), niin se ei auta korjaamaan aineistoa vastamaatta jätäneiden muiden ominaisuuksien suhteen. Siksi emme tiedä, ovatko vastaamatta jättäneet tyypillisesti esim. tietoyhteiskunnan kiireisiä ”nomadeja”, jotka käyttävät kaikkia mahdollisia välineitä vai kenties yhteiskunnasta syrjäytyneitä ja vieraantuneita, jotka eivät halua mitenkään osallistua yhteiskuntaan sen enempää uusilla kuin vanhoillakaan välineillä. Siksi raportissa käytetään kauttaaltaan ilmaisua ”pro-

senttiosuus vastanneista” eikä alueen asukkaisista. Postikyselyssä vastaamiseen tulee pieni lisävaihtelua aiheuttava tekijä siitä, että kaikki vastaajat eivät täytä lomaketta tarkoitettulla tavalla vaan ”luovasti”.

Tutkimukseen on otettu jonkin verran muista tutkimuksista koko maan tilannetta kuvaavia vertailutietoja. Ne mahdollistavat OSKU-alueiden tilanteen sijoittamisen yleistilanteeseen. Sinänsä OSKU-alueet edustavat aika hyvin koko maan väestöä.

Vaikka edellä esitettiin monia varauksia aineiston tarjoamien tulkintamahdollisuuksien suhteen, niin siitä huolimatta se antaa hyvät edellytykset OSKU-alueiden lähtötilanteen kuvaamiseen ja alueiden vertailuun.

3. OSKU-alueiden yleisluonnehdinta

OSKU-alueet poikkeavat toisistaan monen eri tekijän suhteen. Alueissa on mukana kasvukeskuksista kaukana sijaitsevia maaseutualueita ja kasvukeskusten sisällä olevia kaupunkialueita. Jo luonnon asettamat resurssit ja rajoitukset aiheuttavat alueiden välille huomattavia eroja taloudellisen toiminnan edellytysten suhteen. Pohjois-Karjala ja Kainuu edustavat Suomen syrjäisiä, pitkään väestöä menettäneitä seutuja, ePäijänne ja PiiSavo ovat maaseutualueita, joissa väkiluku on vähentynyt merkittävästi vasta 1990-luvulla. Pohjois-Lappi on alue, jossa väestö on alkanut vähetä nopeasti vasta viimeisen viiden vuoden aikana. Kehä5 ja Saaristo sijaitsevat Suomen parhaiten menestyvien kasvukeskusten liepeillä, mutta eivät kuitenkaan ole mukana menestyvien alueiden joukossa.

Seuraavassa esitetään lyhyt yhteenveto erilisestä raportista (Öörni 2002), jossa käsiteltiin tutkimusalueiden väestö- ja työpaikkakehitystä. Tarkastelu perustuu Tilastokeskuksen työsäkäyntitilaston aineistoon vuosilta 1995 ja 1999. Talouksien kokoa ja tulotasoa on tarkasteltu Tilastokeskuksen asutokuntatilaston perusteella. Väestökehityksen ja muuttoliikkeen tarkastelu taas perustuu Tilastokeskuksen väestötilastoon vuosilta 1980–2000. Luvun lopuksi tarkastellaan etäisyyksiä eri palveluihin kyselyaineiston avulla.

3.1. Vastaajien asuinpaikka

Vastaajista 37 prosenttia ilmoitti asuvansa haja-asutusalueella. Taajamassa asuvien osuus oli 25 prosenttia, kaupunkilähiössä asui 27 prosenttia ja kaupungin keskustassa 11 prosenttia

vastaajista. Vain 37 prosenttia vastaajista asuu haja-asutusalueilla, joissa todennäköisimmin on vaikeuksia palvelujen saavutettavuudessa. Tosin myöskään kaupunkilähiöissä palvelut eivät nykyisin ole läheskään aina nurkan takana ja niiden saavutettavuudessa voi olla suuria eroja myös tiheästi asutuilla alueilla. Taulukossa 3.1 on tarkasteltu kaupungissa ja taajamassa sekä haja-asutusalueilla asuvien vastaajien osuuksia alueittain.

Kehä5:n alueella lähes 70 prosenttia vastaajista katsoi asuvansa haja-asutusalueella. Muilla alueilla haja-asutusalueilla asuvien osuus vaihteli 37–48 prosentin välillä, eli muilla alueilla runsas puolet vastaajista asui kaupungeissa tai taajamissa. Luvut ovat lähellä väestörekisterin tietoja. (Öörni 2002, s. 4)

Alueilla ei kuitenkaan ole suuria kaupunkikeskuksia, jos mukaan ei lueta Nettimaunulaa ja Itä-Turkua. Muiden tutkimusalueiden suurimmat keskukset asukasluvulla mitattuna oli-

Taulukko 3.1.

Kaupungeissa, taajamissa ja haja-asutusalueilla asuvien vastaajien osuudet alueittain kyselyn mukaan.

	Kaupunki tai taajama	Haja-asutus-alue
Pohjois-Lappi	56	44
Kainuu	61	39
PiiSavo	63	37
ePäijänne	52	48
Kehä5	31	69
Itä-Turku	99	1
Saaristo	55	45
Nettimaunula	100	0
Pohjois-Karjala	56	44

vat 15 208 asukkaan Lieksa Pohjois-Karjalassa, 12 918 asukkaan Pieksämäki PiiSavon alueella. Saaristossa on noin 12 000 asukkaan Paraisten kunta ja muut alueen kunnat ovat pieniä alle 3 500 asukkaan kuntia. Kehä5:n alueella kaikki kunnat ovat alle 4 000 asukkaan kuntia. Pohjois-Lapin alue muodostuu kahdesta suuresta kunnasta: Sodankylästä ja Inarista, joiden lisäksi mukana on noin 1 400 asukkaan Utsjoen kunta. Kainuussa on kaksi asukasluvultaan suurta kuntaa: Suomussalmi ja Nurmes, mutta muut kunnat ovat pieniä alle 3 500 asukkaan kuntia. ePäijänteen alueen kunnat ovat Asikkalaa lukuun ottamatta alle 5 000 asukkaan kuntia. Pohjois-Karjalassa ja PiiSavossa on eri kokoisia kuntia. Molemmissa on yksi yli 10 000 asukkaan kunta, 2–3 kpl 5 000–10 000 asukkaan kuntia ja 2–3 alle 5 000 asukkaan kuntaa.

3.2. Väestö ja työssäkäynti

3.2.1. Väestökehitys

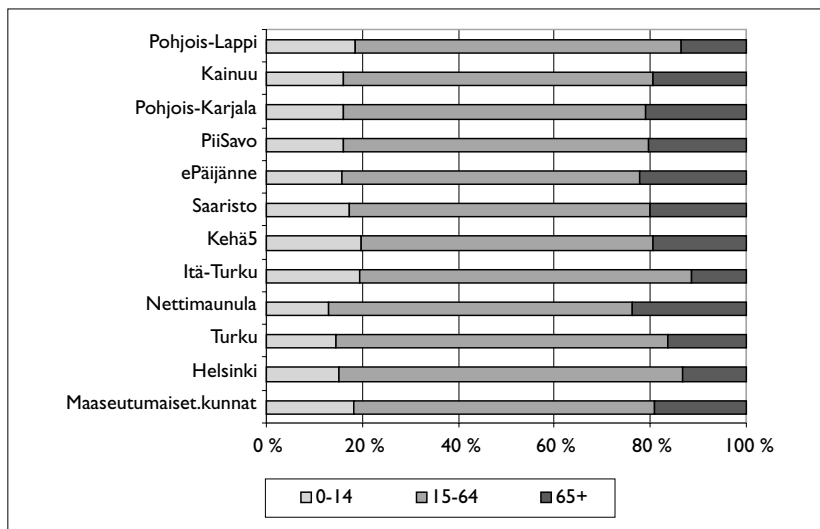
Viimeisen viiden vuoden aikana väkiluku on vähentynyt kaikilla maaseutumaisilla tutkimus-

alueilla. Väkiluvun väheneminen on ollut nopeinta Pohjois-Lapissa, Kainuussa ja Pohjois-Karjalassa, jotka sijaitsevat maamme eniten väestöä menettävillä alueilla. Nettimaunulassa ja Itä-Turussa asukasluku on pysynyt viimeisen viiden vuoden aikana lähes ennallaan.

Väkiluvun väheneminen oli hitainta Kehä5:n alueella ja Saaristossa. Kehä5:n alue on myös maaseutumaisista tutkimusalueista ainoa, jolle Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan odotetaan väkiluvun kasvua vuoteen 2030 mennessä.

Väestön väheneminen johtuu useimmilla alueilla sekä siitä, että syntyneiden määrä ei riitä korvaamaan kuolleiden määrää, että muutto- liikkeestä. Ainoastaan Pohjois-Lapissa väkiluvun väheneminen johtui yksinomaan muutto- liikkeestä ja alue oli ainoa, jolla syntyneiden määrä ylitti kuolleiden määrän vuosina 1995–2000. Muilla alueilla nämä molemmat väestömuutostekijät vaikuttivat väestöä vähentävästi.

Tutkimusalueet voidaan jakaa väestökehityksensä yleispiirteiden perusteella kolmeen ryhmään;

Kuvio 3.1.
Väestön ikärakenne vuonna 2000.

- a) väkiluku on vähentynyt huomattavasti nopeammin kuin maaseutumaisissa kunnissa; Pohjois-Karjala, Kainuu, Pohjois-Lappi
- b) väkiluku on vähentynyt, mutta maaseutumaisia kuntia hitaammin; PiiSavo, ePäijänne
- c) väkiluku on pysynyt lähes ennallaan; Kehä5, Saaristo, Nettimaunula, Itä-Turku
- Väestön ikärakenne** on samankaltainen Kainuussa, Pohjois-Karjalassa, PiiSavossa ja Saaristossa. Nämä alueet myös muistuttavat ikärakenteeltaan eniten maaseutumaisia kuntia. Näillä alueilla 0–14-vuotiaiden osuus on suunnilleen 17 prosenttia, työikäisten osuus noin 63 prosenttia ja vanhusten osuus noin 20 prosenttia.

Edellä mainituista alueista poikkeavat Pohjois-Lappi ja Kehä5 sekä kaupungeissa olevat tutkimusalueet Nettimaunula ja Itä-Turku. Pohjois-Lapissa vanhusten osuus on pienempi kuin edellä mainituilla alueilla ja työikäisten osuus taas vastaavasti suurempi. Kehä5 alueen erityispiirteenä taas on 0–14-vuotiaiden suurempi osuus, noin 25 prosenttia, edellä mainittuihin alueisiin verrattuna. Vanhusten osuus on Kehä5:n alueella samaa luokkaa kuin Saaristossa.

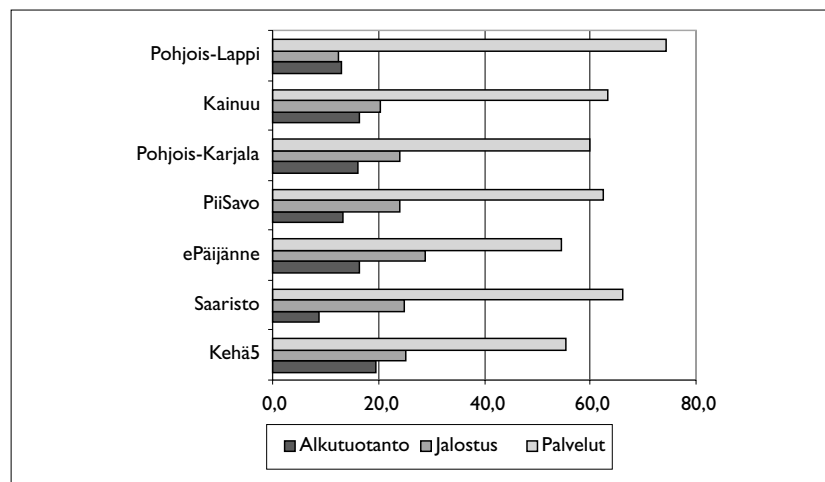
Nettimaunulassa 65 vuotta täyttäneiden osuus väestöstä oli suurempi kuin millään muulla tutkimusalueella tai koko Helsingissä vuonna 2000. Vastaavasti 0–14-vuotiaiden osuus väestöstä oli tällä alueella pienempi kuin koko Helsingissä tai muilla tutkimusalueilla.

Itä-Turun alueella taas työikäisten osuus on suunnilleen yhtä suuri kuin koko Turussa, mutta alueella on enemmän 0–14-vuotiaita ja vähemmän 65 vuotta täyttäneitä koko Turun väestörakenteeseen verrattuna.

3.2.2. Työssäkäynti ja elinkeinorakenne

Tutkimusalueiden työllisestä työvoimasta valtaosa kävi työssä joko asuinkunnassaan tai muussa kunnassa omalla alueella. Pendelöinnillä on suurin merkitys eteläisillä alueilla, missä työpaikkoja on tarjolla sopivalla työssäkäyntietäisyydellä. Kehä5:n alueella noin 40 prosenttia työllisestä työvoimasta käy töissä oman alueen ulkopuolella. Myös Saaristossa ja ePäijänteen alueella noin neljäsosa työllisestä työvoimasta käy töissä oman alueen ulkopuolella. Muilla alueilla oman alueen ulkopuolella työssäkäyvi-

Kuva 3.2.
Työllisen työvoiman elinkeinonjakauma vuonna 1999.

en osuus on 9–14 prosenttia. Vähiten muilla alueilla työssäkäyviä on Pohjois-Karjalassa.

Noin 80 prosenttia Netimaunulassa ja Itä-Turussa asuvista työllisistä kävi työssä omassa kaupungissa ja noin joka kymmenenellä oli työpaikka omalla alueella.

Alkutuotannon osuus oli suurin Kehä5:n alueella, lähes viidesosa työllisestä työvoimasta toimi alkutuotannossa. Muilla tutkimusalueilla alkutuotannon osuus vaihteli 9–19 prosenttiin työllisestä työvoimasta. Jalostuselinkeinoissa työskenteli alueesta riippuen 12–29 prosenttia työllisestä työvoimasta. Jalostuksen osuus oli suurin ePäijänteen alueella ja pienin Pohjois-Lapissa.

Kaikilla alueilla yli puolet työllisestä työvoimasta toimi yksityisissä tai julkisissa palveluissa. Palvelujen osuus työllistäjänä oli suurin Pohjois-Lapissa, 74 prosenttia. Alueiden asukkailla tehdyn kyselyn mukaan Pohjois-Lapissa, Kainuussa, PiiSavossa ja Itä-Turussa vastaajista työskenteli julkisella sektorilla yli 40 prosenttia työllisistä. Kehä5:n alueella julkisen sektorin osuus oli vain neljäsosa.

Informaatiosektorin työpaikat ovat maaseutumaisilla OSKU-alueilla lisääntyneet hitaammin kuin muissa maaseutumaisissa kunnissa. Informaatiosektorin osuus kaikista työpaikoista vaihteli maaseutumaisilla OSKU-alueilla noin 1,5–4 prosenttia. Informaatiosektorin osuus oli suurin Pohjois-Lapissa, ePäijänteen alueella ja Kainuussa. Informaatiosektorin osuus työpaikoista oli suurin Itä-Turun alueella, noin 15 prosenttia. (Öörni 2001)

3.3. Kotitaloudet

Talouden koko

Osku alueiden asuntokuntien rakenteet poikkeavat huomattavasti toisistaan. Kun Nettimaunulassa joka toiseen asuntokuntaan kuu-

Taulukko 3.2.

Asuntokunnat asuntokunnan henkilöluvun mukaan vuonna 2000.

	Asunto-	Asuntokunnan		
	kunnat	henkilöluku		
	Yhteensä	1	2	3+
Pohjois-Lappi	100	33	29	38
Kainuu	100	33	31	36
PiiSavo	100	38	31	31
ePäijänne	100	38	32	30
Kehä5	100	34	30	36
Itä-Turku	100	40	32	28
Saaristo	100	37	31	32
Nettimaunula	100	49	31	20
Pohjois-Karjala	100	38	32	30
Koko maa	100	37	31	31

luu vain yksi henki, niin monilla alueilla yhden hengen asuntokuntia on vain kolmannes. Uuden tekniikan käyttöönoton suhteen yhden hengen talouksissa esim. tietokoneen ja Internetyhteyden hankintaan on korkeampi kynnys kuin perhetalouksissa.

Asunnon talotyyppi

Varsinkin nopeiden Internet yhteyksien käyttöönoton suhteen asunnon talotyyppillä on vaikutusta. Tästä näkökulmasta kerrostalovaltai-

Taulukko 3.3.

Asuntokunnat talotyyppien mukaan vuonna 2000 OSKU-alueilla ja koko maassa.

	Kaikki talotyytit	Pien-talot	Rivi- ja ketju-	Kerros-talot	Tunte maton
			talot		
Pohjois-Lappi	100	66	22	8	4
Kainuu	100	65	19	13	4
PiiSavo	100	53	17	28	3
ePäijänne	100	64	17	16	3
Kehä5	100	79	16	2	3
Itä-Turku	100	11	16	72	1
Saaristo	100	66	10	20	3
Nettimaunula	100	9	6	83	2
Pohjois-Karjala	100	61	17	18	4
Koko maa	100	41	14	43	2

silla Nettimaunulan ja Itä-Turun alueilla on paljon helpompi ottaa käyttöön nopeita yhteyksiä kuin syrjäseuduilla. Tosin ISDN-yhteys lienee nykyisin saatavissa kaikkialle minne langapuhelinkin, joten kovin suuria verkon käytettävyyden erot eivät ole, jos puhutaan normaalista Internetin käytöstä.

Asunnon omistussuhde

Asunnon omistussuhde voi vaikuttaa tietoverkkoihin liittymiseen ensisijaisesti vuokrala asuvien kohdalla, sillä jokaisesta liittymän siirrosta joutuu maksamaan huomattavan maksun. Siksi epävarmat vuokrasuhteet voivat hidastaa kiinteiden liittymien käyttöönottoa.

3.4. Etäisyydet palveluihin (kysymys I0)

Vaikka monia palveluja voi nykyisin käyttää tietokoneen välityksellä ja tietoverkot ovat periaatteessa kaikkien ulottuvilla, useimpien palvelujen saavutettavuus riippuu edelleenkin henkilön asuinpaikasta.

Taulukko 3.4.

Asunnot omistussuhteen mukaan vuonna 2000 OSKU-alueilla ja koko maassa.

	Kaikki asunnot	Omistus- -asunto	Vuokra- asunto	Muu asunto
Pohjois-Lappi	100	64	64	5
Kainuu	100	70	70	5
PiiSavo	100	70	70	3
ePäijänne	100	74	74	4
Kehä5	100	75	75	5
Itä-Turku	100	51	51	6
Saaristo	100	74	74	4
Nettimaunula	100	39	39	2
Pohjois-Karjala	100	73	73	2
Koko maa	100	63	63	4

Kyselytutkimuksessa vastaajilta tiedusteltiin eräiden keskeisten palvelujen etäisyyttä heidän asuinpaikastaan. Seuraavassa taulukoon on merkitty alueittain niiden vastaajien osuudet, jotka asuivat yli kolmen kilometrin etäisyydellä palvelusta.

Kun tarkastellaan etäisyyksiä kauppaan, pankkiautomaatille, kirjastoon, terveyskeskukseen, taajamaan ja postiin, etäisyydet ovat keskimäärin pisimmät Kehä5:n alueella, ePäijän-

Taulukko 3.5.

Niiden vastaajien prosenttiosuus alueittain, joiden kotoa etäisyys palveluihin oli yli 3 kilometriä.

	Kauppa	Pankki- automaatti	Kirjasto	Terveys- keskus	Taajama (ostos- keskus)	Posti	Kirjelaatikko	Oma postilaatikko
Pohjois-Lappi	32	40	38	53	45	30	20	1
Kainuu	35	39	34	44	45	36	19	0
PiiSavo	32	34	34	38	40	33	16	0
ePäijänne	39	42	42	44	46	40	19	0
Kehä5	42	55	50	66	75	50	19	0
Itä-Turku	1	1	5	9	14	5	0	0
Saaristo	35	44	40	49	52	39	13	2
Nettimaunula	0	0	1	1	11	2	0	0
Pohjois-Karjala	34	45	46	49	48	35	19	0

---

teen alueella, Saaristossa ja Pohjois-Karjalassa. Esimerkiksi Kehä5:n alueella yli puolet asukkaista asuu yli kolmen kilometrin päässä pankkiautomaatista, kirjastosta, terveyskeskuksesta, taajamasta ja postista. Yli kolmen kilometrin etäisyydellä kaupastakin tällä alueella asuu 42 prosenttia vastanneista. Kehä5:n alueella keskimääräinen etäisyys taajamaan on selvästi pidempi kuin muilla alueilla. Yli 3 km:n etäisyydellä lähimmästä taajamasta asui Kehä5:n alueella 75 prosenttia ja muilla alueilla 40–48 prosenttia vastanneista asutokunnista.

Lähimpänä palvelut ovat luonnollisesti kaupunkialueilla Nettimaunulassa ja Itä-Turussa. Kuitenkin esimerkiksi Itä-Turussa 14 prosenttia vastanneista asui yli kolmen kilometrin päässä taajamasta (=ostoskeskus), 9 prosenttia yli kolmen kilometrin päässä terveyskeskuksesta ja 5 prosenttia yli kolmen kilometrin päässä postista. Kaupunkialueilla

useimmin alle kolmen kilometrin päässä asuttiin kaupasta ja pankkiautomaatista.

Myös maaseutumaisilla alueilla kauppa oli yleensä parhaiten saavutettava palvelu. Vähiten yli kolmen kilometrin päässä lähimmästä kaupasta asuvia oli PiiSavossa, Pohjois-Lapissa, Kainuussa ja Pohjois-Karjalassa ja Saaristossa. Kauimpana kaupasta asuttiin Kehä5:n alueella ja ePäijänteen alueella.

Kaikilla tutkimusalueilla noin 80–85 prosentilla talouksista lähimmälle kirjelaatikolle oli matkaa alle 3 km. Itä-Turussa ja Nettimaunulassa ei ollut juuri lainkaan talouksia, joissa kirjelaatikko on yli 3 km:n päässä. Vaikka oma postilaatikko oli varsin hyvin tavoitettavissa, joukossa oli myös jonkin verran talouksia, joissa postilaatikko jää yli 3 km:n päähän. Tällaisia talouksia oli kaikilla maaseudun OSKU-alueilla, eniten Saaristossa ja Pohjois-Lapissa.

4. Puhelin ja matkapuhelin ihmisten arjessa

Tämä luku käsittelee puhelimen käyttöä kotona ja vapaa-aikana. Aluksi tarkastellaan lankapuhelimen ja matkapuhelimen yleisyyttä vastaajien talouksissa sekä vastaajien suhtautumista puhelimen käyttöön. Lopuksi vertaillaan tekstiviestien ja maksullisten tekstiviestipalvelujen käyttöä alueilla.

Tutkimustuloksia tarkastellaan alueellisesti sekä iän ja sukupuolen mukaan 15–44-vuotiaiden ja 45–74-vuotiaiden miesten ja naisten ryhmissä. Keskeisiä tutkimustuloksia verrataan koko maan kattavien kyselytutkimusten tietoihin, sikäli kun se on mahdollista.

4.1. Lanka- ja matkapuhelimen yleisyys

Matkapuhelimen yleistyminen Suomessa on ollut muihin kotitalouksissa käytettäviin pienkoneisiin ja av-laitteisiin verrattuna huimaavan

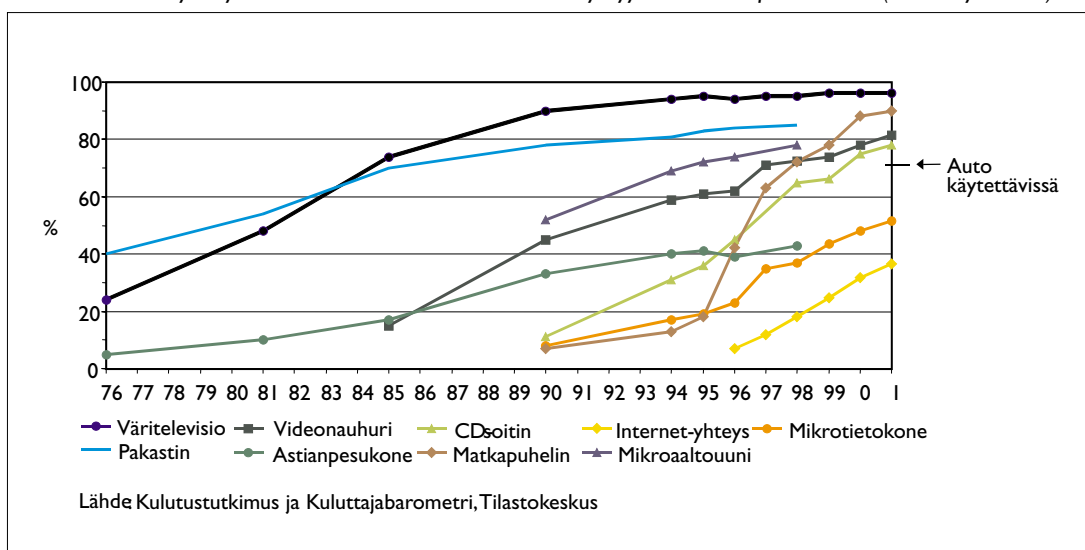
nopeaa. Vuosina 1996–1999 matkapuhelimen omistavien talouksien lukumäärä lisääntyi Suomessa yli 800 000 taloudella. (Tilastokeskus, Katsauksia 2000/2). Matkapuhelimen yleistyminen on jatkunut myös tämän jakson jälkeen, mutta hieman hitaammin. Vuoden 2001 lopulla matkapuhelin oli lankapuhelinta yleisempi koko maan kaikissa talouksissa ja kyselyyn vastanneiden talouksissa kaikilla tutkimusalueilla.

Noin 90 prosenttia tämän tutkimuksen vastaajista asui taloudessa, jossa oli matkapuhelin. Koko maan kattavan Nettiostotutkimuksen (Tilastokeskus, Nettiostotutkimus, 2001) vastaajista noin 93 prosenttia asui matkapuhelimen omistavassa taloudessa. Tutkimusten tiedot ovat vertailukelpoisia keskenään, joten matkapuhelin oli kaikilla tutkimusalueilla suunnilleen yhtä yleinen kuin koko maassa.

Myös lankapuhelinliittymä oli kaikkien tähän kyselyyn vastanneiden talouksissa yhtä

Kuvio 4.1.

Eräiden laitteiden yleistyminen kotitalouksissa vuoden 2001 syksyyn mennessä prosentteina (ainakin yksi laite).

yleinen kuin koko maassa. Alueiden väliset erot olivat kuitenkin suurempia. Lankapuhelinliittymän omistavien talouksien osuus vaihteli alueilla 66 prosentista 88 prosenttiin. Pohjois-Lapissa, Kainuussa, PiiSavossa ja Pohjois-Karjalassa noin 30 prosentilla vastaajista ei ollut kotonaan lankapuhelinliittymää.

Mikäli taloudessa ei ole lankapuhelinliittymää, se pitää avata ennen verkkoyhteyksien hankkimista, mikä tuottaa lisähankaluutta. Koska langattomien verkkoyhteyksien käyttömaksut ovat ainakin vielä oleellisesti kalliimmat kuin lankapuhelinmaksut, niin tietoverkostoituminen kodin kautta on vajaalle kolmannekselle vastaajien talouksista tavallista vaivalloisempaa. Mikäli taloudella ei ole mahdollisuutta päästä Internetiin, kotitietokoneen hankkimiseenkaan ei ehkä löydy riittävästi motivaatiota. Oppivat seutukunnat -hankkeen etenemisen kannalta tällä voi olla merkitystä tietokoneen kotikäyttöä korvaavien vaihtoehtojen järjestämisessä.

Taulukko 4.1.

Niiden vastaajien prosentiosuudet alueittain kaikista vastaajista, joiden taloudessa on lankapuhelin, matkapuhelin tai lankapuhelimeen liitetty vastaajapalvelu.

	Lanka- puhelin	Matka- puhelin	Lanka- puhelimien vastaaja- palvelu
Koko maa ^x	78	93	...
Pohjois-Lappi	66	93	11
Kainuu	70	87	8
PiiSavo	71	91	10
ePäijänne	84	85	20
Kehä5	86	93	15
Itä-Turku	80	90	36
Saaristo	88	93	15
Nettimaunula	77	89	24
Pohjois-Karjala	69	89	10
Yhteensä	75	90	15

x) Koko maan vertailutiedot: Tilastokeskus, Nettioستutkimus, marraskuu 2001

Puhelimen vastaajapalvelu oli yleisin kaupunkialueilla Itä-Turussa ja Nettimaunulassa. Vastaajapalvelu oli vähiten käytössä Pohjois- ja Itä-Suomessa asuvien vastaajien talouksissa. Alueilla, missä lankapuhelimeen liitetty vastaajapalvelu on yleinen, myös henkilöiden tavoitettavuus on parempi verrattuna ilman vastaajapalvelua oleviin.

4.2. Puheluiden määrä ja suhtautuminen puhelimen käyttöön

Seuraavassa tarkastellaan vastaajien lankapuhelimella tai matkapuhelimella vapaa-aikanaan soittamien puheluiden lukumääriä ja suhtautumista puhelimen käyttöön. Suhtautumista puhelimeen tutkittiin esittämällä vastaajille joukko puhelimen käyttöä kuvaavia väitteitä, jotka samalla kuvaavat vastaajien valmiuksia tietoyhteiskunnassa tarvittavien taitojen omaksumiseen.

Tässä tarkastelun kohteena ovat siis kotona tai muuten vapaa-aikana soitetut puhelut. Työhön liittyvää puhelimen käyttöä tarkastellaan erikseen luvussa 6.

Puheluiden määrä (kysymys 14)

Noin puolet vastaajista soitti viikon aikana 6–9 puhelua, eli he käyttivät puhelinta joka päivä. Viikon aikana 1–5 puhelua soittaneiden osuus oli alueesta riippuen noin 30–46 prosenttia ja vähintään 20 puhelua viikon aikana soittaneiden osuus oli keskimäärin 12 prosenttia kaikista vastaajista.

Tietoyhteiskuntatutkimuksen (Tilastokeskus, Tietoyhteiskuntatutkimus 1999) mukaan koko maassa 10–30-vuotiaista vähintään 20 puhelua viikon aikana vapaa-aikanaan soittavien osuus on noin 32 prosenttia ja 31 vuotta

täyttäneiden osuus noin 16 prosenttia, joten näyttää siltä, että OSKU-alueen vastaajissa on koko maahan verrattuna hieman vähemmän paljon puhelimitse soittavia.

Alueiden välisiä eroja on tutkittu vertaamalla niiden vastaajien osuuksia, jotka soittivat viikon aikana vähintään 20 puhelua vapaa-aikanaan (taulukko 4.2). Tälle ryhmälle puhelimen käyttö on aika merkittävä osa jokapäiväistä elämää, koska he soittavat noin kolme yksityistä puhelua päivää kohti. Vähintään 20 puhelua viikon aikana soittaneiden osuus oli tässä aineistossa 8–18 prosenttia alueesta riippuen.

Vähintään 20 vapaa-ajanpuhelua viikon aikana soittaneiden osuus oli suurin Nettimaunulassa ja Pohjois-Lapissa. Näillä alueilla vähintään 20 puhelua soittaneiden osuus oli suurempi kuin muilla alueilla kaikissa tarkastelun kohteena olevissa ryhmissä (alle 45-vuotiaat sekä 45 vuotta täyttäneet miehet ja naiset).

Vähintään 20 puhelua soittaneiden osuus vastaajista oli pienin Kainuussa ja Pohjois-Karjalassa. Siellä heitä oli keskimääräistä vähemmän kaikissa taulukon ryhmissä. Kainuussa taas alle 45-vuotiaiden naisten ja 45 vuotta

täyttäneiden miesten ryhmissä vähintään 20 puhelua soittaneiden osuus oli selvästi pienempi kuin muilla alueilla. Muissa ryhmissä vähintään 20 puhelua soittaneiden osuus oli samaa luokkaa kuin muilla alueilla.

Yleispiirteinä oli, että vähintään 20 vapaa-ajanpuhelua viikon aikana soittaneiden osuus oli useimmilla alueilla suurempi miesten kuin naisten joukossa ja suurempi alle 45-vuotiaiden joukossa kun 45 vuotta täyttäneiden joukossa.

Vaikka useimmilla alueilla miehet soittivat enemmän vapaa-ajanpuheluja kuin samanikäiset naiset, niin Itä-Turussa alle 45-vuotiaiden naisten joukossa vähintään 20 vapaa-ajanpuhelua soittaneiden osuus oli noin kaksi kertaa suurempi kuin samanikäisten miesten joukossa.

Nettimaunulassa asuvista 45 vuotta täyttäneistä naisista vähintään 20 puhelua viikossa soittaneiden osuus oli 18 prosenttia, kun muilla alueilla samanikäisten naisten vastaava osuus oli keskimäärin noin 6 prosenttia.

Pohjois-Karjalan, Kainuun ja Kehä5:n alueilla asuvista 45 vuotta täyttäneistä miehistä vain harvat soittivat vähintään 20 vapaa-ajan puhelua viikon aikana.

Taulukko 4.2.

Vähintään 20 vapaa-ajanpuhelua viikossa soittavien osuudet alueen sukupuolen ja ikäryhmän mukaan. Prosentit laskettu kaikista vastaajista.

	Yli 20 puhelua / viikko			Alle 45		Alle 45		45+	
	Kaikki	Miehet	Naiset	Alle 45	45+	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset
Pohjois-Lappi	17	18	15	22	11	23	22	13	9
Kainuu	9	12	5	16	4	20	11	6	1
PiiSavo	14	19	9	20	9	27	14	13	5
Epäijänne	10	14	7	12	9	18	5	11	8
Kehä5	10	11	10	15	5	19	12	3	8
Itä-Turku	11	9	14	14	9	8	19	10	8
Saaristo	14	18	10	17	11	22	12	14	8
Nettimaunula	18	19	18	20	17	23	16	15	18
Pohjois-Karjala	8	8	8	15	3	14	15	4	2
Yhteensä	12	13	10	17	8	18	14	9	6

Suhtautuminen puhelimeen kotona ja muuten vapaa-aikana (kysymys 13)

Vastaajien suhtautumista puhelimen käyttöön kotona ja vapaa-aikana tutkittiin esittämällä heille joukko puhelimen käyttämiseen liittyviä väitteitä. Vastaajat valitsivat näistä itseään parhaiten kuvaavan vaihtoehdon. Taulukoissa 4.3 ja 4.4 on esitetty niiden vastaajien osuudet, jotka arvioivat väitteen kuvaavan heitä itseään hyvin tai melko hyvin. Taulukossa 4.3 on väittämiin vastanneiden prosenttiosuudet alueittain ja taulukossa 4.4 on vastaavat tiedot iän ja sukupuolen mukaan alueittain.

Kun vastaajia tarkasteltiin kokonaisuutena ilman ikä- ja sukupuolijakoa, alueiden välillä oli eniten eroja siinä, miten vastaajat vastasivat seuraaviin kolmeen väitteeseen; jättääkö hän herkästi viestin toisen vastaajaan, onko helppo soittaa vieraalle ja onko puhelimeen tarttuminen helppoa. Nettimaunulassa, Itä-Turussa ja Saaristossa oltiin yleisesti ottaen rohkeimpia puhelimen käytössä. Näillä alueilla oli suhteel-

lisesti useimmat vastasivat myönteisesti edellä mainittuihin väitteisiin.

”Soittelen vain asian perästä”

Vain asian perästä soittavia oli eniten Itä- ja Pohjois-Suomessa ja vähiten Etelä-Suomen alueilla. Ääripäitä edustivat Itä- ja Pohjois-Suomen 45 vuotta täyttäneet miehet, joista ilman varsinaista asiaa soitteli vain alle 10 prosenttia ja Etelä-Suomen alle 45-vuotiaat naiset, joista noin 60 prosenttia vastasi, että väite ei kuvannut heidän puhelimen käyttöönsä. Vain asian perästä soittelevien miesten ja naisten osuuksissa oli selvä ero. Naiset soittelivat ilman varsinaista asiaa useammin kuin miehet

”Tartun puhelimeen helposti soittaakseni jollekulle”

Puhelimeen tartuttiin helpoimmin Nettimaunulassa ja Saaristossa, missä noin puolet naisista ilmoitti tarttuvansa puhelimeen hel-

Taulukko 4.3.

Niiden vastaajien prosenttiosuudet alueen mukaan, jotka arvioivat väitteen kuvaavan vastaajaa hyvin tai melko hyvin. (Kysymys 13).

	Soittelen vain asian perästä	Tartun puhelimeen helposti	Puhelin on välttämätön osa elämäntapaani	Helppo soittaa vieraalle	Jätän herkästi viestin vastaajaan	lähden yleensä kun puhelin soi
Pohjois-Lappi	78	33	60	57	17	65
Kainuu	78	43	61	55	15	79
PiiSavo	75	42	55	58	23	74
Epäijänne	80	39	60	57	24	63
Kehä5	76	39	59	47	19	67
Itä-Turku	78	46	62	55	34	72
Saaristo	75	51	60	43	30	70
Nettimaunula	73	48	64	64	40	66
Pohjois-Karjala	80	34	59	59	20	70
Yhteensä	77	41	60	55	23	70

posti. Vaikeinta puhelimeen tarttuminen oli Pohjois-Lapissa ja Kehä5:n alueilla 45 vuotta täyttäneille miehille, joista vain noin 14–17 prosenttia vastasi väitteen kuvaavan heitä itseään hyvin tai melko hyvin.

Yleisesti ottaen puhelimeen tarttuminen oli helpointa naisille ja erityisesti alle 45-vuotiaille naisille. Vaikeinta puhelimeen tarttuminen oli 45 vuotta täyttäneille miehille.

”Jätän herkästi viestin toisen vastaajaan”

Viestin jättäminen vastaajaan ei ollut itseltään selvyys millekään ryhmälle. Koko aineistossa hieman yli puolet vastaajista oli sitä mieltä, että väite kuvaa heitä itseään hyvin tai melko hyvin. Herkimmin viestin toisen henkilön vastaajaan jättivät Etelä-Suomen alle 45-vuotiaat naiset. Vähiten niitä, jotka jättivät herkästi viestin toisen vastaajaan oli Itä- ja Pohjois-Suomen 45 vuotta täyttäneiden miesten joukossa. Itä- ja Pohjois-Suomessa vastaajilla on kodeissaan käytössä suhteellisesti vähemmän lankapuhelimeen liitettyjä vastaajia kuin muilla alueilla, minkä vuoksi myöskään niiden käyttöön ei ehkä ole totuttu siinä määrin kuin Etelä-Suomen tutkimusalueilla.

Tämän väitteen kohdalla eroja oli myös Etelä-Suomen alueiden välillä. Kehä5:n alle 45-vuotiaista naisista vain 13 prosenttia ilmoitti jättävänsä herkästi viestin toisen vastaajaan, kun taas Nettimaunulassa samanikäisistä naisista jätti noin 55 prosenttia herkästi viestin toisen vastaajaan.

”Puhelin on välttämätön osa elämäntapaani”

Kainuun ja ePäijänteen alle 45-vuotiaista naisista noin 80 prosenttia oli sitä mieltä, että pu-

helin on välttämätön osa heidän elämäntapaansa. Kehä5:n alueella, Kainuussa, PiiSavossa ja Itä-Turussa asuvat 45 vuotta täyttäneet miehet pitivät puhelinta vähiten tärkeänä oman elämäntapansa kannalta.

Yleensä eri alueilla naisista suurempi osa kuin miehistä piti puhelinta tärkeänä osana omaa elämäntapaansa. Saaristossa asia oli kuitenkin päinvastoin. Puhelin oli siellä jonkin verran tärkeämpi 45 vuotta täyttäneille miehille kuin naisille.

”Minun on helppo soittaa vieraalle”

Vieraalle soittaminen koettiin helpoimmaksi Nettimaunulassa ja vaikeimmaksi taas Saaristossa ja Kehä5:n alueilla. Nettimaunulassa vieraille soittamista piti helppona noin 70 prosenttia alueen vastaajista. Vieraille soittaminen oli Nettimaunulassa keskimääräistä helpompaa kaikissa taulukon 4.3 luokissa. Kehä5:n alueella vieraille soittaminen taas oli keskimääräistä vaikeampaa sekä alle 45-vuotiaille että 45 vuotta täyttäneille miehille ja naisille. 45 vuotta täyttäneistä miehistä Kehä5:n alueella vain 36 prosenttia oli sitä mieltä, että heidän on helppo soittaa vieraalle. Saariston alueella vieraille soittaminen oli keskimääräistä vaikeampaa molempien ikäryhmien naisille ja alle 45 vuotta täyttäneille miehille. Saariston 45 vuotta täyttäneiden miesten joukossa ei vieraille soittamista koettu vaikeammaksi kuin muillakaan alueilla. Saariston ja Kehä5:n alueilla osa väestöstä puhuu äidinkielenään ruotsia ja kielivaikeudet voivat olla osasyynä siihen, että vieraalle soittaminen koetaan jonkun verran vaikeammaksi kuin muilla alueilla.

”Ilahdun yleensä kun puhelin soi”

Niiden vastaajien osuus, jotka yleensä ilahtuivat tulevista puheluista, oli suurin Kainuussa

Taulukko 4.4.

Niiden vastaajien prosenttiosuudet sukupuolen, ikäryhmän ja alueen mukaan, jotka arvioivat väitteen kuvaavan vastaajaa hyvin tai melko hyvin. (Kysymys 13).

	Soittaa vain asiasta				Tarttuu puhelimeen helposti			
	Alle 45-vuotiaat		45 vuotta täyttäneet		Alle 45-vuotiaat		45 vuotta täyttäneet	
	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset
Pohjois-Lappi	86	55	95	72	28	50	17	37
Kainuu	83	73	84	71	46	60	22	49
PiiSavo	81	49	89	76	45	53	30	42
ePäijänne	81	56	92	83	29	57	29	45
Kehä5	66	67	92	77	48	50	14	45
Itä-Turku	77	54	85	74	47	58	32	42
Saaristo	80	60	84	74	53	56	46	51
Nettimaunula	79	63	83	70	48	53	32	56
Pohjois-Karjala	78	63	93	78	24	56	23	37
Yhteensä	80	59	89	76	40	56	27	44

	Puhelin on vältt. osa elämäntapaa				Jättää herkästi viestin vastaajaan			
	Alle 45-vuotiaat		45 vuotta täyttäneet		Alle 45-vuotiaat		45 vuotta täyttäneet	
	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset
Pohjois-Lappi	63	64	59	53	15	21	11	24
Kainuu	55	83	47	63	16	26	9	10
PiiSavo	53	69	48	52	22	26	26	17
ePäijänne	55	78	51	62	22	32	16	29
Kehä5	64	70	41	64	32	13	11	22
Itä-Turku	61	70	47	67	30	38	29	36
Saaristo	62	71	61	50	32	29	31	28
Nettimaunula	69	70	52	66	32	55	39	35
Pohjois-Karjala	65	61	57	53	12	35	14	21
Yhteensä	60	70	52	58	21	30	19	23

	On helppo soittaa vieraille				Ilahtuu yleensä kun puhelin soi			
	alle 45-vuotiaat		45 vuotta täyttäneet		alle 45-vuotiaat		45 vuotta täyttäneet	
	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset
Pohjois-Lappi	47	66	56	61	57	84	48	75
Kainuu	66	58	43	54	75	80	73	88
PiiSavo	71	64	52	47	67	90	56	83
ePäijänne	59	61	46	63	56	79	41	80
Kehä5	55	52	36	45	71	79	40	81
Itä-Turku	55	53	60	52	59	86	62	77
Saaristo	44	38	50	41	53	84	59	84
Nettimaunula	72	70	53	60	46	80	54	80
Pohjois-Karjala	68	60	53	59	63	80	58	81
Yhteensä	60	58	50	54	61	82	55	81

ja PiiSavossa. Vähiten puhelinsoitosta ilahduttiin Nettimaunulassa, ePäijänteen alueella ja Pohjois-Lapissa. Nettimaunula ja Pohjois-Lappi ovat alueita, joilla matkapuhelimen käyttäjien osuus oli kärkipäässä verrattuna muihin alueisiin. Liekö sattumaa, että näillä alueilla puhelimen soiminen ei ole enää pelkästään myönteinen asia.

Naiset ilahtuivat tulevista puheluista selvästi useammin kuin miehet. Ikäryhmien välillä ei tässä ollut eroa. Myönteisimmin puhelimen soimiseen suhtautuivat PiiSavon, Itä-Turun, Pohjois-Lapin ja Saariston alle 45-vuotiaat naiset sekä Kainuun, PiiSavon ja Saariston 45 vuotta täyttäneet naiset. Vähiten niitä vastaajia, jotka ilahtuivat puhelimen soimisesta oli Nettimaunulan miesten keskuudessa sekä ePäijänteen ja Kehä5:n 45 vuotta täyttäneiden miesten joukossa.

Naiset suhtautuivat yleisesti ottaen puhelimeen myönteisemmin ja olivat rohkeampia puhelimen käytössä kaikilla alueilla kuin miehet. Aktiivisimpia puhelimen käyttäjiä oli-

vat Etelä-Suomessa asuvat naiset. Vähiten puhelimeen myönteisesti suhtautuvia oli Itä- ja Pohjois-Suomessa asuvien 45 vuotta täyttäneiden miesten joukossa. Tämä tulos on mielenkiintoinen sikäli, että alueilla, joilla matkat ovat pitkät ei puhelimen käyttö ole yhtä vahvassa asemassa arkipäivässä kuin alueilla, joilla etäisyydet ovat pienempiä. Taustalla on varmaan myös sosiaalisen elämän normeihin liittyviä seikkoja. Etelässä ollaan ehkä hiukan herkempiä yksityisyyden perään. Kyläilykulttuuri on taantumassa. Se näkyy myös ajankäyttötutkimuksessa.

4.3. Matkapuhelimen käyttö

Matkapuhelimen käyttöä on seuraavassa tarkasteltu kahdella eri tavalla. Taulukossa 4.5.a on verrattu vain omassa käytössä olevan matkapuhelimen käyttäjien osuuksia eri alueilla ja koko maassa. Taulukossa 4.5.b taas on niiden vastaajien osuudet, jotka ovat vastanneet myönteisesti kysymykseen; käytättekö matkapuhelinta.

Taulukko 4.5.a.

Vain omassa käytössä olevaa matkapuhelinta käyttävien vastaajien osuudet alueittain ikäryhmän ja sukupuolen mukaan OSKU-alueilla verrattuna koko maahan.

	Matkapuhelin omassa käytössä				
	Yhteensä	Alle 45-v.		45+ v.	
		Miehet	Naiset	Miehet	Naiset
Pohjois-Lappi	73	91	77	72	52
Kainuu	65	81	89	65	36
PiiSavo	74	92	92	69	50
ePäijänne	66	88	84	63	43
Kehä5	73	96	83	67	48
Itä-Turku	69	82	80	57	53
Saaristo	73	87	86	77	48
Nettimaunula	76	86	89	69	67
Pohjois-Karjala	67	86	81	65	46
Yhteensä	70	87	84	67	47
Koko maa	86	96	94	84	69

Koko maan vertailutiedot: Nettiosotutkimus, Tilastokeskus, marraskuu 2001

Samassa taulukossa ovat myös niiden vastaajien osuudet prosentteina kaikista matkapuhelimen käyttäjistä, joilla matkapuhelin on vastaajan omassa henkilökohtaisessa käytössä, eikä esimerkiksi perheen yhteinen puhelin.

Matkapuhelimen yleisyys Osku-alueilla verrattuna koko maahan (kysymys 16)

Matkapuhelimen yleisyyttä tutkimusalueilla on verrattu koko maan vastaaviin tietoihin taulukossa 4.5.a. Vertailukohteena ovat vain omassa käytössä olevaa matkapuhelinta käyttävien vastaajien osuudet. Taulukko poikkeaa muista tämän luvun taulukoista siinä, että matkapuhelimen käyttäjien prosentiosuudet on laskettu kaikista kyselyyn vastanneista, eli myös ne henkilöt, jotka eivät ole vastanneet tähän kysymykseen ovat mukana kokonaisuudessa, josta prosentit on laskettu. Tämän vuoksi tässä taulukossa olevat prosentiosuudet ovat alhaisempia kuin taulukossa 4.5.b olevat samaa asiaa kuvaavat osuudet, jossa prosentit on laskettu kaikista niistä, jotka olivat käyttäneet matkapuhelinta. Näin meneteltiin, koska haluttiin verrata OSKU-alueita koko maan tietoihin.

Osku-alueilla omassa käytössä oleva matkapuhelin oli harvinaisempi kuin koko maassa. Matkapuhelin oli omassa henkilökohtaisessa käytössä OSKU-alueilla 70 prosentilla vastaajista, vastaava osuus koko maassa oli 86 prosenttia. Ero oli samansuuntainen molemmissa ikäryhmissä sekä miesten ja naisten joukossa.

Henkilökohtaisen matkapuhelimen käyttäjien osuus oli myös kaikilla alueilla pienempi kuin koko maassa. Suhteellisesti vähiten vain omassa käytössä olevia matkapuhelimia koko maahan verrattuna oli ePäijänteen alueella, Kainuussa ja Pohjois-Karjalassa asuvilla vastaa-

jilla. Kaikilla edellä mainituilla alueilla erityisesti 45 vuotta täyttäneillä naisilla oli henkilökohtaisia matkapuhelimia harvemmin kuin samanikäisillä naisilla koko maassa. Muilla alueilla eniten koko maan keskiarvosta poikkesivat Itä-Turussa asuvat 45 vuotta täyttäneet miehet, joista vain 57 prosentilla oli henkilökohtainen matkapuhelin käytössään.

Omassa käytössä olevaa matkapuhelinta käyttävien vastaajien osuus oli lähimpänä koko maan keskitasoa Nettimaunulan naisten joukossa sekä PiiSavon alle 45-vuotiaiden miesten ja naisten joukossa. Myös Pohjois-Lapin alle 45-vuotiaiden henkilökohtaista matkapuhelinta käyttävien miesten osuus oli lähellä koko maan keskimääräistä osuutta.

Ero koko maan lukuihin verrattuna oli aika suuri. Siitä varmasti osa selittyy todellisella erolla, mutta osan erosta selittänee myös tiedonkeruumenetelmien erot. Koko maan tiedot on kysytty puhelinhaastattelussa yhdellä kysymyksellä ”Onko teillä matkapuhelin omassa käytössä”. OSKUn postikyselyssä oli ensin kysymys (15) ”Käytättekö matkapuhelinta” ja sitten kysymys (16) ”Onko käyttämänne matkapuhelin a) vain omassa käytössänne, b) toisen kanssa vuorotellen käytettävä puhelin”. Postikyselyssä vastaajilla oli monipuolisemmat vastausten valintamahdollisuudet kuin mitä puhelinhaastattelun yksi nopeasti esitetty kysymys antoi.

Käyttääkö henkilö matkapuhelinta (kysymys 15)

Matkapuhelinta käyttävien henkilöiden osuus oli noin 84 prosenttia kaikista kyselyyn vastanneista 15–74-vuotiaista henkilöistä. Matkapuhelinta käyttävien vastaajien osuudessa oli pieniä eroja tutkimusalueiden välillä. Eniten matkapuhelimen käyttäjiä oli Poh-

Taulukko 4.5.b.

Matkapuhelinta käyttävien henkilöiden osuudet ikäryhmän ja sukupuolen mukaan kaikista vastaajista ja niiden henkilöiden, joilla matkapuhelin on omassa käytössään, osuudet kaikista matkapuhelinta käyttäneistä.

	Käyttänyt matkapuhelinta					Matkapuhelin omassa käytössä				
	Yhteensä	Alle 45		45+		Yhteensä	Alle 45		45+	
		Miehet	Naiset	Miehet	Naiset		Miehet	Naiset	Miehet	Naiset
Pohjois-Lappi	90	96	94	89	81	86	95	87	85	73
Kainuu	80	86	98	82	58	85	95	92	81	68
PiiSavo	88	97	95	91	71	87	94	98	80	74
ePäijänne	79	99	92	74	58	89	91	93	91	79
Kehä5	85	98	93	85	64	90	98	92	83	86
Itä-Turku	86	94	93	85	71	84	91	86	78	79
Saaristo	88	98	96	93	67	88	90	93	89	77
Nettimaunula	87	96	93	82	79	92	90	96	91	90
Pohjois-Karjala	82	96	94	78	66	90	90	91	94	84
Yhteensä	84	95	94	84	67	87	93	92	86	78

jois-Lapissa ja vähiten sitä käytettiin ePäijänteen alueella.

Pohjois-Lapissa erityisesti 45 vuotta täyttäneet naiset käyttivät matkapuhelinta useammin kuin samanikäiset naiset muilla alueilla. Alle 45-vuotiaiden miesten ja naisten tai 45 vuotta täyttäneiden miesten kohdalla matkapuhelimen käyttäjien osuus ei poikennut muista alueista.

ePäijänteen alueella taas matkapuhelimen käyttäjien pienehkö osuus johtui siitä, että 45 vuotta täyttäneiden naisten joukossa matkapuhelimen käyttäjien osuus oli suhteellisesti pienempi kuin muilla alueilla keskimäärin. Muiden ryhmien matkapuhelimen käytössä ei ollut merkittäviä eroja muihin alueisiin verrattuna.

Näyttää siltä, että alle 45-vuotiaat miehet ja naiset käyttävät matkapuhelinta suunnilleen yhtä usein kaikilla alueilla. 45 vuotta täyttäneiden matkapuhelinta käyttäneiden miesten ja naisten osuuksissa alueiden välinen vaihtelu on suurempaa.

Matkapuhelin vain omassa käytössä (kysymys I6)

Matkapuhelin oli vain omassa käytössä lähes 90 prosentilla kaikista matkapuhelimen käyttäjistä. Omassa käytössä oleva puhelin oli useammin alle 45-vuotiailla kuin 45 vuotta täyttäneillä ja hieman useammin miehillä kuin naisilla. Suurimmat erot alueiden välillä olivat siinä, kuinka suurella osalla 45 vuotta täyttäneistä naisista oli käytössään henkilökohtainen matkapuhelin.

Vain omassa käytössä oleva matkapuhelin oli yleisin Nettimaunulassa, Kehä5:n alueella ja Pohjois-Karjalassa asuvien matkapuhelinta käyttäneiden joukossa. Näiden alueiden 45 vuotta täyttäneillä naisilla oli useammin henkilökohtainen matkapuhelin kuin muilla alueilla matkapuhelinta käyttävistä.

Toista ääripäätä edustivat Itä-Turku ja Kainuu. Itä-Turussa alle 45-vuotiailla naisilla oli matkapuhelin harvemmin vain omassa käytössä kuin samanikäisillä naisilla muilla alueilla.

Kainuussa henkilökohtainen matkapuhelin oli miehillä suunnilleen yhtä yleinen kuin muilla alueilla keskimäärin, mutta sekä alle 45-vuotiailla, että 45 vuotta täyttäneillä naisilla oli oma matkapuhelin harvemmin kuin muilla alueilla asuvilla matkapuhelinta käyttäneillä naisilla.

Mikäli henkilöllä on matkapuhelin vain omassa käytössään hän voi käyttää paremmin hyväkseen kaikkia matkapuhelimeen liittyviä palveluja kuin ne henkilöt, jotka käyttävät toisten kanssa yhteistä matkapuhelinta. Myös henkilön tavoitettavuus on tällöin parempi.

Työsuhdepuhelimista (kysymys 17)

Vain harvoilla vastaajilla oli käytössään sellainen työsuhdematkapuhelin, jonka puheluista ei itse joutunut maksamaan lainkaan tai vastaaja itse maksoi vain kuukausittain kiinteän summan. Eniten tällaisia työsuhdematkapuhelimia oli käytössä Etelä-Suomessa asuvilla

miehillä. Nettimaunulassa ja Saaristossa noin kolmasosalla 15–74-vuotiaista miehistä, joilla oli matkapuhelin omassa käytössään, oli tällainen työsuhdematkapuhelin. Vähiten niitä oli naisilla erityisesti Pohjois- ja Itä-Suomessa.

Matkapuhelimen käytön aloitusajankohta (kysymys 18)

Suurin osa vastaajista, joilla on matkapuhelin vain omassa käytössään, on käyttänyt sitä jo yli kolme vuotta. Etelä-Suomessa yli kolme vuotta matkapuhelinta käyttäneiden osuus on hieman suurempi kuin muilla alueilla, mutta erot alueiden välillä olivat pieniä. Kahdesta kolmeen vuotta matkapuhelinta käyttäneiden osuus oli koko aineistossa 19 prosenttia ja yhdestä kahteen vuotta matkapuhelinta käyttäneiden osuus noin 9 prosenttia. Alle yhden vuoden matkapuhelinta oli käyttänyt noin 5 prosenttia niistä vastaajista, joilla matkapuhelin oli omassa käytössään.

Taulukko 4.6.

Matkapuhelimen käytön alle vuosi sitten aloittaneiden vastaajien osuudet prosentteina sukupuolen ikäryhmän ja alueen mukaan niistä henkilöistä, joilla on matkapuhelin vain omassa käytössään.

	Aloitti matkapuhelimen käytön alle vuosi sitten								
	Kaikki yhteensä	Alle 45	45+	Miehet	Naiset	Alle 45		45+	
						Miehet	Naiset	Miehet	Naiset
Pohjois-Lappi	4	3	5	2	6	5	2	0	12
Kainuu	6	4	8	4	8	2	5	6	12
PiiSavo	6	7	4	5	6	8	7	3	6
ePäijänne	4	4	4	1	8	1	8	1	8
Kehä5	3	1	6	3	4	0	2	6	6
Itä-Turku	5	4	6	3	6	3	5	4	8
Saaristo	4	4	4	0	9	0	9	0	10
Nettimaunula	7	5	9	4	10	5	6	4	14
Pohjois-Karjala	6	5	7	5	7	2	9	7	6
Yhteensä	5	4	6	3	8	3	6	3	10

Koko maata koskevassa vertailuaineistossa (Tilastokeskus, Navitarvetutkimus, maaliskuu 2001) yli kolme vuotta matkapuhelinta käyttäneiden henkilöiden osuus oli noin 63 prosenttia, mikä on suunnilleen samaa luokkaa kuin tässä aineistossa. Alle vuoden matkapuhelinta käyttäneiden osuus oli koko maan aineistossa noin kolme prosenttia, eli suunnilleen samaa luokkaa kuin tämän kyselyn vastaajien keskuudessa. Myös ikäryhmien väliset erot olivat koko maan aineistossa samaa luokkaa verrattuna kaikkiin tähän kyselyyn vastanneisiin, joilla matkapuhelin on henkilökohtaisessa käytössä.

Taulukossa 4.6 tarkastellaan alle vuoden matkapuhelinta käyttäneiden osuuksia. Alueiden väliset erot ovat pieniä kun tarkastellaan kaikkia ryhmiä yhdessä. Kun verrataan alle 45-vuotiaita ja 45 vuotta täyttäneitä miehiä ja naisia alueittain, paljastuu ryhmiä, joiden keskuudessa uusien matkapuhelimen käyttäjien osuudet ovat selvästi suurempia kuin koko aineistossa keskimäärin. Näitä ovat Nettimaunulassa, Pohjois-Lapissa, Kainuussa ja Saa-

riston alueilla asuvat 45 vuotta täyttäneet naiset, joiden joukossa alle vuoden matkapuhelinta käyttäneiden osuus on yli 10 prosenttia niistä, joilla on oma matkapuhelin.

Alle vuoden matkapuhelinta käyttäneiden osuus oli pienin Pohjois-Lapin, ePäijänteen ja Saariston 45 vuotta täyttäneiden miesten joukossa sekä ePäijänteen, Kehä5:n ja Saariston alle 45-vuotiaiden miesten joukossa.

Matkapuhelinlaskujen suuruus (kysymys 19)

Keskimääräinen matkapuhelinlaskun suuruus oli noin 240 markkaa kuukaudessa, mikä on samaa suuruusluokkaa kuin muissa vastaavissa tutkimuksissa saatu tulos. Vuonna 1999 tehdyn kyselyn (Tilastokeskus, Tietoyhteiskuntatutkimus 1999) mukaan yli 30-vuotiaiden Suomalaisten matkapuhelinlaskut olivat keskimäärin 215 markkaa ja 10–30-vuotiaiden matkapuhelinlaskut keskimäärin 227 markkaa kuukaudessa. Tähän kyselyyn verrattuna erot ovat pieniä, kun otetaan huomioon, että vertailututkimus tehtiin vuonna 1999.

Taulukko 4.7.

Matkapuhelinlaskujen keskiarvot ikäryhmän ja sukupuolen mukaan alueittain.

	Kaikki	Alle 45-vuotiaat		45+	
		Miehet	Naiset	Miehet	Naiset
Pohjois-Lappi	293	343	327	257	199
Kainuu	224	226	230	245	169
PiiSavo	242	267	268	239	167
ePäijänne	239	307	251	196	179
Kehä5	243	305	246	195	192
Itä-Turku	223	217	245	267	159
Saaristo	235	278	230	188	247
Nettimaunula	237	270	267	192	214
Pohjois-Karjala	237	263	244	248	165
Keskiarvo	240	269	253	233	182

Taulukossa 4.7 on esitetty keskimääräiset matkapuhelinlaskut alueittain ja ikäryhmittäin. Mukana ovat ne vastaajat, joilla matkapuhelin on omassa henkilökohtaisessa käytössä.

Keskimääräiset matkapuhelinlaskut vaihtelivat alueiden välillä noin 220 markasta 290 markkaan. Laskut olivat suurimmat Pohjois-Lapissa, Kehä5:n alueella ja Saaristossa, pienimmät taas Kainuussa ja Itä-Turussa asuvilla vastaajilla.

Pohjois-Lapissa, missä matkapuhelinlaskut olivat suurimpia verrattuna muihin alueisiin, matkapuhelinlaskut olivat aineiston keskitason yläpuolella sekä nuorempaan, että vanhempaan ikäryhmään kuuluvien miesten ja naisten joukossa. Erityisesti alle 45-vuotiaiden miesten ja naisten matkapuhelinlaskut olivat noin 100 markkaa suuremmat kuin aineistossa keskimäärin.

Itä-Turussa ja Kainuussa matkapuhelinlaskut olivat pienimmät muihin alueisiin verrattuna. Molemmilla alueilla tämä johtuu siitä, että alle 45-vuotiaiden miesten matkapuhelinlaskut olivat pienemmät kuin muilla alueilla keskimäärin. Kainuussa myös alle 45-vuotiaiden naisten matkapuhelinlaskut olivat jonkin verran alhaisemmat kuin muilla alueilla.

EPäijänteen alueella, Kehä5:n alueella ja Saaristossa alle 45-vuotiaiden miesten matkapuhelinlaskut olivat suuremmat kuin samanikäisillä naisilla. Muilla alueilla laskujen suuruudessa ei tämänikäisten miesten ja naisten välillä ollut merkittävää eroa.

Vanhemmassa ikäryhmässä miesten ja naisten väliset erot olivat selkeämpiä ja mielenkiintoisia, koska muista alueista poiketen kahdella alueella naisten matkapuhelinlaskut olivat selvästi suurempia kuin samanikäisten miesten puhelinlaskut. Tällaisia alueita olivat Saaristo ja Pohjois-Karjala. Kehä5:n alueella ja

Nettimaunulassa 45 vuotta täyttäneiden miesten ja naisten matkapuhelinlaskut olivat suunnilleen yhtä suuret. Muilla alueilla miesten laskut olivat selvästi suuremmat.

Matkapuhelinlaskujen suuruudella mitattuna miehet käyttivät matkapuhelinta useimmilla alueilla enemmän kuin naiset. Miesten ja naisten välinen ero oli yleensä suurempi 45 vuotta täyttäneiden ikäryhmässä kuin tätä nuoremmilla. Kuitenkin Pohjois-Karjalassa ja Saaristossa 45 vuotta täyttäneet naiset olivat selvästi innokkaampia matkapuhelimen käyttäjiä kuin samanikäiset miehet.

4.4. Tekstiviestin käyttö

Tässä luvussa tarkastellaan niiden vastaajien tekstiviestien käyttöä, joilla oli matkapuhelin omassa henkilökohtaisessa käytössään. Tekstiviestien käyttäminen oli vastaajien joukossa hyvin yleistä erityisesti alle 45-vuotiaiden ikäryhmässä, missä lähes kaikki olivat lähettäneet tekstiviestejä. Myös 45 vuotta täyttäneiden ikäryhmässä tekstiviestejä oli lähettänyt lähes 80 prosenttia vastaajista.

Tekstiviestejä vai puheluita (kysymys 21)

Kaikista vastaajista noin 18 prosenttia oli viimeisen viikon aikana käyttänyt useammin tekstiviestejä kuin puheluita. Alle 45-vuotiaista enemmän tekstiviestejä oli lähettänyt 28 prosenttia ja 45 vuotta täyttäneistä 5 prosenttia vastaajista. Enemmän tekstiviestejä lähettäneiden vastaajien osuudet olivat tässä aineistossa suunnilleen yhtä suuret kuin muissa vastaavissa tutkimuksissa saadut tulokset. Tietoyhteiskuntatutkimuksen (Tilastokeskus, Tietoyhteiskuntatutkimus 1999) mukaan 10–30-vuotiaista enemmän tekstiviestejä kuin pu-

heluita oli noin 35 prosentilla ja 31-vuotiaiden tai tätä vanhempien joukossa enemmän tekstiviestejä lähettävien kuin puheluita soittavien osuus oli noin 7 prosenttia, joten tässä asiassa OSKU-alueet olivat lähellä koko maan lukuja.

Alueiden väliset erot olivat pieniä. PiiSavossa ja Itä-Turussa enemmän tekstiviestejä kuin puheluita käyttävien henkilöiden osuus oli jonkin verran suurempi verrattuna muihin alueisiin. Kainuussa ja Pohjois-Lapissa taas tekstiviestejä enemmän kuin puheluita käyttävien henkilöiden osuus oli jonkin verran pienempi muihin alueisiin verrattuna.

Itä-Turussa alle 45-vuotiaat ja heistä erityisesti naiset lähettivät enemmän tekstiviestejä kuin soittivat puheluita. Muiden ryhmien kohdalla alue ei poikennut keskimääräisistä osuuksista. PiiSavossa taas enemmän tekstiviestejä kuin puheluita lähettävien osuus oli alle 45-vuotiaiden miesten joukossa suurempi kuin muilla alueilla keskimäärin. Muut ryhmät eivät poikenneet alueiden keskimääräisestä arvosta.

Kainuussa alle 45-vuotiaiden miesten ja 45 vuotta täyttäneiden naisten joukossa oli keskimääräistä vähemmän niitä, jotka lähettivät enemmän tekstiviestejä kuin puheluita verrattuna samanikäisiin vastaajiin muilla alueilla. Pohjois-Lappi taas poikkeaa muista alueista siinä, että siellä alle 45-vuotiaat lähettivät vähemmän tekstiviestejä kuin samanikäiset muilla alueilla, mutta 45 vuotta täyttäneiden naisten joukossa enemmän tekstiviestejä lähettävien osuus oli suurin, 19 prosenttia, verrattuna muihin alueisiin.

Tekstiviestien käyttö on selvästi tärkeämpi puhelimen käyttömuoto alle 45-vuotiaille naisille kuin samanikäisille miehille. Alle 45-vuotiaista naisista lähetti enemmän tekstiviestejä kuin soitti puheluita 37 prosenttia. Samanikäisistä miehistä enemmän tekstiviestejä kuin puheluita oli vain 20 prosentilla. 45 vuotta täyttäneiden joukossa enemmän tekstiviestejä kuin puheluita oli keskimäärin 6 prosentilla miehistä ja naisista.

Taulukko 4.8.

Niiden vastaajien osuus ikäryhmän, sukupuolen ja alueen mukaan, jotka lähettivät enemmän tekstiviestejä kuin soittivat puheluita viikon aikana. Prosentit on laskettu vastaajista, joilla on matkapuhelin omassa käytössään.

	Tekstiviestejä enemmän kuin puheluita				
	Kaikki	Alle 45		45+	
		Miehet	Naiset	Miehet	Naiset
Pohjois-Lappi	15	14	23	7	19
Kainuu	13	12	36	1	0
PiiSavo	21	32	36	2	10
ePäijänne	18	21	45	3	2
Kehä5	14	15	34	0	4
Itä-Turku	23	26	45	3	5
Saaristo	16	16	33	3	11
Nettimaunula	17	21	35	4	6
Pohjois-Karjala	19	20	37	11	5
Keskiarvo	18	20	37	4	7

Lähetettyjen tekstiviestien määrä (kysymys 20)

Taulukossa 4.9 on esitetty niiden vastaajien osuudet, jotka lähettivät viikon aikana yli 5 tekstiviestiä. Yli 5 tekstiviestiä viikon aikana lähettivät useimmin Itä-Turussa ja Pohjois-Lapissa asuvat vastaajat. Itä-Turussa alle 45-vuotiaiden naisten joukossa oli suhteellisesti enemmän niitä, jotka lähettivät yli 5 tekstiviestiä viikossa verrattuna muiden alueiden samanikäisiin naisiin. Myös 45 vuotta täyttäneet naiset lähettivät hieman useammin yli 5 tekstiviestiä viikossa kun samanikäiset naiset muilla alueilla. Yli 5 tekstiviestiä viikon aikana lähettävien miesten osuus oli Itä-Turussa suunnilleen samalla tasolla kuin muilla alueilla.

Pohjois-Lapissa 45 vuotta täyttäneiden naisten joukossa oli poikkeuksellisen paljon yli 5 tekstiviestiä viikossa lähettäneitä vastaajia muiden alueiden samanikäisiin naisiin verrattuna. Nuorempien naisten ja miesten teksti-

viestien määrässä ei ollut merkittäviä eroja muihin alueisiin verrattuna.

Vähiten yli 5 tekstiviestiä viikossa lähettäneitä oli Pohjois-Karjalassa ja Kehä5:n alueella. Pohjois-Karjalassa keskimääräistä vähemmän yli 5 tekstiviestiä lähettäneitä oli 45 vuotta täyttäneiden naisten joukossa. Kun muilla alueilla vanhemman ikäryhmän naisista noin 16 prosenttia lähettää yli 5 tekstiviestiä viikossa Pohjois-Karjalassa heidän osuutensa on noin 5 prosenttia.

Kehä5:n alueella taas alle 45-vuotiaat miehet ja naiset sekä 45 vuotta täyttäneet naiset lähettävät suunnilleen yhtä usein yli 5 tekstiviestiä viikossa kuin muillakin alueilla. 45 vuotta täyttäneiden miesten joukossa yli 5 tekstiviestiä lähettäneiden osuus on vain 3 prosenttia, kun se on muilla alueilla keskimäärin 13 prosenttia.

Yli 5 tekstiviestiä viikossa lähettävät useimmin alle 45-vuotiaat naiset ja harvemmin 45 vuotta täyttäneet miehet. Ikäryhmien väliset erot ovat suuremmat kuin miesten ja naisten

Taulukko 4.9.

Niiden vastaajien osuus ikäryhmän, sukupuolen ja alueen mukaan, jotka lähettävät viikossa yli 5 tekstiviestiä. Prosentit on laskettu niiden vastaajien lukumäärästä, joilla on matkapuhelin omassa käytössään.

	lähettää viikossa yli 5 tekstiviestiä				
	Kaikki	Alle 45-vuotiaat		45+	
		Miehet	Naiset	Miehet	Naiset
Pohjois-Lappi	40	46	68	14	32
Kainuu	39	57	64	12	11
PiiSavo	38	55	62	10	16
ePäijänne	37	43	65	12	27
Kehä5	32	55	44	3	12
Itä-Turku	44	48	71	17	21
Saaristo	34	47	55	14	15
Nettimaunula	36	46	64	16	15
Pohjois-Karjala	32	44	56	15	5
Keskiarvo	37	49	61	13	16

väliset erot. Yli 5 tekstiviestiä lähettäneiden osuus on selvästi suurempi alle 45-vuotiaiden kuin 45 vuotta täyttäneiden joukossa.

4.5. Matkapuhelin ostosten maksuvälineenä (kysymys 22)

Kun seuraavassa tarkastellaan maksullisen tekstiviestipalvelun käyttäjiä, sillä tarkoitetaan myös niitä vastaajia, jotka ovat ostaneet matkapuhelimen välityksellä matkapuhelinlaskun yhteydessä veloitettavia tuotteita. Tässä tarkastelun kohteena olevat henkilöt on edelleen rajattu niihin, joilla on matkapuhelin omassa käytössään.

Maksullisten tekstiviestipalvelujen käyttö ei ole vielä kovin yleistä. Elokuun alun jälkeen jotain maksullista tekstiviestipalvelua on käyttänyt noin neljäsosa vastaajista. Yleisintä näiden palvelujen käyttö oli alle 45-vuotiaiden joukossa ja miehet käyttivät niitä hieman useammin kuin naiset.

Kun tarkastellaan kaikkia vastaajia, alueiden väliset erot olivat pieniä. Verrattaessa eri

alueilla asuvien miesten ja naisten maksullisten tekstiviestipalvelujen käyttöä erot olivat suurempia. Maksullisten tekstiviestipalvelujen käyttäjien osuus oli suurin Nettimaunulan, Itä-Turun ja PiiSavon alle 45-vuotiaiden miesten keskuudessa sekä ePäijänteeseen, Kainuun ja Pohjois-Lapin alle 45-vuotiaiden naisten keskuudessa. Suhteellisesti vähiten maksullisia tekstiviestipalveluita olivat käyttäneet Kainuun, Kehä5:n ja Itä-Turun 45 vuotta täyttäneet naiset.

Miesten ja naisten maksullisten tekstiviestipalvelujen käyttötottumukset poikkesivat toisistaan eniten Kainuussa ja Nettimaunulassa sekä Pohjois-Karjalassa. Kainuussa ja Pohjois-Karjalassa 45 vuotta täyttäneistä miehistä oli käyttänyt kaupallisia palveluja tai maksullisia tekstiviestipalveluja suurempi osuus kun samaan ikäryhmään kuuluvista naisista. Nettimaunulassa taas alle 45-vuotiaista miehistä maksullisten tekstiviestikäyttäjien osuus oli miltei puolet, kun naisten vastaava osuus oli hieman alle 30 prosenttia. Muilla alueilla miesten ja naisten väliset erot olivat pienempiä.

Taulukko 4.10.

Niiden omaa matkapuhelinta käyttävien prosentiosuudet sukupuolen, ikäryhmän ja alueen mukaan, jotka olivat käyttäneet maksullisia tekstiviestipalveluita tai hankkineet matkapuhelimella tuotteita, jotka veloitetaan matkapuhelinlaskussa.

	Kaikki	Alle 45-vuotiaat		45+	
		Miehet	Naiset	Miehet	Naiset
Pohjois-Lappi	25	35	38	12	10
Kainuu	26	34	39	18	0
PiiSavo	26	41	35	14	8
ePäijänne	25	34	40	13	15
Kehä5	20	31	33	6	2
Itä-Turku	24	41	31	9	3
Saaristo	18	27	20	15	6
Nettimaunula	23	45	28	15	6
Pohjois-Karjala	26	36	32	23	10
Keskiarvo	24	36	33	15	7

4.6. Yhteenveto

Tähän jaksoon on koottu tämän puhelimien käyttöä koskevan luvun keskeisiä tuloksia OSKU-alueilla asuvien puhelimien käytön eroista. Niistä saa yleiskäsityksen eri alueilla asuvien suhtautumiseroista puhelimen käyttöön yleensä ja matkapuhelimen käytön eroista.

Puhelimen käyttötavat

Pohjois-Lapissa kolmanneksen kotona ei ole lankapuhelinta. Useimmin sellainen on Saaristossa, Kehä5:n ja ePäijänteen alueilla asuvien kotona. Matkapuhelin on hiukan muita alueita harvemmin Kainuussa asuvien taloudessa. Puhelinvastaajia oli vähän. Kuitenkin Saaristossa asuvista joka kolmannen kotona oli vastaaja.

Noin puolet vastaajista soitti viikon aikana 6–9 puhelua, eli he käyttivät puhelinta joka päivä. Viikon aikana 1–5 puhelua soittaneiden osuus oli alueesta riippuen noin 30–46 prosenttia ja vähintään 20 puhelua viikon aikana soittaneiden osuus oli keskimäärin 12 prosenttia kaikista vastaajista. Vähintään 20 vapaa-ajan puhelua viikon aikana soittaneiden osuus oli suurin Nettimaunulassa ja Pohjois-Lapissa. Näillä alueilla vähintään 20 puhelua soittaneiden osuus oli suurempi kuin muilla alueilla kaikissa tarkastelun kohteena olevissa ryhmissä (alle 45-vuotiaat sekä 45 vuotta täyttäneet miehet ja naiset). Vähintään 20 puhelua soittaneiden osuus vastaajista oli pienin Kainuussa ja Pohjois-Karjalassa. Pohjois-Karjalassa heitä oli keskimääräistä vähemmän kaikissa tarkastelluissa ryhmissä.

Kun vastaajia tarkasteltiin kokonaisuutena ilman ikä- ja sukupuolijakoa, alueiden välillä oli eniten eroja siinä, miten vastaajat vastasivat seuraaviin kolmeen väitteeseen; ”a) jättääkö hän herkästi viestin toisen vastaajaan, b) onko

helppo soittaa vieraalle ja c) onko puhelimeen tarttuminen helppoa”. Nettimaunulassa, Itä-Turussa ja Saaristossa oltiin yleisesti ottaen rohkeimpia puhelimen käytössä. Näillä alueilla oli suhteellisesti useimmat vastasivat myönteisesti edellä mainittuihin väitteisiin. Yleisesti ottaen puhelimeen tarttuminen oli helpointa naisille ja erityisesti alle 45-vuotiaille naisille. Vaikeinta puhelimeen tarttuminen oli 45 vuotta täyttäneille miehille.

Vieraalle soittaminen koettiin helpoimmaksi Nettimaunulassa ja vaikeimmaksi taas Saaristossa ja Kehä5:n alueilla. Nettimaunulassa vieraille soittamista piti helppona noin 70 prosenttia alueen vastaajista. Viestin jättäminen vastaajaan ei ollut itsestään selvyyttä millekään ryhmälle. Koko aineistossa vain hieman yli puolet vastaajista oli sitä mieltä, että väite kuvaa heitä itseään hyvin tai melko hyvin. Herkimmin viestin toisen henkilön vastaajaan jättivät Etelä-Suomen alle 45-vuotiaat naiset.

Niiden vastaajien osuus, jotka yleensä ilahtuivat tulevista puheluista, oli suurin Kainuussa ja PiiSavossa. Vähiten puhelinsoitosta ilahduttiin Nettimaunulassa, ePäijänteen alueella ja Pohjois-Lapissa. Nettimaunula ja Pohjois-Lappi ovat alueita, joilla matkapuhelimen käyttäjien osuus oli kärkipäässä verrattuna muihin alueisiin. Liekö sattumaa, että näillä alueilla puhelimen soiminen ei ole enää pelkästään myönteinen asia. Naiset ilahtuivat tulevista puheluista selvästi useammin kuin miehet. Ikäryhmien välillä ei tässä ollut eroa.

Naiset suhtautuivat yleisesti ottaen puhelimeen myönteisemmin ja olivat rohkeampia puhelimen käytössä kaikilla alueilla kuin miehet. Aktiivisimpia puhelimen käyttäjiä olivat Etelä-Suomessa asuvat naiset. Vähiten puhelimeen myönteisesti suhtautuvia oli Itä- ja Pohjois-Suomessa asuvien 45 vuotta täyttäneiden miesten joukossa. Tämä tulos on mielen-

kiintoinen sikäli, että alueilla, joilla matkat ovat pitkät, ei puhelimen käyttö ole yhtä vahvassa asemassa arkipäivässä kuin alueilla, joilla etäisyydet ovat pienempiä. Taustalla on varmaan myös sosiaalisen elämän normeihin liittyviä seikkoja. Etelässä ollaan ehkä hiukan herkempiä yksityisyyden perään. Kyläilykulttuuri on taantumassa. Se näkyy myös ajankäyttötutkimuksessa.

Matkapuhelin

OSKU-alueilla omassa käytössä oleva matkapuhelin oli harvinaisempi kuin koko maassa. Matkapuhelin oli omassa henkilökohtaisessa käytössä OSKU-alueilla 70 prosentilla vastaajista, vastaava osuus koko maassa oli 86 prosenttia. Suhteellisesti vähiten vain omassa käytössä olevia matkapuhelimia koko maahan verrattuna oli ePäijänteen alueella, Kainuussa ja Pohjois-Karjalassa asuvilla vastaajilla. Kaikilla edellä mainituilla alueilla erityisesti 45 vuotta täyttäneillä naisilla oli henkilökohtaisia matkapuhelimia harvemmin kuin samanikäisillä naisilla koko maassa. Ero oli samansuuntainen molemmissa ikäryhmissä sekä miesten ja naisten joukossa. Osa siitä selittyy tiedonkeruumenetelmien eroista.

Matkapuhelinta käyttävien henkilöiden osuus oli noin 84 prosenttia kaikista kyselyyn vastanneista 15–74-vuotiaista henkilöistä. Matkapuhelinta käyttävien vastaajien osuudessa oli pieniä eroja tutkimusalueiden välillä. Eniten matkapuhelimen käyttäjiä oli Pohjois-Lapissa ja vähiten sitä käytettiin ePäijänteen alueella. Näyttää siltä, että alle 45-vuotiaat miehet ja naiset käyttävät matkapuhelinta suunnilleen yhtä usein kaikilla alueilla. 45 vuotta täyttäneiden matkapuhelinta käyttäneiden miesten ja naisten osuuksissa alueiden välinen vaihtelu on suurempaa.

Keskimääräinen matkapuhelinlaskujen suuruus (240 mk) vaihteli alueilla 224 markasta 293 markkaan. Suurimmat matkapuhelinlaskut olivat Pohjois-Lapissa (293 mk) asuvilla vastaajilla, pienimmät taas Kainuussa ja Itä-Turussa asuvilla (224mk). Pohjois-Lapin alle 45-vuotiaiden miesten matkapuhelinlaskut ylittivät koko aineiston keskimääräisen arvon selvästi (343 mk/kk). Matkapuhelinlaskujen suuruudella mitattuna miehet käyttivät matkapuhelinta enemmän kuin naiset. Miesten ja naisten välinen ero oli suurempi 45 vuotta täyttäneiden ikäryhmässä kuin nuorempien ikäryhmässä. Suurimmat matkapuhelinlaskut olivat alle 45-vuotiailla miehillä ja pienimmät 45 vuotta täyttäneillä naisilla.

Kaikista vastaajista noin 18 prosenttia oli viimeisen viikon aikana käyttänyt useammin tekstiviestejä kuin puheluita. Alle 45-vuotiaista enemmän tekstiviestejä oli lähettänyt 28 prosenttia ja 45 vuotta täyttäneistä 5 prosenttia vastaajista. Alueiden väliset erot olivat pieniä. PiiSavossa ja Itä-Turussa enemmän tekstiviestejä kuin puheluita käyttävien henkilöiden osuus oli jonkin verran suurempi verrattuna muihin alueisiin. Kainuussa ja Pohjois-Lapissa tekstiviestejä enemmän kuin puheluita käyttävien henkilöiden osuus oli jonkin verran pienempi muihin alueisiin verrattuna.

Tekstiviestien käyttö on selvästi tärkeämpi puhelimen käyttömuoto alle 45-vuotiaille naisille kuin samanikäisille miehille. Alle 45-vuotiaista naisista lähetti enemmän tekstiviestejä kuin soitti puheluita 37 prosenttia. Samanikäisistä miehistä enemmän tekstiviestejä kuin puheluita oli vain 20 prosentilla. 45 vuotta täyttäneiden joukossa enemmän tekstiviestejä kuin puheluita oli keskimäärin 6 prosentilla miehistä ja naisista.

Yli 5 tekstiviestiä viikon aikana lähettivät useimmin Itä-Turussa ja Pohjois-Lapissa asu-

---

vat vastaajat. Vähiten yli 5 tekstiviestiä viikossa lähettäneitä oli Pohjois-Karjalassa ja Kehä5:n alueilla. Yli 5 tekstiviestiä viikossa lähettävät useimmin alle 45-vuotiaat naiset ja harvimminkin 45 vuotta täyttäneet miehet. Ikäryhmien väliset erot ovat suuremmat kuin miesten ja naisten väliset erot.

Maksullisten tekstiviestipalvelujen käyttö ei ole vielä kovin yleistä. Elokuun alun jälkeen jotain maksullista tekstiviestipalvelua on käyttänyt noin neljäsosa vastaajista. Yleisintä näi-

den palvelujen käyttö oli alle 45-vuotiaiden joukossa ja miehet käyttivät niitä hieman useammin kuin naiset. Maksullisten tekstiviestipalvelujen käyttäjien osuus oli suurin Nettimaunulan, Itä-Turun ja PiiSavon alle 45-vuotiaiden miesten keskuudessa sekä ePäijänteen, Kainuun ja Pohjois-Lapin alle 45-vuotiaiden naisten keskuudessa. Suhteellisesti vähiten maksullisia tekstiviestipalveluita olivat käyttäneet Kainuun, Kehä5:n ja Itä-Turun 45 vuotta täyttäneet naiset.

5. Tietokone ja tietoverkko ihmisten arjessa

Tämän luvun alussa kuvataan tieto- ja viestintätekniiikan yleisyyttä vastaajien kotitalouksissa. Pääosa luvusta käsittelee tietokoneen, Internetin ja sähköpostin käyttöä tutkimusalueilla. Lopuksi tarkastellaan vastaajien tietokoneen ja tietoverkkojen käyttöön liittyviä valmiuksia.

5.1. Tieto- ja viestintätekniiikan yleisyys (kysymys 79)

Kotitalouksien laitevarantoja selvitettiin kysymällä, onko vastaajan kotitaloudessa kotitietokone, verkkoyhteys tai muita tieto- ja viestintätekniiikkaan kuuluvia laitteita.

Laitteiden yleisyyttä on verrattu Tilastokeskuksen tekemän Nettiostotutkimuksen ko-

ko maata koskeviin tietoihin. Nettiostotutkimuksen perustana oleva kysely tehtiin Tilastokeskuksessa marraskuussa 2001 ja sen tulokset ovat koko maan tasolla vertailukelpoisia tämän kyselyn tulosten kanssa.

Tarkasteltavista laitteista yleisimpiä vastaajien kotitalouksissa olivat videonauhuri ja teksti-tv. Noin 80 prosenttia vastaajista asui taloudessa, jossa oli teksti-tv ja noin 79 prosenttia taloudessa, jossa oli videonauhuri. Seuraavaksi yleisimpiä tutkimusalueilla olivat kotitietokone, joka oli noin 54 prosentilla talouksista, ja verkkoyhteys, joka oli 36 prosentilla vastaajien talouksista.

Useimmat laitteet olivat koko maassa hieman yleisempiä kuin tutkimusalueilla. Erot eivät olleet kuitenkaan kovin suuria, vain 1–5

Taulukko 5.1.

Tieto- ja viestintätekniiikkaan kuuluvien laitteiden yleisyys vastaajien talouksissa alueittain ja koko maassa.

	Kotitieto- kone	Verkko- yhteys	Teksti- TV	Kaapeli-TV tai satelliitti- kanava	Video- nauhuri	Video- kamera	Digitaal- video- kamera tai vast.	Pelikone, joka yhdistetään monitoriin	DVD- laite
Koko maa ^x	59	43	84	41	83	18	7	28	10
Pohjois-Lappi	53	37	78	16	77	11	7	30	6
Kainuu	44	25	82	15	77	17	2	27	3
PiiSavo	57	33	83	20	80	18	3	33	7
ePäijänne	53	44	79	13	73	15	4	22	8
Kehä5	60	46	85	14	79	20	9	28	10
Itä-Turku	61	41	84	65	84	16	3	27	6
Saaristo	58	43	82	41	82	23	6	24	11
Nettimaunula	55	40	79	32	76	18	5	24	13
Pohjois-Karjala	52	32	80	8	77	12	3	25	5
Yhteensä	54	36	82	24	79	16	4	27	7

x) Tilastokeskus, Nettiostotutkimus 2001

prosenttia laitteesta riippuen. Ainoa poikkeus oli kaapeli-tv tai satelliittikanava. Tämä laite oli keskimäärin 41 prosentissa vertailututkimukseen vastanneiden talouksista, mutta tähän kyselyyn vastanneista vain 24 prosenttia asui taloudessa, jossa oli kaapeli-tv. Tutkimusalueilla ja koko maassa digitaalisen videokameran ja DVD-laitteen omistavia talouksia oli vielä vähän.

Kotitietokone oli Itä-Turussa, Kehä5:n alueella ja Saaristossa sekä PiiSavossa suunnilleen yhtä yleinen kuin koko maassa. Muilla alueilla kotitietokoneen omistavien talouksien osuus oli hieman koko maan keskitasoa alhaisempi. Suhteellisesti vähiten kotitietokoneita omistivat Kainuussa asuvien vastaajien taloudet.

Verkkoyhteys oli yleisin Kehä5:n, ePäijänteen ja Saariston talouksissa. Vähiten verkkoyhteyksiä oli Kainuussa, missä vain neljäsosa vastaajista asui taloudessa, jossa on verkkoyhteys. PiiSavossa ja Pohjois-Karjalassa noin kolmasosa vastaajista asui verkkoyhteyden omistavassa taloudessa. Koko maan keskitasoa lähimpänä olivat ensin mainitut Kehä5, ePäijänne ja Saaristo. Muilla alueilla verkkoyhteyksiä oli koko maan keskitasoa vähemmän.

Kaapeli-tv tai satelliittikanava oli selvästi yleisin Itä-Turussa, noin 65 prosentissa vastaajien talouksista ja harvinaisin Pohjois-Karjalassa, missä se oli vain noin 8 prosentissa vastaajien kotitalouksista.

Kun huomioidaan kaikki taulukossa 5.1 kuvatut laitteet, Kehä5:n ja Saariston talouksissa oli eniten tieto- ja viestintäteknikkaa. Seuraavaksi yleisimpiä tällaiset laitteet olivat Itä-Turun ja Nettimaunun talouksissa.

Kainuun ja Pohjois-Karjalan vastanneiden kodeissa oli tieto- ja viestintäteknikkaan liittyviä laitteita suunnilleen yhtä paljon. Kotitieto-

kone ja verkkoyhteys ovat kuitenkin yleisempiä Pohjois-Karjalassa kuin Kainuussa, jossa vain joka neljännen kotona oli verkkoyhteys.

5.2. Tietokoneen käyttö

Tietokoneen käytön laajuutta eri alueilla mitataan tarkastelemalla ainakin joskus tietokonetta käyttäneiden vastaajien osuuksia alle 45-vuotiaiden ja 45 vuotta täyttäneiden miesten ja naisten joukossa. Tietokoneen käytön aktiivisuuden mittarina on päivittäin tai viikoittain tietokonetta käyttäneiden vastaajien määrä. Uusien tietokoneen käyttäjien osuutta kuvataan alle vuoden tietokonetta käyttäneiden osuudella. Lopuksi on tehty yhteenveto niiden vastaajien osuuksista, jotka ovat käyttäneet tietokonetta kotona, työpaikalla, oppilaitoksessa, ystävien luona tai yhteiskäyttöpisteissä.

Tietokonetta joskus käyttäneet (kysymys 23)

Tietokoneen käyttäjiksi on määritelty kaikki henkilöt, jotka ovat joskus käyttäneet tietokonetta, riippumatta siitä, kuinka usein tietokonetta käytetään nyt tai kuinka pitkä aika on viimeisestä käyttökerrasta.

Kun vastauksia tarkastellaan kokonaisuutena, niissä näkyvät jo monissa tutkimuksissa esille tulleet tietokoneen käyttäjiin liittyvät piirteet; miesten ja naisten välillä ei ole merkittävää eroa ja tietokonetta käytetään enemmän nuoremmassa ikäryhmissä kuin iäkkäämpien keskuudessa. Osuuksien ero näkyi selvästi, sillä yli 90 prosenttia alle 45-vuotiaista oli käyttänyt tietokonetta ja 45 vuotta täytäneistä vähän yli puolet.

Tietokoneen käyttäjien osuudet poikkesivat jonkin verran tutkimusalueiden välillä. Alueet voidaan karkeasti jakaa kahteen ryh-

Taulukko 5.2.

Tietokonetta käyttäneiden prosentiosuudet sukupuolen, ikäryhmän ja alueen mukaan kaikista vastaajista.

	Kaikki vastaajat				Alle 45 v.		45 v. +		
	Yhteensä	Miehet	Naiset	Alle 45	45 +	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset
Pohjois-Lappi	78	77	78	95	61	93	98	62	60
Kainuu	64	64	63	91	43	86	98	47	38
PiiSavo	73	75	72	98	54	97	99	56	52
ePäijänne	67	69	65	94	50	99	88	49	51
Kehä5	70	69	71	88	54	85	91	54	53
Itä-Turku	82	81	82	98	64	98	99	63	64
Saaristo	78	79	78	95	64	95	94	64	64
Nettimaunula	81	83	78	99	66	99	98	69	64
Pohjois-Karjala	67	65	68	93	47	90	96	46	48
Yhteensä	72	72	72	95	54	93	96	54	53

mään, joissa toisessa tietokoneen käyttäjien osuus on noin 80 prosenttia ja toisessa ryhmässä vähän alle 70 prosenttia alueen vastaajista. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat Itä-Turku, Nettimaunula, Saaristo ja Pohjois-Lappi. Toiseen ryhmään taas Kainuu, PiiSavo, ePäijänne, Kehä5 ja Pohjois-Karjala. Kehä5:n alueella tietokoneen käyttäjien osuus oli hieman pienempi kuin muilla Etelä-Suomen alueilla ja Pohjois-Lapissa taas suurempi verrattuna Itä-Suomen alueisiin.

Miesten ja naisten tietokoneen käytössä oli pieniä eroja, jotka paljastuivat ikäryhmittäisessä tarkastelussa. ePäijänteen alueella ja Kehä5:n alueella alle 45-vuotiaat miehet olivat jonkin verran aktiivisempia tietokoneen käyttäjiä kuin saman ikäiset naiset. Pohjois-Karjalassa ja Pohjois-Lapissa taas alle 45-vuotiaista naisista suurempi osuus kuin samanikäisistä miehistä oli käyttänyt tietokonetta. Kainuussa ja Nettimaunulassa 45 vuotta täyttäneet miehet olivat käyttäneet tietokonetta hieman useammin kuin saman ikäiset naiset.

Seuraava taulukko kuvaa alueellisten projektien lähtökohtatilannetta, eli niiden henki-

löiden **lukumääriä** eri alueilla, jotka eivät ole lainkaan käyttäneet tietokonetta. Luvut on laskettu arvioina painokertoimien avulla ja ne kuvaavat vain suuruusluokkia.

Tutkimusalueilla oli yhteensä noin 42 000 henkilöä, jotka eivät ole koskaan käyttäneet tietokonetta. Näistä 92 prosenttia oli 45–74-vuotiaita ja vain 8 prosenttia 15–44-vuotiaita. Tästä näkökulmasta alueellis-

Taulukko 5.3.

Niiden henkilöiden lukumäärät ikäryhmän ja alueen mukaan, jotka eivät ole koskaan käyttäneet tietokonetta.

	Yhteensä	Alle 45 v.	45 v. +
Pohjois-Lappi	3 000	300	2 700
Kainuu	8 000	800	7 200
PiiSavo	5 800	200	5 600
ePäijänne	4 600	300	4 300
Kehä5	2 400	400	2 000
Itä-Turku	3 600	200	3 400
Saaristo	3 400	400	3 100
Nettimaunula	1 100	0	1 000
Pohjois-Karjala	10 200	900	9 300
Yhteensä	42 100	3 500	38 600

ten projektien tehtävät ovat mittakaavaltaan hyvin erilaisia. Esimerkiksi Pohjois-Karjalassa on 45 vuotta täyttäneitä henkilöitä, jotka eivät ole käyttäneet tietokonetta, noin 9 300. Kainuussa heitä on noin 7 200, mutta Kehä5:n alueella noin 2 000 ja Nettimaunulassa noin 1 000. On aika selvää, että kaikilla alueilla koulutus- ja opastus on syytä suunnata vanhempaan ikäryhmään.

Vastaajat ja tietokoneen käyttöiheys (kysymys 26)

Tietokonetta käyttäneistä vastaajista noin 40 prosenttia käyttää sitä päivittäin, 30 prosenttia viikoittain ja harvemmin samoin noin 30 prosenttia. Alueiden väliset erot olivat pieniä. Ääripäitä edustivat Nettimaunula ja Kainuu. Nettimaunulassa tietokonetta käyttää vähintään viikoittain noin 76 prosenttia tietokonetta käyttäneistä. Heitä voinee sanoa vakiokäyttäjiksi. Kainuussa vastaava luku on 66 prosenttia. Kainuussa myös joka päivä tietokonetta käyttävien vastaajien osuus oli alhaisin (taulukko 5.4).

Näyttää siltä, että siellä missä tietokonetta oli kokeiltu useammin, myös tietokoneen käyttö oli säännöllisintä. Alueilla, joilla tietokoneen kokeilu oli vähäisempää, tietokoneen käyttäjistäkin suhteellisesti suurempi osa oli satunnaiskäyttäjiä. Tämä tulos on sopusoinnussa aiempien tutkimusten kanssa (Nurmela 2001).

Useimmilla alueilla alle 45-vuotiaat käyttivät tietokonetta säännöllisesti, eli päivittäin tai viikoittain hieman useammin kuin 45 vuotta täyttäneet. Pohjois-Lapissa, Pohjois-Karjalassa ja ePäijänteen alueella vanhemman ja nuoremman ikäryhmän välillä ei ollut eroa tietokoneen käytön säännöllisyydessä. Miesten ja naisten välillä ei ollut merkittävää eroa.

Taulukko 5.4.

Niiden vastaajien prosentiosuudet ikäryhmän ja alueen mukaan, jotka ovat käyttäneet tietokonetta vähintään viikoittain syksyn aikana. Laskettuna kaikista syksyn aikana tietokonetta käyttäneistä.

	Yhteensä	Alle 45	45+
Pohjois-Lappi	67	67	68
Kainuu	66	69	60
PiiSavo	71	76	65
ePäijänne	72	72	73
Kehä5	74	78	69
Itä-Turku	70	76	60
Saaristo	71	76	64
Nettimaunula	76	80	72
Pohjois-Karjala	69	71	66
Yhteensä	70	73	65

Kuinka kauan käyttänyt tietokonetta (kysymys 25)

Tietokoneen uusien käyttäjien osuuksien erot voivat heijastella alueilla viriämässä olevaa aktiivisuutta tietokoneen käyttöä kohtaan. Erot alueiden välillä olivat kuitenkin pieniä. Uusia käyttäjiä oli vähiten PiiSavossa ja Nettimaunulassa, noin neljä prosenttia ja eniten Pohjois-Karjalassa, noin 8 prosenttia, mitä ehkä voidaan pitää alueella toimineiden projektien ansiona. Pohjois-Karjalassa suhteellisesti eniten uusia käyttäjiä löytyi 45 vuotta täyttäneiden miesten ja alle 45-vuotiaiden naisten joukosta. Nettimaunulassa uusien tietokoneen käyttäjien osuus voi olla alhainen myös siitä syystä, että alueella on jo nyt suhteellisen paljon tietokoneen käyttäjiä, joten mahdollisia uusia käyttäjiä on vähemmän kuin muilla alueilla. Etelä-Suomen alueilla, joissa tietokonetta joskus käyttäneiden osuus on suurin, myös niiden käyttäjien osuus, jotka ovat käyttäneet tietokonetta yli kolme vuotta, on suu-

Taulukko 5.5.

Niiden vastaajien prosenttiosuudet sukupuolen, ikäryhmän ja alueen mukaan, jotka ovat aloittaneet tietokoneen käytön alle vuosi sitten. Prosentit on laskettu tietokonetta joskus käyttäneistä.

	Kaikki vastaajat					Alle 45 v.		45 v. +	
	Yhteensä	Miehet	Naiset	Alle 45	45 +	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset
Pohjois-Lappi	5	6	5	6	5	7	4	4	6
Kainuu	6	6	5	6	5	6	5	7	3
PiiSavo	4	4	5	3	7	0	5	9	4
ePäijänne	6	9	3	6	6	7	4	10	2
Kehä5	6	6	7	6	7	4	8	8	6
Itä-Turku	5	3	8	4	8	0	7	7	9
Saaristo	7	6	8	7	7	8	6	4	10
Nettimaunula	4	2	6	4	4	3	5	0	7
Pohjois-Karjala	8	7	9	7	10	4	10	13	8
Yhteensä	6	5	6	5	7	4	6	7	6

rempi kuin alueilla, joilla tietokonetta kokeilleiden osuus oli alhaisempi.

Taulukko 5.5. Niiden vastaajien prosenttiosuudet sukupuolen, ikäryhmän ja alueen mukaan, jotka ovat aloittaneet tietokoneen käytön alle vuosi sitten. Prosentit on laskettu tietokonetta joskus käyttäneistä.

Tietokoneen käyttöpaikat (kysymys 24)

Vastaajia pyydettiin valitsemaan annetuista vaihtoehdoista kaikki ne paikat, joissa he olivat käyttäneet tietokonetta. Vastaaja saattoi valita useamman kuin yhden vaihtoehdon. Vastaukset on esitetty taulukossa 5.6.

Noin 70 prosenttia tietokonetta käyttäneistä oli käyttänyt sitä kotona, noin 60 prosenttia työpaikalla ja lähes puolet koulussa, oppilaitoksessa tai vastaavassa paikassa. Näissä paikoissa tietokoneen käyttö on luultavasti melko säännöllistä.

Tietokoneen käyttöön näyttää vaikuttavan eri palvelupisteiden tavoitettavuus. Kotona tietokonetta käyttävien osuus oli suurin Kehä5:n alueella, missä etäisyydet palveluihin ovat keskimäärin pisimmät. Muissa paikoissa

tietokonetta käyttäneiden osuudet ovat Kehä5:n alueella asuvilla lähes aina pienempiä kuin muilla alueilla.

Muihin alueisiin verrattuna Nettimaunulassa ja Itä-Turussa suuremmalla osalla vastaajista on ehkä mahdollisuus käyttää yhteiskäyttöpisteitä vaivattomasti. Näillä alueilla tietokonetta on käyttänyt 40 prosenttia vastaajista esimerkiksi kirjastossa, eli suurempi osuus kuin millään muulla alueella.

Oppiva Ylä-Karjala ja Oppiva Vaara-Karjala -projektien yhteydessä Pohjois-Karjalan alueelle on perustettu tietokoneen yhteiskäyttöpisteitä. Näiden yhteiskäyttöpisteiden vaikutus näkyy myös tässä kyselyssä. Pohjois-Karjalassa tietokonetta on käyttänyt yhteiskäyttöpisteessä noin 30 prosenttia vastaajista. Muilla alueilla yhteiskäyttöpisteiden osuus oli keskimäärin vain noin 8 prosenttia.

Huomion arvoista on myös se, että tietokoneen käyttö ystävien ja sukulaisten luona on samalla tasolla kuin käyttö kirjastossa. Se lie- neekin monille merkittävä tapa tutustua tietotekniikkaan. Tietokonetta kokeilleista vastaajista noin 30 prosenttia ei ollut käyttänyt sitä lainkaan omassa kodissaan.

Taulukko 5.6.

Niiden vastaajien prosentiosuudet kaikista tietokonetta joskus käyttäneistä, jotka ovat käyttäneet tietokonetta alla mainituissa paikoissa alueittain.

	On käyttänyt tietokonetta...						
	Kotona	Työpaikalla	Koulussa, oppilaitoksessa tai vast.	Sukulaisten tai ystävien luona	Kirjastossa	Yhteiskäyttöpisteessä	Jossain muualla
Pohjois-Lappi	68	64	49	37	34	9	11
Kainuu	65	58	54	35	37	3	7
PiiSavo	73	56	52	32	36	10	10
ePäijänne	76	61	38	35	35	7	11
Kehä5	81	53	41	33	24	6	11
Itä-Turku	69	70	55	46	43	10	8
Saaristo	71	66	36	28	27	7	8
Nettimaunula	67	80	46	43	40	14	14
Pohjois-Karjala	69	57	55	38	38	30	9
Yhteensä	70	62	49	36	36	12	9

5.3. Internetin käyttö

Internetin käyttöä on kuvattu seuraavassa pääpiirteissään samalla tavalla kuin tietokoneen käyttöä edellä. Internetin käyttäjiä on verrattu alueittain iän ja sukupuolen mukaan. Käytön määrää on selvitetty vertaamalla elokuun alun jälkeen Internetiä käyttäneiden osuuksia alueittain ja uusien käyttäjien osuuksia on selvitetty samoin kuin tietokoneen käyttäjien kohdalla. Lopuksi on esitetty tietoja siitä, mihin tarkoituksiin eri alueilla asuvat vastaajat käyttävät Internetiä.

Internetiä ainakin joskus käyttäneet (kysymys 27)

Kaikista tietokonetta käyttäneistä noin 82 prosenttia oli käyttänyt myös Internetiä tai kansalaisverkkoa. Internetin käytössä ei ollut suuria eroja alueiden välillä. Eniten muista alueista poikkesi Kainuu, missä Internetiä käyttäneiden osuus oli vain 66 prosenttia tietokonetta käyttäneistä. Muilla alueilla käyttäjien osuudet

vaihtelivat 81–86 prosenttiin kaikista tietokoneen käyttäjistä. Kainuussa erityisesti alle 45-vuotiaiden naisten joukossa Internetin käyttäjien osuus oli selvästi alhaisempi kuin muilla alueilla.

Myös Internetin käyttö riippuu enemmän henkilön iästä kuin sukupuolesta. Alle 45-vuotiaista tietokonetta käyttäneistä noin 90 prosenttia on käyttänyt Internetiä, mutta 45 vuotta täyttäneistä vain noin 70 prosenttia.

Internetin käyttöön liittyi alueiden välisiä eroja, jotka ehkä heijastavat eri alueilla asuvien miesten ja naisten suhtautumista uuden tietojen ja viestintäteknikan käyttöön. PiiSavon, Kehä5:n ja Itä-Turun alueilla 45 vuotta täyttäneistä naisista hieman suurempi osa käytti Internetiä kuin vastaavan ikäisistä miehistä. ePäijänteiden alueella ja Nettimaunulassa taas 45 vuotta täyttäneet miehet käyttivät Internetiä selvästi enemmän kuin samanikäiset naiset. Muilla alueilla vanhempaan ikäryhmään kuuluvien miesten ja naisten Internetin käytössä ei ollut eroja.

Taulukko 5.7.

Niiden vastaajien prosentiosuudet sukupuolen, ikäryhmän ja alueen mukaan kaikista tietokonetta joskus käyttäneistä, jotka ovat käyttäneet Internetiä tai kansalaisverkkoa.

	Kaikki vastaajat					Alle 45 v.		45 v. +	
	Yhteensä	Miehet	Naiset	Alle 45	45 +	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset
Pohjois-Lappi	81	81	82	89	69	89	90	70	69
Kainuu	76	79	72	84	62	89	79	64	59
PiiSavo	81	78	84	93	63	92	94	57	69
ePäijänne	86	87	86	88	84	86	91	87	80
Kehä5	85	85	86	94	72	96	92	70	75
Itä-Turku	84	82	86	95	66	92	97	63	68
Saaristo	82	83	82	93	69	93	93	70	69
Nettimaunula	84	90	79	92	76	96	87	81	71
Pohjois-Karjala	83	85	81	92	70	94	90	71	67
Yhteensä	82	82	82	91	69	92	91	69	69

Alle 45-vuotiaiden joukossa miehet ja naiset käyttivät useimmilla alueilla Internetiä yhä paljon. Poikkeuksia olivat Nettimaunula, Itä-Turku ja ePäijänne. Nettimaunulassa miehet käyttivät Internetiä enemmän kuin naiset. EPäijänteen alueella ja Itä-Turussa taas Internetin käyttäjien osuus oli selvästi suurempi nuorempien naisten kuin miesten keskuudessa.

Internetin käytön aloittamisajankohta (kysymys 29)

Noin puolet Internetin käyttäjistä oli aloittanut sen käytön yli kolme vuotta sitten, noin 20 prosenttia alle kolme vuotta sitten ja noin 17 prosenttia alle kaksi vuotta sitten. Uusien, alle vuoden Internetiä käyttäneiden osuus oli vain noin 14 prosenttia kaikista Internetin käyttäjistä.

Uusien Internetin käyttäjien osuus oli selvästi pienempi Nettimaunulassa ja Kehä5:n alueilla verrattuna muihin alueisiin, mikä johtuu siitä, että Internetin käyttö on aloitettu

näillä alueilla aikaisemmin kuin useimmilla muilla alueilla. Muiden alueiden väliset erot uusien Internetin käyttäjien osuuksissa olivat vähäisiä.

Alle vuosi sitten Internetin käytön aloittaneiden osuus on lähes kaikilla alueilla suurempi naisten kuin miesten keskuudessa. Miesten ja naisten väliset erot korostuvat erityisesti 45 vuotta täyttäneiden ikäryhmässä. Kainuussa, Pohjois-Lapissa, PiiSavossa, Nettimaunulassa ja Saaristossa alle vuoden Internetiä käyttäneiden osuudet ovat selvästi suuremmat 45 vuotta täyttäneiden naisten ryhmissä kuin vastaavan ikäisten miesten joukossa. Myös alle 45-vuotiaiden kohdalla uusien Internetin käyttäjien osuus on suurempi naisten kuin miesten keskuudessa, mutta ero on vähäisempi kuin vanhemmissa ikäryhmissä.

Uusien Internetin käyttäjien osuus on joissain ryhmissä merkittävän suuri. Esimerkiksi Pohjois-Lapin, Kainuun, PiiSavon, Saariston ja Pohjois-Karjalan 45 vuotta täyttäneistä Internetiä käyttävistä naisista noin 20–25 prosenttia on ns. uusia käyttäjiä. Saman ikäisten Interne-

Taulukko 5.8.

Niiden vastaajien prosenttiosuus sukupuolen, ikäryhmän ja alueen mukaan kaikista Internetiä joskus käyttäneistä, jotka ovat aloittaneet Internetin käytön alle vuosi sitten.

	Kaikki vastaajat					Alle 45 v.		45 v. +	
	Yhteensä	Miehet	Naiset	Alle 45	45 +	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset
Pohjois-Lappi	16	14	18	15	17	16	15	12	24
Kainuu	12	9	15	12	12	10	14	7	20
PiiSavo	16	12	19	12	24	8	16	23	25
ePäijänne	12	12	12	13	10	11	16	12	8
Kehä5	9	7	11	8	11	5	11	11	11
Itä-Turku	13	11	15	11	18	6	15	25	14
Saaristo	14	11	16	10	19	9	12	15	24
Nettimaunula	7	4	10	7	8	5	8	3	12
Pohjois-Karjala	16	14	19	13	23	9	17	24	22
Yhteensä	14	12	16	11	17	9	15	16	19

tiä käyttävin miesten joukossa uusien käyttäjien osuus on noin neljäsosa Pohjois-Karjalassa, Itä-Turussa ja PiiSavossa. Jos uusia käyttäjiä tulee samaan tahtiin lisää myös tulevina vuosina, Internetin käyttö yleistyy nopeaa tahtia kaikkialla ainakin tietokonetta käyttäneiden joukossa.

Internetiä tai kansalaisverkon käytön säännöllisyys (kysymys 30)

Internetin käytön säännöllisyyttä mitattiin selvittämällä, kuinka moni Internetin käyttäjästä oli käyttänyt sitä elokuun alun jälkeen ja kuinka usein Internetiä käytettiin. Kaikista Inter-

Taulukko 5.9.

Niiden vastaajien prosenttiosuudet sukupuolen ja ikäryhmän mukaan, jotka ovat käyttäneet Internetiä elokuun alun jälkeen, Internetiä joskus käyttäneistä.

	Kaikki vastaajat					Alle 45 v.		45 v. +	
	Yhteensä	Miehet	Naiset	Alle 45	45 +	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset
Pohjois-Lappi	87	86	88	87	87	89	84	79	97
Kainuu	80	80	81	83	74	82	85	76	71
PiiSavo	82	88	77	84	78	91	77	81	76
ePäijänne	92	93	91	92	92	92	92	95	89
Kehä5	89	92	86	91	85	92	89	92	77
Itä-Turku	92	95	88	92	90	94	91	100	81
Saaristo	87	90	83	88	85	89	87	92	77
Nettimaunula	92	92	91	92	91	91	93	94	87
Pohjois-Karjala	85	85	85	85	85	83	87	89	82
Yhteensä	87	88	85	88	85	89	87	88	82

netin käyttäjistä noin 87 prosenttia oli käyttänyt sitä myös elokuun alun jälkeen ja päivittäin tai viikoittain noin 75 prosenttia, joten sitä käytetään varsin säännöllisesti. Miesten ja naisten välillä ei ollut juuri eroja. Ei myöskään eri ikäryhmien välillä.

Internetiä elokuun alun jälkeen käyttäneiden osuus oli suurin Nettimaunulassa, Itä-Turussa ja ePäijänteen alueella. Näillä alueilla sekä nuorempaan, että vanhempaan ikäryhmään kuuluvat miehet ja naiset olivat käyttäneet Internetiä keskimääräistä useammin tai yhtä usein verrattuna saman ikäryhmän vastaajiin muilla alueilla.

Vähiten Internetiä elokuun alun jälkeen käyttäneitä oli Kainuussa ja PiiSavossa, missä lähes kaikissa ryhmissä Internetiä käyttäneiden osuus oli pienempi verrattuna muihin alueisiin. Poikkeuksia olivat PiiSavon alle 45-vuotiaat miehet ja Pohjois-Karjalan alle 45-vuotiaat naiset, jotka olivat käyttäneet Internetiä yhtä usein kuin samanikäiset muilla alueilla.

Internetin säännöllinen käyttö (kysymys 31)

Internetiä päivittäin tai viikoittain käyttäviä voidaan pitää melko motivoituneina tietoverkkojen käyttäjinä, jotka hallitsevat todennäköisesti melko hyvin tarvittavat perustaidot. Heidän osuutensa on noin 75 prosenttia kaikista Internetiä elokuun alun jälkeen käyttäneistä vastaajista.

Selvästi eniten päivittäin tai viikoittain Internetiä käyttäneitä oli Nettimaunulassa ja vähiten Pohjois-Lapissa ja Kainuussa. Viimeksi mainituilla alueilla Internetiä päivittäin tai viikoittain käyttävien vastaajien osuudet erosivat nuoremman ja vanhemman ikäryhmän välillä selvästi enemmän kuin Nettimaunulassa, missä nuorempaan ja vanhempaan ikäryhmään

Taulukko 5.10.

Internetiä elokuun alun jälkeen päivittäin tai viikoittain käyttäneiden osuus ikäryhmän ja alueen mukaan kaikista Internetiä elokuun alun jälkeen käyttäneistä.

	Kaikki vastaajat	Alle 45-vuotiaat	45 vuotta täyttäneet
Pohjois-Lappi	66	63	71
Kainuu	69	73	58
PiiSavo	77	80	70
ePäijänne	77	74	81
Kehä5	76	69	91
Itä-Turku	78	76	82
Saaristo	76	77	74
Nettimaunula	86	86	85
Pohjois-Karjala	72	75	68
Yhteensä	75	75	74

kuuluvat vastaajat käyttivät Internetiä yhtä usein.

Myös Kainuussa ja PiiSavossa alle 45-vuotiaiden joukossa Internetiä päivittäin tai viikoittain käyttäneiden osuudet olivat selvästi suuremmat kuin vanhemmassa ikäryhmässä. Kehä5:n alueella taas ero nuoremman ja vanhemman ikäryhmän välillä oli päinvastainen. Päivittäin tai viikoittain Internetiä käyttäneiden osuus oli selvästi suurempi vanhemmassa ikäryhmässä. Ero saattaa johtua siitä, että Kehä5:n alueella suurempi osa vastaajista työskentelee tietokoneiden ja tietoverkkojen parissa kuin Itä-Suomen tutkimusalueilla.

Missä Internetiä käytetään (kysymys 28)

Internetin tai kansalaisverkon käyttäjistä noin 60 prosenttia oli käyttänyt sitä kotonaan. Työpaikalla Internetiä oli käyttänyt noin puolet ja koulussa tai oppilaitoksessa 45 prosenttia Internetiä joskus käyttäneistä vastaajista. Tietokoneen käyttöön verrattuna Internetiä oli käytetty jonkin verran vähemmän kotona, työ-

Taulukko 5.11.

Niiden vastaajien prosenttiosuudet alueittain kaikista Internetiä joskus käyttäneistä, jotka ovat käyttäneet Internetiä eri paikoissa. (K28) (Vastaaja on voinut valita useamman kuin yhden vaihtoehdon).

	On käyttänyt Internetiä...						
	Kotona	Työpaikalla	Koulussa, oppilaitoksessa tai vast.	Sukulaisten tai ystävien luona	Kirjastossa	Yhteiskäyttöpisteessä	Jossain muualla
Pohjois-Lappi	56	48	45	37	33	9	7
Kainuu	54	36	51	31	38	3	6
PiiSavo	58	43	49	34	30	9	8
ePäijänne	72	49	32	32	30	6	9
Kehä5	76	44	34	29	24	7	8
Itä-Turku	63	61	47	40	29	8	9
Saaristo	64	57	32	31	24	7	8
Nettimaunula	57	73	42	38	34	15	11
Pohjois-Karjala	53	46	54	34	33	30	8
Yhteensä	60	49	45	34	31	12	8

paikalla ja koulussa tai oppilaitoksessa. Erot olivat kuitenkin pieniä. Kirjastossa, yhteiskäyttöpisteessä tai sukulaisten ja ystävien luona Internetiä oli käytetty suunnilleen yhtä usein kuin tietokonetta.

Suurimmat erot alueiden välillä olivat siinä, kuinka suuri osuus Internetin käyttäjistä oli voinut käyttää sitä työpaikallaan. Etelä-Suomen alueilla Internetin käyttö oli työpaikalla mahdollista useammin kuin muualla Suomessa. Itä-Turussa ja Saaristossa Internetiä oli käyttänyt työpaikalla noin 64 prosenttia vastaajista, kun taas esimerkiksi Kainuussa vain vähän yli puolet Internetiä joskus käyttäneistä.

Kuten tietokoneen käytössä, myös Internetin käytössä korostuu Pohjois-Karjalassa yhteiskäyttöpisteiden merkitys. Pohjois-Karjalassa Internetiä oli käyttänyt yhteiskäyttöpisteessä 30 prosenttia Internetin käyttäjistä, kun muilla alueilla vastaava luku oli keskimäärin 8 prosenttia. Myös Nettimaunulassa Internetiä yhteiskäyttöpisteissä käyttäneiden osuus oli suurempi kuin muilla alueilla.

Internetiä, samoin kuin tietokonetta kirjastossa käyttävien osuudet olivat pienimmät Kehä5:n alueella ja Saaristossa, missä kirjasto on usein pitkän välimatkan päässä. Useilla alueilla Internetiä oli käytetty useammin sukulaisten ja ystävien luona kuin kirjastossa.

Internetin tai kansalaisverkon käyttötarkoitukset (kysymys 32)

Taulukossa 5.12 on esitetty niiden vastaajien osuudet, jotka ovat käyttäneet Internetiä elokuun alun jälkeen erilaisiin tarkoituksiin, kuten uutistietojen seuraamiseen, tiedon etsimiseen ylipäättään, ilmoitusten laittamiseen tai kaupallisiin tarkoituksiin. Kaikilla alueilla Internetiä tai kansalaisverkkoa on käytetty eniten tiedon sekä tuote- ja palvelutietojen etsimiseen. Noin puolet vastaajista käyttää Internetiä myös uutisten seuraamiseen. Tuotteiden ostaminen ja tilaaminen Internetin välityksellä on vielä huomattavasti vähäisempää, samoin ilmoitusten laittaminen myyntipalstoille.

Taulukko 5.12.

Internetin tai kansalaisverkon käyttö eri tarkoituksiin elokuun alun jälkeen. Prosentit laskettu kaikista Internetiä elokuun alun jälkeen käyttäneistä sukupuolen, ikäryhmän ja alueen mukaan.

	Uutistietojen seuraamiseen	Tuote- ja palvelutietojen etsimiseen	Tiedon etsimiseen	Tuotteiden ja palvelujen tilaamiseen	Tuotteiden ja palvelujen ostamiseen	Ilmoitusten laittamiseen myyntipalst.
Miehet						
alle 45	61	78	87	22	12	14
45+	55	70	87	9	8	10
Naiset						
alle 45	46	70	88	21	8	9
45+	46	53	84	9	6	5
Pohjois-Lappi	56	68	86	22	9	7
Kainuu	57	71	85	14	7	3
PiiSavo	55	71	89	19	8	7
ePäijänne	48	64	84	15	9	12
Kehä5	37	79	83	18	5	10
Itä-Turku	55	69	87	16	11	14
Saaristo	48	75	84	22	9	12
Nettimaunula	63	79	92	14	12	10
Pohjois-Karjala	53	67	90	16	9	15
Yhteensä	53	70	87	17	9	10

Internetin käyttötavat olivat samankaltaisia kaikilla alueilla, mutta painotukset vaihtelivat hieman alueiden välillä. Ilmoituksia oli laitettu myyntipalstoille eniten eteläisillä tutkimusalueilla ja Pohjois-Karjalassa, vähiten Kainuussa. Pohjois-Karjalan paikallinen kansalaisverkko tarjoaa mahdollisuuden osto- ja myynti-ilmoitusten välittämiseen, joten todennäköisesti se vaikuttaa tämän palvelun suosioon siellä.

Tuotteita oli tilannut Internetin välityksellä noin 17 prosenttia vastaajista, mutta ostanut vain noin 10 prosenttia Internetiä käyttäneistä. Tuotteita ja palveluja oli tilannut noin viidesosa vastaajista Pohjois-Lapissa ja Saaristossa, missä saattaa jälleen näkyä pitkien välimatkojen vaikutus. Tuotteiden ja palvelujen ostamisessa ei ollut näkyvissä vastaavaa eroa. Alle 45-vuotiaista miehistä ja naisista noin vii-

desosa oli tilannut tuotteita Internetistä, mutta 45 vuotta täyttäneistä vain noin 10 prosenttia tai vähemmän.

Internetiä tai kansalaisverkkoa käytetään siis useimmin tiedon sekä tuote- ja palvelutietojen seuraamiseen. Verkon käyttäminen tuotteiden ostamiseen ja myymiseen on vielä vähäistä.

5.4. Sähköpostin käyttö

Oma sähköpostiosoite oli 72 prosentilla kaikista tietokonetta käyttäneistä vastaajista, kun mukaan luetaan sekä omassa kotikäytössä että työkäytössä olevat sähköpostiosoitteet.

Kun Internetiä käyttäneiden osuus oli noin 82 prosenttia kaikista tietokonetta käyttäneistä vastaajista ja kun oma sähköpostiosoite oli 72

Taulukko 5.13.

Oman sähköpostiosoitteen hankkineiden vastaajien prosenttiosuudet sukupuolen, ikäryhmän ja alueen mukaan kaikista tietokonetta käyttäneistä vastaajista.

	Kaikki vastaajat					Alle 45-v		45 v. +	
	Yhteensä	Miehet	Naiset	Alle 45	45 +	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset
Pohjois-Lappi	70	67	72	67	75	63	71	75	75
Kainuu	64	69	57	66	59	70	62	66	48
PiiSavo	71	69	74	77	61	76	78	55	68
ePäijänne	77	78	76	76	77	73	81	85	70
Kehä5	76	76	76	74	79	71	77	84	73
Itä-Turku	82	85	79	84	77	85	82	85	69
Saaristo	75	76	75	72	80	68	77	88	71
Nettimaunula	82	85	78	87	74	86	87	84	66
Pohjois-Karjala	67	61	74	74	56	67	81	51	62
Yhteensä	72	72	73	75	68	72	77	71	66

prosentilla samasta joukosta, niin noin 12 prosentilla Internetiä käyttäneistä vastaajista ei ole omaa sähköpostiosoitetta.

Oma sähköpostiosoite oli yleisin Nettimaunulassa ja Itä-Turussa, missä oma sähköpostiosoite oli 82 prosentilla tietokonetta käyttäneistä vastaajista. Vähiten oman sähköpostiosoitteen halunneita vastaajia oli Kainuussa.

Etelä-Suomen alueilla oma sähköpostiosoite oli sekä nuorempien, että vanhempien miesten ja naisten joukossa yhtä yleinen tai yleisempi kuin muilla alueilla keskimäärin. Erityisesti 45 vuotta täyttäneillä miehillä oli oma sähköpostiosoite useammin kuin samanikäisillä vastaajilla muilla alueilla, mihin todennäköisesti vaikuttaa se, että tässä ovat mukana myös työhön liittyvät sähköpostiosoitteet.

Kainuussa ja Pohjois-Karjalassa miesten ja naisten välillä oli kuitenkin mielenkiintoisia eroja. Alle 45-vuotiaista tietokonetta käyttävistä naisista oman sähköpostiosoitteen omisti Kainuussa 66 prosenttia vastaajista, mutta Pohjois-Karjalassa 74 prosenttia tästä ryhmästä. Myös vanhempaan ryhmään kuuluvat nai-

set omistivat Pohjois-Karjalassa oman sähköpostiosoitteen useammin kuin samanikäiset miehet. Kainuussa taas 45 vuotta täyttäneillä miehillä oli oma sähköpostiosoite useammin kuin naisilla.

Koko aineiston tasolla tarkasteltuna oma sähköpostiosoite oli alle 45-vuotiaiden ryhmässä useammin naisilla ja 45 vuotta täyttäneillä useammin miehillä.

Mielenkiintoista on, että PiiSavon ja Pohjois-Karjalan alueilla 45 vuotta täyttäneet naiset omistivat oman sähköpostiosoitteen useammin kuin samanikäiset miehet.

Sähköpostiviestien lähettämisen yleisyys (kysymys 34)

Seuraavassa verrataan oman sähköpostiosoitteen hankkineiden vastaajien lähettämien sähköpostiviestien määrää viikon aikana eri alueilla. Taulukkoon 5.14 on laskettu niiden vastaajien osuudet, jotka lähettivät viikon aikana yli 5 sähköpostiviestiä vapaa-aikanaan.

Kaikista oman sähköpostiosoitteen hankkineista vastaajista vain noin 22 prosenttia läh-

Taulukko 5.14.

Yli 5 sähköpostiviestiä viikon aikana lähettäneiden prosentiosuudet sukupuolen, ikäryhmän ja alueen mukaan oman sähköpostiosoitteen hankkineista vastaajista.

	Kaikki vastaajat				Alle 45 v.		45 v. +		
	yhteensä	miehet	naiset	alle 45	45 +	miehet	naiset	miehet	naiset
Pohjois-Lappi	21	19	22	27	11	20	35	19	0
Kainuu	17	14	21	22	6	18	26	6	7
PiiSavo	19	15	23	21	15	14	28	16	13
ePäijänne	24	28	20	27	21	34	18	21	21
Kehä5	22	22	22	23	21	32	14	6	41
Itä-Turku	32	40	24	38	15	50	28	19	11
Saaristo	23	19	29	31	12	25	37	11	14
Nettimaunula	44	49	39	44	40	54	40	41	38
Pohjois-Karjala	13	11	15	15	9	13	17	8	11
keskiarvo	22	22	23	26	15	26	26	15	15

ti yli 5 sähköpostiviestiä viikossa. Miesten ja naisten välillä ei ollut koko aineiston tasolla eroa.

Eroja sen sijaan löytyi alueiden välillä. Eniten sähköpostiviestejä lähettivät Nettimaunulassa ja Itä-Turussa asuvat miehet ja vähiten Pohjois-Karjalassa, PiiSavossa ja Kainuussa asuvat miehet.

Nettimaunula poikkesi selvästi muista alueista. Tällä alueella nuoremmista miehistä noin puolet ja samanikäisistä naisista noin 40 prosenttia lähettivät yli 5 sähköpostiviestiä viikon aikana. Myös 45 vuotta täyttäneiden miesten ja naisten osuudet olivat poikkeuksellisen suuret verrattuna muihin alueisiin.

Myös Itä-Turussa yli 5 sähköpostiviestiä viikon aikana lähettäneiden osuus oli poikkeuksellisen suuri, mutta lähinnä vain alle 45-vuotiaiden miesten joukossa. Muiden ryhmien joukossa yli 5 sähköpostiviestiä lähettäneiden osuus oli suunnilleen yhtä suuri kuin muillakin alueilla. Pohjois-Karjalassa oli suhteellisesti vähiten niitä, jotka lähettivät yli 5 sähköpostiviestiä viikon aikana.

5.5. Tietokone- ja verkkotaidot

Vastaajilta kysyttiin, miten hyvin he hallitsevat keskeiset tietokoneen käyttöön liittyvät taidot; tekstinkäsittelyn, tiedoston tai ohjelman kopioinnin levykkeelle, sähköpostin käytön, Internet-selaimen käytön, kuvankäsittelyn ja pankkiyhteyden. Taulukossa 5.15 on laskettu yhteen niiden miesten ja naisten osuudet, jotka ilmoittivat hallitsevansa taidon hyvin tai kohtuullisesti.

Useimmat atk-taidot olivat vastaajan oman arvion mukaan paremmin hallinnassa miehillä kuin naisilla. Miehet hallitsivat selvästi naisia paremmin kuvankäsittelyn ja Internet-selaimen käytön. Samoin he hallitsivat hieman naisia paremmin kopioinnin levykkeelle ja pankkiyhteyden käytön. Naisten ominta aluetta oli tekstinkäsittely, jonka molemmissa ikäryhmissä naiset hallitsivat paremmin kuin miehet. Sähköpostin käyttö oli parhaiten hallinnassa alle 45-vuotiaiden ikäryhmässä naisilla ja 45 vuotta täyttäneiden ikäryhmässä miehillä.

Taulukko 5.15.

Tietokone- tai verkkotaidon hyvin tai kohtuullisesti hallitsevien osuudet alueen mukaan 45 vuotta täyttäneistä miehistä ja naisista, jotka ovat joskus käyttäneet tietokonetta.

	Tekstin- käsittely		Kopiointi levykkeelle		Sähköpostin käyttö		Internet- selaimen käyttö		Kuvan- käsittely		Pankkiyhteys	
	M	N	M	N	M	N	M	N	M	N	M	N
Pohjois-Lappi	68	73	45	35	46	67	49	57	31	30	48	43
Kainuu	73	73	46	33	46	40	39	35	15	11	47	40
PiiSavo	71	82	32	35	40	36	37	30	19	19	39	40
ePäijänne	70	78	46	37	62	61	55	55	25	20	53	61
Kehä5	79	78	34	36	49	58	31	41	17	14	39	42
Itä-Turku	84	79	48	41	55	57	56	49	26	16	49	43
Saaristo	64	73	47	28	59	54	40	32	22	18	49	51
Nettimaunula	84	79	57	45	64	56	62	47	38	25	46	33
Pohjois-Karjala	69	82	34	36	45	41	43	36	21	21	34	37
Koko maa	59	62	48	40	57	56	51	46	26	21	49	49

Alle 45-vuotiaiden tietokone- ja verkkotaidot poikkesivat alueiden välillä vähän. Enemmän eroja oli 45 vuotta täyttäneiden verkkotaidoissa. Seuraavassa tutkimusalueet on ryhmitelty 45 vuotta täyttäneiden verkkotaitojen mukaan.

PiiSavossa, Kehä5:n alueella ja Pohjois-Karjalassa naisilla oli paremmat verkkotaidot kuin miehillä. Kehä5:n alueella naiset hallitsivat kuvankäsittelyä lukuun ottamatta kaikki taidot paremmin kuin miehet. Pohjois-Karjalassa naiset taas hallitsivat miehiä paremmin myös tekstinkäsittelyn, kopiointin levykkeelle ja pankkiyhteyden käytön.

Nettimaunulassa, Saaristossa, Kainuussa, Pohjois-Lapissa ja Itä-Turussa miehillä oli selvästi paremmat verkkotaidot kuin naisilla. Nettimaunulassa, Saaristossa ja Kainuussa miehet hallitsivat kaikki mainitut atk-aidot paremmin tai yhtä hyvin kuin naiset. Pohjois-Lapissa naiset hallitsivat paremmin sähköpostin ja Internetin käytön, muut taidot olivat miehillä paremmin hallinnassa. Itä-Turussa

naiset hallitsivat miehiä paremmin tekstinkäsittelyn ja kopiointin levykkeelle, muut taidot miehet hallitsivat paremmin tai yhtä hyvin kuin naiset.

ePäijänten alueella miehillä ja naisilla oli yhtä hyvät verkkotaidot. Naiset hallitsivat miehiä paremmin pankkiyhteyden käytön ja miehet paremmin kuvankäsittelyn. Muiden taitojen hallitsemisessa miesten ja naisten välillä ei ollut eroja.

Tietotekniikan käytön oppiminen (kysymys 36)

Tietotekniikan käyttöä opitaan usein samanlaisesti eri paikoissa ja erilaisten asioiden yhteydessä. Tässä kyselyssä pyrittiin selvittämään, kuinka suuri merkitys työpaikalla, oppilaitoksella, tietotekniikkaan liittyvillä kursseilla tai muiden henkilöiden opastuksella on ollut vastaajien omaan tietotekniikan käytön oppimiseen. Vastaaaja saattoi valita jokaisen vaihtoehdon kohdalla kuinka hyvin se kuvaa hänen omaa perehtymistään tietotekniikkaan. Tässä

	Alle 45-vuotiaat		45 vuotta täyttäneet	
	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset
Opiskellut tietotekniikkaa omin päin	71	49	56	41
Työssä, koulussa tms. vastaavassa paikassa	69	78	52	64
Yksi tai useampi ihminen innostanut ja opastanut	49	53	50	58
On osallistunut tietotekniikkaan liittyville kursseille	28	38	40	52

tarkastellaan niiden vastaajien osuuksia, joiden mielestä eri väitteet kuvasivat hänen perehtymistään tietotekniikkaan hyvin tai melko hyvin.

Noin 74 prosenttia kaikista tietokonetta käyttävistä vastaajista oli oppinut sen käyttöä työssä, koulussa tai muussa vastaavassa paikassa. Noin 60 prosenttia oli opetellut sitä omin päin ja noin puolet jonkun/joidenkin toisten opastamana. Tietotekniikkaan liittyville kursseille oli osallistunut 33 prosenttia kaikista vastaajista. (Taulukko 5.16.)

Eri ikäiset miehet ja naiset olivat oppineet tietotekniikan käyttöä jonkin verran eri tavoilla.

Alle 45-vuotiaat miehet ovat suhteellisesti eniten opiskelleet tietotekniikkaa omin päin. Useimmin kursseille ovat osallistuneet 45 vuotta täyttäneet naiset. Työssä tai koulussa tietotekniikan oppiminen on ollut tyypillisintä alle 45-vuotiaille naisille.

Taulukossa 5.16 on esitetty niiden vastaajien osuudet iän ja sukupuolen mukaan, jotka ovat opetelleet tietotekniikan käyttöä omin päin, koulussa, työpaikalla tms. paikassa tai kursseilla. Seuraavassa esitetään joitain alueellisia erityispiirteitä.

- Suhteellisesti eniten tietotekniikan käytön omin päin opiskelleita oli Saariston ja Nettimaunulan alle 45-vuotiaiden miesten joukossa ja vähiten Itä-Turun, Pohjois-Karjalan, PiiSavon ja Kainuun ja Nettimaunulan 45 vuotta täyttäneiden naisten keskuudessa.
- Kehä5:n alueella 45 vuotta täyttäneissä miehissä ja naisissa oli selvästi eniten niitä, joita joku oli opastanut tietotekniikan käyttöön.
- Tietotekniikan käytön työssä, koulussa tms. paikassa oppineita oli eniten Nettimaunulan ja PiiSavon alle 45-vuotiaiden naisten keskuudessa, yli 80 prosenttia tästä ikäryhmästä.
- Kaikilla alueilla 45 vuotta täyttäneistä tietokonetta käyttävistä naisista 40–50 prosenttia oli opetellut tietokonetaitoja osallistumalla kursseille.
- Nettimaunulassa asuvat olivat käyneet eniten tietotekniikkaan liittyviä kursseja kaikissa ikäryhmissä. Tällä alueella kursseille oli osallistunut myös noin puolet tietokonetta käyttävistä 45 vuotta täyttäneistä miehistä.
- Vähiten tietotekniikkaan liittyviä kursseja olivat käyneet ePäijänteen ja Pohjois-Karjalan alueilla asuvat alle 45-vuotiaat miehet.
- Vaikka eri projektien puitteissa tietotekniikkaan liittyviä kursseja on järjestetty Pohjois-Karjalassa, näiden vaikutus ei näy tämän kysymyksen vastauksissa. Kun kaikkia vastanneita tarkastellaan alueittain ilman ikä- ja sukupuolijakoa, Pohjois-Karjalassa oli Kehä5:n jälkeen toiseksi vähiten tietotekniikkaan liittyville kursseille osallistuneita. Kursseille osallistuneita oli jopa muutaman prosentin vähemmän kuin Kainuussa.

Taulukko 5.16.

Niiden vastaajien osuudet tietokonetta käyttäneistä iän ja sukupuolen mukaan, jotka ovat opetelleen tietotekniikan käyttöä omin päin, koulussa, työpaikalla tms. paikassa tai kursseilla (K36).

	Opetellut tietotekniikan käytön (kuvaa minua hyvin tai melko hyvin)																	
	Omin päin						Työssä, koulussa yms.						Kursseilla					
	Alle 45-v.			45 + v.			Alle 45-v.			45 + v.			Alle 45-v.			45 + v.		
	Yht.	M	N	Yht.	M	N	Yht.	M	N	Yht.	M	N	Yht.	M	N	Yht.	M	N
Pohjois-Lappi	54	65	42	57	58	56	75	74	75	61	54	70	36	34	38	42	35	50
Kainuu	52	62	42	56	71	35	78	77	79	62	61	65	37	32	43	47	45	50
PiiSavo	60	72	47	40	43	36	74	67	82	55	48	62	32	24	40	46	41	52
ePäijänne	67	66	69	55	61	49	64	55	76	54	47	61	22	15	29	46	33	60
Kehä5	63	71	55	46	40	55	68	59	77	43	35	52	37	33	41	41	37	45
Itä-Turku	58	74	44	43	56	31	79	78	80	58	55	62	33	33	32	42	28	54
Saaristo	68	79	56	60	69	50	67	60	73	56	56	57	32	22	44	37	32	42
Nettimaunula	69	80	58	48	57	40	77	71	83	77	79	76	47	49	45	61	60	62
Pohjois-Karjala	64	75	51	44	50	38	74	70	78	56	47	68	30	24	38	52	51	53
Koko maa	61	71	49	50	56	41	74	69	78	58	52	64	33	28	38	46	40	52

5.6. Yhteenveto

Tässä luvussa on tarkasteltu tietokoneen ja tietoverkkojen käyttöä monelta näkökulmalta.

Kotona olevien laitteiden suhteen Etelä-Suomeen kuuluvat OSKU-alueet olivat parhaimmissa asemassa.

Tietokoneen käyttäjien osuudet poikkesivat jonkin verran tutkimusalueiden välillä. Alueet voidaan karkeasti jakaa kahteen ryhmään, joissa toisessa tietokoneen käyttäjien osuus on noin 80 prosenttia ja toisessa ryhmässä vähän alle 70 prosenttia alueen vastaajista. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat Itä-Turku, Nettimaunula, Saaristo ja Pohjois-Lappi. Toiseen ryhmään taas Kainuu, PiiSavo, ePäijänne, Kehä5 ja Pohjois-Karjala. Kehä5:n alueella tietokoneen käyttäjien osuus oli hieman pienempi kuin muilla Etelä-Suomen alueilla ja Pohjois-Lapissa taas suurempi verrattuna Itä-Suomen alueisiin.

Tutkimusalueilla oli yhteensä noin 42 000 henkilöä, jotka eivät ole koskaan käyttäneet tie-

tokonetta. Näistä 92 prosenttia oli 45–74-vuotiaita ja vain 8 prosenttia 15–44-vuotiaita. Tästä näkökulmasta alueellisten projektien tehtävät ovat mittakaavaltaan hyvin erilaisia. Esimerkiksi Pohjois-Karjalassa 45 vuotta täyttäneitä henkilöitä, jotka eivät ole käyttäneet tietokonetta, on noin 9 300. Kainuussa heitä on noin 7 200, mutta Kehä5:n alueella noin 2 000 ja Nettimaunulassa noin 1 000. On aika selvää, että kaikilla alueilla koulutus- ja opastus on syytä suunnata vanhempaan ikäryhmään.

Näyttää siltä, että siellä missä tietokonetta oli kokeiltu useammin, myös tietokoneen käyttö oli säännöllisintä. Alueilla, joilla tietokoneen kokeilu oli vähäisempää, tietokoneen käyttäjistäkin suhteellisesti suurempi osa oli satunnaiskäyttäjiä. Tämä tulos on sopusoinnussa aiempien tutkimusten kanssa (Nurmela 2001). Useimmilla alueilla alle 45-vuotiaat käyttivät tietokonetta säännöllisesti, eli päivittäin tai viikoittain hieman useammin kuin 45 vuotta täyttäneet. Pohjois-Lapissa, Pohjois-Karjalassa ja ePäijänteen alueella vanhem-

---

man ja nuoremman ikäryhmän välillä ei ollut juuri eroa tietokoneen käytön säännöllisyydessä. Miesten ja naisten välillä ei ollut merkittävää eroa.

Tietokonetta alle vuoden käyttäneiden osuukien erot voivat heijastella alueilla viirimässä olevaa aktiivisuutta tietokoneen käyttöä kohtaan. Erot alueiden välillä olivat pieniä. Uusia käyttäjiä oli vähiten PiiSavossa ja Nettimaunulassa, noin neljä prosenttia ja eniten Pohjois-Karjalassa, noin 8 prosenttia, mitä ehkä voidaan pitää alueella toimineiden projektien ansiona. Pohjois-Karjalassa suhteellisesti eniten uusia käyttäjiä löytyi 45 vuotta täyttäneiden miesten ja alle 45-vuotiaiden naisten joukosta.

Noin 70 prosenttia tietokonetta käyttäneistä oli käyttänyt sitä kotona, noin 60 prosenttia työpaikalla ja lähes puolet koulussa, oppilaitoksessa tai vastaavassa paikassa. Näissä paikoissa tietokoneen käyttö on luultavasti melko säännöllistä.

Oppiva Ylä-Karjala ja Oppiva Vaara-Karjala -projektien yhteydessä Pohjois-Karjalan alueelle on perustettu tietokoneen yhteiskäyttöpisteitä. Näiden yhteiskäyttöpisteiden vaikutus näkyy myös tässä kyselyssä. Pohjois-Karjalassa tietokonetta on käyttänyt yhteiskäyttöpisteessä noin 30 prosenttia vastaajista. Muilla alueilla yhteiskäyttöpisteiden osuus oli keskimäärin vain noin 8 prosenttia.

Huomion arvoista on myös se, että tietokoneen käyttö ystävien ja sukulaisten luona on samalla tasolla kuin käyttö kirjastossa. Se lieoneekin monille merkittävä tapa tutustua tietotekniikkaan. Tietokonetta kokeilleista vastaajista noin 30 prosenttia ei ollut käyttänyt sitä lainkaan omassa kodissaan.

Kaikista tietokonetta käyttäneistä noin 82 prosenttia oli käyttänyt myös Internetiä tai kansalaisverkkoa. Internetin käytössä ei ollut suuria eroja alueiden välillä. Eniten muista

alueista poikkesi Kainuu, missä Internetiä käyttäneiden osuus oli vain 66 prosenttia tietokonetta käyttäneistä. Muilla alueilla käyttäjien osuudet vaihtelivat 81–86 prosenttiin kaikista tietokoneen käyttäjistä.

Internetin käytön säännöllisyyttä mitattiin selvittämällä, kuinka moni Internetin käyttäjästä oli käyttänyt sitä elokuun alun jälkeen ja kuinka usein Internetiä käytettiin. Kaikista Internetin käyttäjistä noin 87 prosenttia oli käyttänyt sitä myös elokuun alun jälkeen ja päivittäin tai viikoittain noin 75 prosenttia, joten sitä käytetään varsin säännöllisesti.

Internetin käyttöön liittyi alueiden välisiä eroja, jotka ehkä heijastavat eri alueilla asuvien miesten ja naisten suhtautumista uuden tietojen ja viestintäteknikan käyttöön. PiiSavon, Kehä5:n ja Itä-Turun alueilla 45 vuotta täyttäneistä naisista hieman suurempi osa käytti Internetiä kuin vastaavan ikäisistä miehistä. EPäijänteen alueella ja Nettimaunulassa taas 45 vuotta täyttäneet miehet käyttivät Internetiä selvästi enemmän kuin samanikäiset naiset. Muilla alueilla vanhempaan ikäryhmään kuuluvien miesten ja naisten Internetin käytössä ei ollut eroja.

Alle vuoden Internetiä käyttäneiden osuus oli joissain ryhmissä huomattavan suuri. Esimerkiksi Pohjois-Lapin, Kainuun, PiiSavon, Saariston ja Pohjois-Karjalan 45 vuotta täyttäneistä Internetiä käyttävistä naisista noin 20–25 prosenttia on ns. uusia käyttäjiä. Samanikäisten Internetiä käyttävien miesten joukossa uusien käyttäjien osuus on noin neljäsosa Pohjois-Karjalassa, Itä-Turussa ja PiiSavossa. Jos uusia käyttäjiä tulee samaan tahtiin lisää myös tulevina vuosina, Internetin käyttö yleistyy nopeaa tahtia kaikkialla ainakin tietokonetta käyttäneiden joukossa.

Kaikilla alueilla Internetiä tai kansalaisverkkoa on käytetty eniten tiedon sekä tuote-

---

ja palvelutietojen etsimiseen. Noin puolet vastaajista käyttää Internetiä myös uutisten seuraamiseen. Tuotteiden ostaminen ja tilaaminen Internetin välityksellä on vielä huomattavasti vähäisempää, samoin ilmoitusten laittaminen myyntipalstoille.

Oma sähköpostiosoite oli 72 prosentilla kaikista tietokonetta käyttäneistä vastaajista, kun mukaan luetaan sekä omassa kotikäytössä, että työkäytössä olevat sähköpostiosoitteet. Kun Internetiä käyttäneiden osuus oli noin 82 prosenttia kaikista tietokonetta käyttäneistä vastaajista, niin noin 12 prosentilla Internetiä käyttäneistä vastaajista ei ole omaa sähköpostiosoitetta.

Oma sähköpostiosoite oli yleisin Nettimaunulassa ja Itä-Turussa, missä oma sähköpostiosoite oli 82 prosentilla tietokonetta käyttäneistä vastaajista. Vähiten oman sähköpostiosoitteen halunneita vastaajia oli Kainuussa.

Kaikista oman sähköpostiosoitteen hankkineista vastaajista vain noin 22 prosenttia lähetti yli 5 sähköpostiviestiä viikossa. Miesten ja naisten välillä ei ollut koko aineiston tasolla eroa. Eroja sen sijaan löytyi alueiden välillä. Eniten sähköpostiviestejä lähettivät Nettimaunulassa ja Itä-Turussa asuvat miehet ja vähiten Pohjois-Karjalassa, PiiSavossa ja Kainuussa asuvat miehet. Nettimaunula poikkesi selvästi muista alueista. Tällä alueella nuoremista miehistä noin puolet ja samanikäisistä naisista noin 40 prosenttia lähettivät yli 5 sähköpostiviestiä viikon aikana. Myös 45 vuotta

täyttäneiden miesten ja naisten osuudet olivat poikkeuksellisen suuret verrattuna muihin alueisiin. Myös Itä-Turussa yli 5 sähköpostiviestiä viikon aikana lähettäneiden osuus oli poikkeuksellisen suuri, mutta lähinnä vain alle 45-vuotiaiden miesten joukossa.

Useimmat atk-taidot olivat vastaajan oman arvion mukaan paremmin hallinnassa miehillä kuin naisilla. Miehet hallitsivat selvästi naisia paremmin kuvankäsittelyn ja Internet-selailmen käytön. Samoin hieman naisia paremmin kopioinnin levykkeelle ja pankkiyhteyden käytön. Naisten ominta aluetta oli tekstinkäsittely, jonka molemmissa ikäryhmissä naiset hallitsivat paremmin kuin miehet. Sähköpostin käyttö oli parhaiten hallinnassa alle 45-vuotiaiden ikäryhmässä naisilla ja 45 vuotta täyttäneiden ikäryhmässä miehillä.

PiiSavossa, Kehä5:n alueella ja Pohjois-Karjalassa naisilla oli paremmat verkkotaidot kuin miehillä. Nettimaunulassa, Saarisossa, Kainuussa, Pohjois-Lapissa ja Itä-Turussa miehillä oli selvästi paremmat verkkotaidot kuin naisilla. ePäijänteen alueella miehillä ja naisilla oli yhtä hyvät verkkotaidot.

Noin 74 prosenttia kaikista tietokonetta käyttävistä vastaajista oli oppinut sen käyttöä työssä, koulussa tai muussa vastaavassa paikassa. Noin 60 prosenttia oli opetellut sitä omin päin ja noin puolet jonkun/joidenkin toisten opastamana. Tietotekniikkaan liittyville kursseille oli osallistunut 33 prosenttia kaikista vastaajista.

6. Tieto- ja viestintätekniikka työssä

Tässä luvussa kuvataan vastaajien työtä eri alueilla. Työn luonnetta kuvataan vertaamalla työpaikkojen kokoa, työmatkoja ja eri työnantajasektoreilla työskentelevien henkilöiden osuuksia. Työhön liittyvää tieto- ja viestintätekniikan käyttöä kuvataan vertaamalla matkapuhelinta, tietokonetta ja Internetiä työssään käyttävien henkilöiden osuuksia. Tietotyön osuutta selvitetään vertaamalla ns. perinteisen työn tekijöiden, tietotekniikan käyttäjien ja tietotyöntekijöiden osuuksia alueiden välillä. Luvun lopussa on kuvattu etätöiden laajuutta ja etätöihin suhtautumista eri alueilla.

6.1. Työn luonne

Työnantajasektori (kysymys 49)

Kaikista vastaajista noin 40 prosenttia työskenteli oman ilmoituksensa mukaan yksityisellä

sektorilla, kuntien tai kuntainliittojen palveluksessa oli noin neljännes ja valtion tai valtio-enemmistöisen osakeyhtiön palveluksessa noin 11 prosenttia vastaajista. Yksityisyrittäjien osuus työssäkäyvistä vastaajista oli koko aineistossa noin 15 prosenttia.

Vastaajien osuudet eri työnantajasektoreilla vastasivat pääpiirteissään koko maan työllisten jakautumista. Yksityisellä sektorilla työskentelevien osuus on hieman suurempi koko maan kattavassa työssäkäyntiaineistossa kuin tässä aineistossa, mikä todennäköisesti johtuu siitä, että kyselyaineistossa on mukana suhteellisesti vähemmän kaupunkialueita, joilla yksityisten yritysten osuus työpaikoista on yleensä suurempi kuin maaseutumaisissa kunnissa.

Tutkimusalueilla valtion ja kuntien palveluksessa työskentelevien osuus oli Pohjois-Lapissa jonkin verran suurempi kuin muilla alueilla. Kehä5:n alueella taas valtion toimi-

Taulukko 6.1

Työlliset vastaajat työnantajasektorin mukaan alueittain verrattuna koko maan kaikkiin työllisiin vuodelta 1999.

Alue	Yhteensä	Valtio xx)	Kunta tai kuntainliitto	Yksityinen sektori	Yrittäjät	Muu
Pohjois-Lappi	100	19	35	26	10	10
Kainuu	100	11	29	37	14	10
PiiSavo	100	11	31	29	19	11
ePäijänne	100	7	25	36	22	10
Kehä5	100	5	20	44	24	7
Itä-Turku	100	14	27	49	7	4
Saaristo	100	11	19	43	18	9
Nettimaunula	100	15	19	48	7	11
Pohjois-Karjala	100	10	25	40	16	9
Yhteensä	100	11	26	39	15	9
Koko maa ^x	100	12	22	55	11	0

x) Tilastokeskus, Työssäkäyntitilasto 1999
xx) sisältää valtioenemmistöiset osakeyhtiöt

paikoissa teki töitä pienempi osuus työssäkäyvistä kuin muilla alueilla.

Nettimaunulassa ja Itä-Turussa noin puolet työssäkäyvistä työskenteli yksityisen sektorin toimipaikoissa. Yksityinen sektori työllisti vähiten, noin 30 prosenttia työllisistä, Pohjois-Lapissa ja PiiSavossa.

Yrittäjien osuuden vertailu lomakeaineiston ja rekisteritiedon välillä on vain suuntaantava. Yrittäjiin on taulukossa 6.1 luettuna vastaajat, jotka lomakekyselyssä vastasivat tekevänsä töitä yksityisessä yrityksessä. Koko maan vertailutiedoissa ovat ne, jotka rekisteriaineistojen perusteella on määritelty yrittäjiksi, ei välttämättä yksityisyrittäjiksi. Yrittäjiin kuuluvat tässä myös maatalousyrittäjät.

Yrittäjiä on Kehä5:n alueella noin neljännes kaikista vastaajista. Koska jo edellä on todettu, että maa- ja metsätaloudesta toimeentulonsa saavien osuus on suurin Kehä5:n alueella, tämän alueen yrittäjistä suuri osa on todennäköisesti maatalousyrittäjiä. Yrittäjien osuus on muihin alueisiin verrattuna hieman

suurempi myös ePäijänteen ja PiiSavon alueilla, mitkä myös ovat maatalousvaltaisia alueita.

Toimipaikan koko (kysymys 50)

Työpaikan henkilökunnan määrää kuvaavat tiedot perustuvat vastaajan omaan ilmoitukseen, kysyttäessä kuinka monta työntekijää on työ- tai toimipaikassa, jossa itse työskentelette. Tietoja on verrattu koko maan tasolla Tilastokeskuksen Yritysrekisterin toimipaikkatietoihin vuodelta 2000.

Noin 40 prosenttia vastaajista teki töitä melko suurissa yksiköissä, joissa oli vähintään 20 työntekijää, noin 30 prosenttia 5–19 henkilön toimipaikoissa ja neljäsosa pienissä 1–4 henkilön yksiköissä. Yksin omassa yrityksessä teki töitä 5 prosenttia vastaajista. Vastaajien jakauma noudatti suunnilleen koko maan kaikkien työssäkäyvien vastaavaa jakaumaa. Vastaajien joukossa vähintään 20 henkilön toimipaikoissa työskentelevien osuus oli hieman pienempi kuin koko maassa.

Taulukko 6.2

Työssäkäyvät vastaajat toimipaikan henkilöluvun mukaan alueittain

Alue	Yhteensä	1–4	5–9	10–19	20+	Yksin omassa yrityksessä
Pohjois-Lappi	100	27	18	20	29	5
Kainuu	100	30	19	18	28	5
PiiSavo	100	28	12	15	40	4
ePäijänne	100	28	19	12	33	7
Kehä5	100	32	15	12	33	8
Itä-Turku	100	11	11	15	58	5
Saaristo	100	25	16	15	37	8
Nettimaunula	100	13	12	17	57	2
Pohjois-Karjala	100	32	16	18	31	3
Yhteensä	100	26	15	16	38	5
Koko maa ^x	100	20	11	12	57	...

x) Tilastokeskus, Yritys- ja toimipaikkarekisteri 2000

Maaseutualueet ja kaupunkialueet erottuivat tässä selvästi toisistaan. Nettimaunulassa ja Itä-Turussa asuvista vastaajista vähintään 20 henkilön toimipaikoissa teki töitä lähes 60 prosenttia työssäkäyvistä vastaajista, kun taas maaseutualueilla Itä- ja Pohjois-Suomessa heidän osuutensa oli noin 30 prosenttia. PiiSavo sijoittuu tässä kaupunki- ja maaseutualueiden välimaastoon. Siellä vähintään 20 henkilön toimipaikassa teki töitä noin 40 prosenttia vastaajista.

Työmatkojen pituus (kysymys 54)

Kyselyyn vastanneiden ilmoittamia työmatkojen pituuksia on verrattu Tilastokeskuksen Työssäkäyntitilaston koko maan kaikkien työllisten tietoihin.

Tämän kyselyn vastaajilla oli yli 50 kilometrin työmatka jonkin verran useammin kuin vertailuryhmällä. Vastaavasti niiden vastaajien osuus, joiden työmatka oli 0 – 2 kilometriä, oli kyselyaineistossa pienempi kuin koko maan aineistossa. Muuten vastaajien työmatkojen pituudet eivät juuri poikenneet koko maan vas-

taavista tiedoista. Tässä aineistossa haja-asutusalueilla asuvien vastaajien osuus on suurempi kuin koko maan aineistossa, mikä luonnollisesti vaikuttaa työmatkojen pituuteen.

Kainuussa ja ePäijänteen alueella noin puolella vastaajista oli alle viiden kilometrin työmatka, mikä oli suunnilleen koko maan keskitasoa. Vähiten alle viiden kilometrin etäisyydellä kodistaan työssäkäyviä oli Kehä5:n alueella, missä tehtiin suhteellisen runsaasti myös pitkiä työmatkoja. Myös Nettimaunulassa alle viiden kilometrin työmatkaa tekevien osuus oli alhaisempi muihin alueisiin verrattuna. Nettimaunulassa kuitenkin miltei puolet vastaajista kävi töissä noin 5 – 10 kilometrin etäisyydellä asuinpaikastaan. Kehä5 on alue, jolta käydään töissä muissa seutukunnissa enemmän kuin muilta tutkimusalueilta, mikä näkyy myös tässä.

Eniten pitkiä, yli 50 kilometrin työmatkoja tehdään Pohjois-Lapista, jossa noin kolmasosa työssäkäyvistä tekee töitä 30 kilometrin etäisyydellä kodistaan. Noin 20 prosenttia työssäkäyvistä tekee yli 50 kilometrin työmatkaa myös Kehä5:n alueella ja Pohjois-Karjalassa.

Taulukko 6.3.

Vastanneiden työmatkojen pituudet alueittain

Alue	0–1.9 Km	2–4.9 Km	5–9.9 Km	10–19.9 Km	20–29.9 Km	30–49.9 Km	50+ Km
Pohjois-Lappi	19	22	3	16	4	6	31
Kainuu	27	24	15	7	8	6	15
PiiSavo	16	27	16	17	5	6	14
ePäijänne	20	16	7	15	17	11	14
Kehä5	12	7	8	17	13	26	19
Itä-Turku	8	34	33	11	5	1	8
Saaristo	13	15	14	15	24	8	12
Nettimaunula	6	17	44	29	3	1	1
Pohjois-Karjala	21	23	10	16	7	4	19
Yhteensä	17	22	16	15	9	7	15
Koko maa	29	19	16	13	5	3	5

Työn paikkasidonnaisuus (kysymys 48)

Noin 70 prosenttia vastaajista teki töitä pääasiassa yhdessä toimipaikassa työpäivän aikana. Yhdessä työpisteessäkin töitä teki 43 prosenttia vastaajista ja eri puolilla toimipaikkaa noin 30 prosenttia. Noin 7 prosenttia vastaajista teki asiakaskäyntejä ja suunnilleen yhtä suuren osan työpaikka vaihtui kohteen mukaan. Kuljetustehtävissä oli noin 5 prosenttia vastaajista. (Taulukko 6.4.)

Myös yhdessä työpisteessä työtä tekevien tai eri puolilla toimipaikka työskentelevien osuudet olivat suunnilleen samaa luokkaa eri alueilla. Yleensä yhdessä työpisteessä työskentelevien osuus oli suurempi kuin niiden työntekijöiden, jotka tekivät töitä eri puolilla samaa toimipaikkaa. Kehä5:n alueella ja Pohjois-Karjalassa em. ryhmien välillä ei juuri ollut eroa ja Kainuussa jopa eri puolilla toimipaikkaa työtä tekevien osuus oli hieman suurempi kuin yhdessä työpisteessä työskentelevien vastaajien osuus. Edellä mainittuihin aluei-

den välisiin eroihin saattavat vaikuttaa erot alueiden elinkeinorakenteessa. Maanviljelijät ovat todennäköisesti vastanneet tekevänsä töitä eri puolilla toimipaikkaa.

Jos oletetaan, että yhdessä työpisteessä työskentelevien vastaajien on nykyisin helpompi hankkia uuteen tieto- ja viestintätekniikkaan liittyviä valmiuksia, niin työ antaa tähän paremmat valmiudet selvästi useammin Nettimaunulassa ja Itä-Turussa. Suhteellisesti heikommassa asemassa ovat Kainuussa asuvat vastaajat, joista vain noin 30 prosenttia teki töitä yhdessä työpisteessä työpäivän aikana. (Taulukko 6.5.)

Nettimaunulassa ja Itä-Turussa miehet ja naiset molemmissa ikäryhmissä tekivät suunnilleen yhtä usein töitä yhdessä työpisteessä. PiiSavossa taas naiset tekivät töitä huomattavasti useammin yhdessä työpisteessä kuin muiden alueiden naiset.

Etelä-Suomen alueilla ja PiiSavossa, missä vastaajat tekevät eniten yhteen työpisteeseen

Taulukko 6.4.

Työn paikkasidonnaisuus alueittain

	Kaikki työssäkäyvät yhteensä					
	Yhdessä työpisteessä koko päivän	Eri puolilla toimipaikkaa	Asiakaskäyntejä	Työpaikka vaihtuu kohteen mukaan	Kuljetustehtävissä	Muu työskentelytapa
Pohjois-Lappi	43	26	9	8	5	9
Kainuu	29	40	6	10	7	8
Pii-Savo	48	29	5	9	4	5
ePäijänne	42	32	7	7	6	6
Kehä 5	39	34	8	8	4	7
Itä-Turku	54	30	9	4	1	2
Saaristo	46	24	8	9	6	7
Nettimaunula	59	25	7	2	1	6
Pohjois-Karjala	38	30	7	9	5	11
Yhteensä	43	30	7	8	5	7

Taulukko 6.5.

Päivittäin yhdessä työpisteessä työskentelevien osuus sukupuolen mukaan alueittain.

	Tekee töitä yhdessä työpisteessä		
	Yhteensä	Miehet	Naiset
Pohjois-Lappi	43	28	57
Kainuu	29	14	51
PiiSavo	48	29	69
Epäijänne	42	33	54
Kehä5	39	30	50
Itä-Turku	54	44	63
Saaristo	46	28	69
Nettimaunula	59	52	64
Pohjois-Karjala	38	32	47
Keskiarvo	43	31	59

sidottua työtä, myös tietokonetta joskus käyttäneiden vastaajien osuus on keskimäärin suurempi kuin muilla alueilla. Tietokoneen käyttöön vaikuttavat tietenkin myös muut tekijät kuten työpaikkojen toimialarakenne, joten suoraviivaista johtopäätöstä ei asiasta voi tämän perusteella tehdä.

Tietotyötä vai ei

Seuraavassa on selvitetty kuinka paljon eri alueilla on niitä työssäkäyviä vastaajia, joiden työ täyttää tietotyölle asetettavia kriteerejä. Tietotyötä on määritelty monella tavalla, mutta useimpiin näihin määrittelyihin liittyy tietotekniikan käyttö, jonkinlainen itseohjautuvuus ja työntekijän riittävä koulutustaso. Tässä työssä on käytetty tietotyön kriteereinä samoja määritelmiä, joita Blom, Mellin ja Pyöriä ovat käyttäneet tutkimuksessaan ”Tietotyö ja työelämän muutos, Palkkatyön arki tietoyhteiskunnassa”.

Tietotyöntekijöiksi on määritelty henkilöt, jotka käyttävät työssään tietotekniikkaan perustuvia laitteita kuten mikrotietokonetta, työ-

asemaa tai tietokonepäättettä. Lisäksi työ on sen kaltainen, että vastaajan tulee suunnitella omaa työtään ja soveltaa siihen omia ideoitaan. Ja kolmanneksi vastaajalla on vähintään ylempi keskiasteen ammattitutkinto (esim. sairaanhoito- tai kauppaopisto, teknillinen opisto).

Tietotekniikan käyttäjiksi on määritelty ne, jotka käyttivät mikrotietokonetta ja joilla oli joko korkeintaan alempi keskiasteen ammattitutkinto (esim. ammatti- tai kauppakoulu) tai joiden työ ei ollut sen kaltainen, että vastaajan piti suunnitella työtään ja soveltaa siihen omia ideoitaan.

Perinteisiksi työntekijöiksi on luokiteltu ne vastaajat, jotka eivät työssään käytä lainkaan mikrotietokonetta, työasemaa tai tietokonepäättettä.

Blom, Melin, Pyöriän kirjassa on tietotyön tekijöistä seuraava asetelma, joka sopii hyvin vertailukohteeksi OSKU-alueille.

Tietotyöläiset Kasvu-Suomessa ja muualla vuonna 2000 (%).

	Kasvu-Suomi	Muu Suomi
Tietotyöläiset	52	33
Tietot. käyttäjät	29	31
Muut	19	36
Kaikki	100	100
Havainnot	540	1195

Edellisten määrittelyjen mukaan määritelty työn tietovaltaisuus koko aineistoa tarkasteltaessa poikkeaa enemmän miesten ja naisten kuin vanhemman ja nuoremman ikäryhmän välillä (taulukko 6.6). Alle 45-vuotiaiden ja 45 vuotta täyttäneiden joukossa tietotekniikkaa käyttävien ja tietotyöntekijöiden osuudet olivat suunnilleen yhtä suuret. Perinteisen työn tekijöiden osuus sensijaan oli jonkin verran

suurempi 45-vuotiaiden kuin nuorempien joukossa.

Suuraavassa taulukossa 6.6 on esitetty tietotyöntekijöiden, tietotekniikan käyttäjien ja perinteisen työn tekijöiden osuudet sukupuolen mukaan alueittain.

Miehistä ja naisista yhtä suuri osuus oli perinteisen työn tekijöitä, mutta miesten työ voidaan lukea useammin tietotekniikan käyttöksi

kuin naisten työ. Tietotyön tekijöiden osuus taas oli suurempi naisten joukossa.

Perinteisen työn, tietotekniikan käytön ja tietotyötä tekevien osuudet poikkesivat alueiden välillä samansuuntaisesti kuin aikaisemmin todettiin matkapuhelimen, tietokoneen käytön ja Internetin käytön kohdalla.

Vähiten perinteisen työn tekijöitä oli Etelä-Suomen alueilla Nettimaunulassa, Itä-Tu-

Taulukko 6.6.

Työn tietovaltaisuus sukupuolen, iän ja alueen mukaan. Osuudet laskettu työssäkäyvistä vastaajista.

	Sukupuolen mukaan								
	Perinteisen työn tekijä			Tietotekniikan käyttäjä			Tietotyön tekijä		
	Yht.	M	N	Yht.	M	N	Yht.	M	N
Pohjois-Lappi	32	31	33	33	33	34	34	36	33
Kainuu	38	36	41	39	41	36	24	24	23
PiiSavo	34	34	35	42	54	29	23	12	37
ePäijänne	39	39	39	35	40	27	26	21	34
Kehä5	39	36	42	34	37	30	27	27	29
Itä-Turku	29	22	35	31	31	30	41	47	35
Saaristo	29	29	30	33	33	31	38	38	38
Nettimaunula	20	19	20	34	40	28	47	41	52
Pohjois-Karjala	39	45	30	42	47	33	19	8	37
Yhteensä	34	34	34	37	41	31	29	25	35

	Työn tietovaltaisuus alueittain iän mukaan (työssä käyvät vastaajat)								
	Perinteisen työn tekijä			Tietotekniikan käyttäjä			Tietotyön tekijä		
	Yht.	-45	45+	Yht.	-45	45+	Yht.	-45	45+
Pohjois-Lappi	32	36	29	33	33	35	34	31	38
Kainuu	38	24	41	39	36	42	24	30	16
PiiSavo	34	31	38	42	47	37	23	22	25
ePäijänne	39	36	42	35	43	27	26	21	31
Kehä5	39	35	43	34	40	27	27	25	30
Itä-Turku	29	20	39	31	25	37	41	55	24
Saaristo	29	21	38	33	38	27	38	41	35
Nettimaunula	20	19	21	34	30	38	47	51	41
Pohjois-Karjala	39	32	45	42	45	39	19	23	16
Yhteensä	34	29	39	37	38	35	29	32	26

russsa ja Saaristossa, eniten taas Itä- ja Pohjois-Suomen alueilla. Itä-Turussa naiset tekivät hieman useammin ns. perinteistä työtä kuin miehet. Pohjois-Karjalassa taas miesten joukossa ns. perinteisen työn tekijöiden osuus oli suurempi kuin naisten joukossa. Muilla alueilla miesten ja naisten välillä ei ollut eroja.

Tietotyöntekijöiden osuus oli vastaavasti suurin Nettimaunulassa, Itä-Turussa ja Saaristossa, eli samoilla alueilla, joilla edellä todettiin ns. perinteisen työntekijöiden osuuksien olevan suurimpia. Miesten ja naisten osuudet poikkesivat näillä alueilla eniten Itä-Turussa ja Nettimaunulassa. Itä-Turussa miehistä suurempi osa kuin naisista voidaan lukea tietotyön tekijöiksi. Nettimaunulassa taas tietotyötä tekevien naisten osuus oli suurempi kuin miesten osuus.

Vähiten tietotyötä tehtiin Pohjois-Karjalassa. Tämän alueen miehistä vain 8 prosenttia teki tietotyötä, mikä oli olennaisesti pienempi osuus kuin missään muussa ryhmässä millään muulla alueella. Pohjois-Karjalassa taas tietotyötä tekevien naisten osuus oli 37 prosenttia, mikä oli hieman yli aineiston keskitason.

Tietotyön tekijöiden osuus oli alle aineiston keskitason myös Kainuussa, PiiSavossa sekä ePäijänteen ja Kehä5:n alueilla. Näistä alueista PiiSavossa ja ePäijänteen alueella naiset tekivät tietotyötä merkittävästi selvästi useammin kuin miehet. Muilla alueilla miesten ja naisten välillä ei ollut eroja.

Tietotekniikan käyttäjien työ sijoittuu perinteisen työn ja tietotyön välimaastoon. Tietotekniikan käyttäjiä oli eniten, eli noin puolet PiiSavon ja Pohjois-Karjalan miehistä. Muilla alueilla noin 30–40 prosenttia miehistä. Tietotekniikan käyttäjien osuus oli naisten keskuudessa noin 30 prosenttia, eikä alueiden välillä ollut tässä juuri eroja.

Työn rutiinimaisuus (kysymys 53)

Vastaajien työn luonnetta selvitettiin myös kysymällä kuinka paljon he kohtaavat työssään tehtäviä, jotka eivät hoidu pelkästään rutiinilla. Kaikista vastaajista noin puolet kohtasi jonkin verran tällaisia tehtäviä, noin 30 prosenttia kohtasi niitä paljon ja vain 20 prosenttia kohtasi vain vähän sellaisia tehtäviä, jotka eivät hoidu pelkästään rutiinilla. Toisin sanoen noin 30 prosenttia vastaajista teki työtä, johon liittyi vain vähän rutiininomaisia tehtäviä. Seuraavassa on tarkasteltu alueittain niiden vastaajien osuuksia, jotka kohtasivat työssään paljon tehtäviä, joiden tekemiseen rutiininomaiset ratkaisut eivät riitä (taulukko 6.7). Etelä-Suomen alueilla työ koettiin vähemmän rutiininomaiseksi kuin muilla alueilla.

Nettimaunulassa, Itä-Turussa ja Saaristossa miehet ja naiset pitivät työtään vähemmän rutiininomaisena kuin muilla alueilla. Kainuussa, PiiSavossa ja Kehä5:n alueella taas suurempi osa sekä miehistä että naisista piti työtään rutiininomaisena verrattuna muihin alueisiin.

Taulukko 6.7.

Niiden vastaajien osuudet sukupuolen ja alueen mukaan, jotka kokevat kohtaavansa työssään paljon sellaisia tehtäviä, jotka eivät hoidu pelkästään rutiinilla.

	Yhteensä	Miehet	Naiset
Pohjois-Lappi	30	24	38
Kainuu	19	19	18
PiiSavo	23	25	23
ePäijänne	29	20	40
Kehä5	26	27	25
Itä-Turku	36	37	36
Saaristo	36	39	32
Nettimaunula	40	41	39
Pohjois-Karjala	27	21	36
Keskisarvo	29	27	32

Eri ikäisten miesten ja naisten kokemukset työstään poikkesivat eniten Pohjois-Lapissa, ePäijänteen alueella ja Pohjois-Karjalassa. Pohjois-Lapissa alle 45-vuotiaat naiset pitivät työtään vähemmän rutiininomaisena kuin samanikäiset miehet. ePäijänteen alueella 45 vuotta täyttäneet naiset ja alle 45-vuotiaat miehet pitivät työtään vähiten rutiininomaisena. Pohjois-Karjalassa sekä alle 45-vuotiaat, että 45 vuotta täyttäneet naiset kokivat tekevänsä miehiä vähemmän rutiinitehtäviä.

Mahdollisuus vaikuttaa oman työn suunnitteluun (kysymys 52)

Taulukkoon 6.8 on kerätty niiden vastaajien prosenttiosuudet, joilla omasta mielestään oli paljon mahdollisuuksia suunnitella oman työnsä tuotetta, omaa työsuoritustaan ja suunnitella työajan käyttöönsä.

Kaikista työssäkäyvistä vastaajista noin 64 prosenttia oli sitä mieltä, että hänellä on paljon mahdollisuuksia suunnitella omaa työsuoritustaan. Noin puolet oli sitä mieltä, että hän pystyi

suunnittelemaan paljon omaa päivittäistä työajan käyttöönsä. Vähiten vaikutusmahdollisuuksia vastaajilla oli oman työnsä tuotteen suunnitteluun. Vastaajista 36 prosenttia koki omaavansa paljon vaikutusmahdollisuuksia oman työnsä tuotteen suunnitteluun.

Nettimaunula poikkesi eniten muista alueista. Siellä sekä miehet, että naiset kokivat voivansa vaikuttaa paljon oman työnsä tuotteen, työsuoritukseensa ja oman päivittäisen työajan käyttöönsä useammin kuin muilla alueilla.

Kainuussa taas vaikutusmahdollisuudet kaikkiin edellä mainittuihin työhön liittyviin tekijöihin koettiin miesten ja naisten joukossa vähäisemmiksi kuin muilla alueilla. Ainoastaan naiset pitivät vaikutusmahdollisuuksiaan omaan päivittäiseen työajan käyttöönsä yhtä suurina kuin muilla alueilla.

Eniten eri alueita sekä miehiä ja naisia erottelava tekijä oli niiden vastaajien osuus, jotka katsoivat, että heillä oli paljon mahdollisuuksia suunnitella oman työnsä tuotetta. Vähiten näitä mahdollisuuksia oli Kainuun, ePäijänteen,

Taulukko 6.6.

Niiden vastaajien osuus sukupuolen ja alueen mukaan, jotka arvioivat itsellään olevan paljon mahdollisuuksia oman työnsä tuotteen, työsuoritukseensa tai päivittäisen työajan käytön suunnitteluun.

	Mahdollisuus suunnitella työn tuotetta			Mahdollisuus suunnitella omaa työsuoritusta			Mahdollisuus suunnitella päivittäisen työajan käyttöä		
	Yht.	Miehet	Naiset	Yht.	Miehet	Naiset	Yht.	Miehet	Naiset
Pohjois-Lappi	44	47	41	65	72	59	47	54	41
Kainuu	25	23	28	60	65	52	49	48	50
PiiSavo	38	40	36	71	73	67	50	52	48
Epäijänne	32	32	32	60	64	53	44	48	39
Kehä5	38	43	32	68	66	70	57	59	55
Itä-Turku	37	43	30	66	75	57	48	58	37
Saaristo	39	44	31	64	67	59	53	61	41
Nettimaunula	40	43	37	70	72	69	59	67	51
Pohjois-Karjala	37	34	42	60	58	64	47	45	49
Yhteensä	36	38	35	64	67	61	49	53	45

Kehä5:n, Itä-Turun ja Saariston naisilla sekä Kainuun, ePäijänteen ja Pohjois-Karjalan miehillä. Pohjois-Lapissa vaikutusmahdollisuudet oman työnsä tuotteen suunnitteluun koettiin selvästi suuremmiksi verrattuna Itä-Suomen alueilla asuviin vastaajiin. Kokonaisuutena erot eri alueiden välillä olivat melko pieniä sekä miesten, että naisten joukossa.

6.2. Puhelin, tietokone ja tietoverkko työssä

Matkapuhelin työssä (kysymys 55)

Noin 57 prosentilla kaikista työssä käyvistä henkilöistä oli työssään käytössä langapuhelimen sijasta tai sen lisäksi matkapuhelin. Matkapuhelin oli työssä yleisin Kehä5:n alueella, vähiten matkapuhelimia oli työssä käytössä Itä-Turussa ja PiiSavossa. Kun verrataan kotona ja vapaa-aikanaan matkapuhelinta käyttäneiden henkilöiden osuuksia matkapuhelinta työssä käyttäneiden osuuksiin, matkapuhelimen työkäyttö ja vapaa-ajankäyttö eivät näytä olevan yleistä samoilla alueilla.

Taulukko 6.7.

Niiden vastaajien prosenttiosuus sukupuolen ja alueen mukaan, joilla on työssään langapuhelimen sijasta tai sen lisäksi käytössä matkapuhelin.

	Yhteensä	Miehet	Naiset
Pohjois-Lappi	59	71	49
Kainuu	61	69	50
PiiSavo	52	66	35
ePäijänne	60	75	38
Kehä5	66	73	57
Itä-Turku	45	58	32
Saaristo	59	77	37
Nettimaunula	56	70	43
Pohjois-Karjala	58	71	35
Keskiarvo	57	70	40

Matkapuhelin oli selvästi yleisempi miesten kuin naisten työvälteenä. Miehistä matkapuhelinta käytti työssään 70 prosenttia ja naisista noin 30 prosenttia. Miehillä oli eniten matkapuhelimia käytössään työssä Saaristossa ja vähiten Itä-Turussa. Naisilla taas oli eniten matkapuhelimia käytössään Kehä5:n alueella, kuitenkin myös tällä alueella selvästi vähemmän kuin miehillä. Vähiten matkapuhelinta käyttivät työssään Itä-Turussa asuvat naiset.

Kaikilla alueilla matkapuhelin oli selvästi yleisempi miehillä kuin naisilla. Miesten ja naisten välinen ero oli suurin Saaristossa, ePäijänteen alueella ja Pohjois-Karjalassa, missä matkapuhelinta käyttävien miesten osuus oli yli 70 prosenttia ja naisten osuus hieman alle 40 prosenttia kaikista työssäkäyvistä vastaajista.

Vähiten matkapuhelinta käyttävät työssään ePäijänteen, Itä-Turun, Saariston ja Pohjois-Karjalan 45 vuotta täyttäneet naiset. Tämän ikäryhmän naisista eniten työpuhelimia on Pohjois-Lapissa ja Kehä5:n alueella.

Suhteellisesti useammin matkapuhelin taas oli työssä käytössä Kainuun, PiiSavon ja ePäijänteen, Pohjois-Karjalan ja Saariston 45 vuotta täyttäneillä miehillä sekä Pohjois-Lapin, ePäijänteen, Kehä5:n ja Saariston alle 45-vuotiailla miehillä.

Työpuhelujen määrä (kysymys 56)

Puhelimen käyttöä työssä selvitettiin kysymäällä, kuinka monta puhelua vastaajat saavat työssään viikon aikana. Suurimmalle osalle vastaajista puhelimen käyttö ei vie työajasta kovin kaan suurta osaa, koska noin 66 prosenttia vastaajista sai alle 20 puhelua viikon aikana, mikä tarkoittaa noin neljää puhelua päivässä. Vähintään 20 puhelua saavien osuus vastaajista oli 35 prosenttia. Tälle ryhmälle puhelimen käyttö on jo merkittävämpi osa työntekoa. Niiden

Taulukko 6.8.

Niiden työssäkäyvien vastaajien prosenttiosuus, jotka saivat vähintään 20 puhelua työaikanaan.

	Kaikki työssä ol.	Miehet	Naiset
Pohjois-Lappi	44	45	43
Kainuu	23	28	16
PiiSavo	39	38	39
ePäijänne	37	43	27
Kehä5	33	27	40
Itä-Turku	36	40	32
Saaristo	41	42	39
Nettimaunula	54	62	47
Pohjois-Karjala	30	30	29
Yhteensä	36	37	34

vastaajien osuus, jotka eivät saaneet lainkaan puheluita työssään oli noin 20 prosenttia työssäkäyvistä vastaajista.

Taulukossa 6.8 on verrattu vähintään 20 puhelua viikossa työssään saavien osuutta alueittain ja sukupuolen mukaan. Eniten puhelimen kanssa tekemisissä olivat Nettimaunulassa ja Pohjois-Lapissa asuvat vastaajat. Vähiten pu-

heluita saivat työssään Kainuussa, Pohjois-Karjalassa ja Kehä5:n alueella asuvat henkilöt.

Vähintään 20 työpuhelua viikon aikana saavien osuus oli useimmilla alueilla suunnilleen yhtä suuri miesten ja naisten joukossa. Kehä5 oli ainoa alue, jossa naiset saivat useammin kuin miehet vähintään 20 työpuhelua viikossa.

Tietokone työssä (kysymys 57)

Tietokonetta käytti eri alueilla noin 45–66 prosenttia kaikista työssäkäyvistä vastaajista.

Se oli omassa käytössä 34 prosentilla, yhteinen tietokone toisen tai monen muun kanssa oli lähes yhtä suurella osuudella vastaajista, eli 32 prosentilla ja noin kolmasosalla vastaajista ei ollut lainkaan tietokonetta käytössä työpaikallaan.

Tietokone oli Nettimaunulassa selvästi useammin omassa käytössä työssä kuin muilla alueilla. Siellä noin puolella oli oma tietokone työpaikalla. Myös Itä-Turussa ja Saaristossa omaa tietokonetta käyttävien osuus oli selvästi

Taulukko 6.10.

Työssä käyvien vastaajien mahdollisuus tietokoneen käyttöön työssä prosentteina alueittain.

	Kaikki työssäkäyvät yhteensä			
	Ei ole käytettävissä	On omassa käytössä	On yhteinen toisen kanssa	On yhteinen monen muun kanssa
Pohjois-Lappi	32	34	9	25
Kainuu	37	29	8	26
Pii-Savo	34	28	11	27
ePäijänne	39	31	12	18
Kehä 5	39	35	8	18
Itä-Turku	28	42	10	20
Saaristo	29	43	6	22
Nettimaunula	19	51	10	20
Pohjois-Karjala	39	28	14	19
Yhteensä	34	34	10	22

suurempi kuin muilla alueilla. Vähiten vain omassa käytössä olevia tietokoneita oli PiiSavossa, Kainuussa ja Pohjois-Karjalassa työssäkäyville.

Kun verrataan vain omassa käytössä olevaa tietokonetta työssä käyttävien osuuksia eri alueilla niiden henkilöiden osuuksiin, jotka ovat joskus käyttäneet tietokonetta, nähdään selvästi, että alueilla joilla tietokone on eniten käytössä työssä, myös tietokonetta vapaa-aikanaan kokeilleiden osuus on suurin ja alueilla, joilla suhteellisesti pienemmällä osalla työssäkäyviä on käytössään henkilökohtainen tietokone, tietokonetta joskus käyttäneiden osuudet ovat pienimpiä verrattuna muihin alueisiin.

Mikäli henkilöllä on tietokone omassa käytössä työpaikalla, hänellä on paremmat mahdollisuudet opetella atk-taitoja kuin yhteistä tietokonetta käytävällä tai henkilöllä joka ei lainkaan käytä työssään tietotekniikkaa. Vastaavien taitojen omaksuminen edellyttää esimerkiksi liikkuvaa työtä tekevältä tai työelämän ulkopuolella olevalta erityistä harrastuneisuutta tietotekniikan opettelemiseen.

Taulukko 6.11.

Niiden työssäkäyvien vastaajien osuus sukupuolen ja alueen mukaan, joilla tietokone oli työssä omassa käytössä.

	Yhteensä	Miehet	Naiset
Pohjois-Lappi	34	32	35
Kainuu	29	30	29
PiiSavo	28	25	31
ePäijänne	31	34	26
Kehä5	35	34	37
Itä-Turku	42	44	40
Saaristo	42	42	43
Nettimaunula	51	57	46
Pohjois-Karjala	28	28	27
Yhteensä	34	34	34

Mikäli henkilö on työelämän ulkopuolella, myös taloudelliset syyt voivat olla este atk-taitojen hankkimiselle.

Tietokoneen käytössä työssä ei ole yhtä suuria eroja eri ikäisten miesten ja naisten välillä kuin matkapuhelimen käytössä. Tietokoneen käyttö työssä eroaa enemmän eri alueiden välillä. Jonkin verran eroa miesten ja naisten välillä oli ePäijänteen alueella ja Nettimaunulassa, missä miehet käyttivät työssään tietokonetta hieman useammin kuin naiset.

Sähköpostin ja Internetin käyttö työssä (kysymys 58)

Kaikista niistä vastaajista, joilla oli tietokone käytettävissä työssä, 84 prosentilla oli myös mahdollisuus käyttää sähköpostia työssään. Työssään tietokonetta käyttävistä noin viidesosa ei kuitenkaan käytä sähköpostia, joten noin 65 prosenttia tietokonetta työssään käyttävistä vastaajista käyttää myös sähköpostia aktiivisena työvälineenään.

Sähköpostin käytössä eri alueiden välillä oli selkeitä eroja. PiiSavossa ja Kainuussa oli suhteellisesti eniten niitä, jotka eivät käyttäneet sähköpostia, vaikka siihen oli mahdollisuus. Nettimaunulassa ja Itä-Turussa taas sähköpostia käytettiin yleisimmin, jos sen käyttö oli mahdollista.

Useimmin vastaajat lähettivät enintään 5 sähköpostiviestiä viikossa työssään. Yli 20 viestiä viikossa lähettävien osuus oli vain 13 prosenttia kaikista työssään tietokonetta käyttävistä. Eniten sähköpostiviestejä lähettivät Nettimaunulassa ja Itä-Turussa asuvat vastaajat. Selvästi vähiten yli 20 viestiä lähettäviä oli Kainuussa ja Pohjois-Karjalassa.

Miesten ja naisten välisiä eroja sähköpostin käytössä mitattiin vertaamalla alueittain yli 5 sähköpostiviestiä viikossa lähettäneiden vas-

Taulukko 6.12.

Sähköpostin käyttö työssä alueittain. Prosentit laskettu työssäkävivistä, joilla on tietokone käytettävissä työssä.

	Kaikki työssäkävivät yhteensä				
	Ei ole käytettävissä	On mutta en käytä sitä	Lähetän 0–5 viestiä/vko	Yli 5 mutta alle 20 viestiä/vko	Lähetän yli 20 viestiä/vko
Pohjois-Lappi	14	14	38	22	12
Kainuu	19	25	37	17	2
Pii-Savo	17	31	25	19	8
ePäijänne	14	20	33	22	11
Kehä 5	17	18	38	18	9
Itä-Turku	10	9	29	26	26
Saaristo	16	19	27	20	18
Nettimaunula	11	11	20	21	37
Pohjois-Karjala	18	21	40	15	6
Yhteensä	16	19	32	20	13

taajien osuuksia. Erot olivat pieniä. Niitä oli lähinnä vain Saaristossa, jossa naisten osuus yli 5 sähköpostiviestiä lähettäneistä oli selvästi suurempi kuin miesten vastaava osuus.

Internet -sivujen käyttö työssä (kysymys 59)

Internet-sivut olivat käytettävissä työssä tietokonetta käyttävillä vastaajilla yhtä usein kuin sähköposti, eli noin 85 prosentilla. Erot Internetin käytössä alueiden välillä olivat hieman suuremmat kuin sähköpostin kohdalla. Nettimaunulassa Internet oli käytettävissä lähes kaikilla, mutta Pohjois-Lapissa ja Kainuussa asuvien tietokonetta käyttävien työssä Internetin käyttömahdollisuus puuttui noin 20 prosentilta vastaajia.

Niiden vastaajien osuus, jotka eivät käytä Internetiä työssään, vaikka siihen olisi mahdollisuus, oli noin 13 prosenttia tietokonetta työssään käyttävistä vastaajista. Tässä samoin kuin sähköpostin kohdalla eniten niitä, jotka eivät

Taulukko 6.13.

Yli 5 sähköpostiviestiä viikossa työssä lähettäneiden osuus sukupuolen ja alueen mukaan. Prosentit on laskettu niistä, joilla on tietokone käytettävissä työssä.

	Kaikki työssä ol.	Miehet	Naiset
Pohjois-Lappi	34	38	31
Kainuu	19	21	16
PiiSavo	27	25	30
ePäijänne	33	30	37
Kehä5	27	27	27
Itä-Turku	52	54	50
Saaristo	39	32	48
Nettimaunula	58	60	57
Pohjois-Karjala	21	23	18
Yhteensä	33	33	34

käytä Internetiä, vaikka siihen olisi mahdollisuus, oli Kainuussa. Sähköpostia käytettiin Kainuussa ja Pohjois-Karjalassa suunnilleen yhtä paljon, mutta Internetin käyttö oli jonkun verran vilkkaampaa Pohjois-Karjalassa.

Taulukko 6.14.

Internet-sivujen käyttö työssä alueittain. Prosentit laskettu niistä, joilla on tietokone käytettävissä työssä.

	Kaikki työssäkäyvät yhteensä				
	Ei ole käytettävissä	On mutta en käytä sitä	Käyn Internetissä 0–5 krt/vko	Yli 5 mutta alle 20 krt/vko	Käyn Internetissä yli 20 krt/vko
Pohjois-Lappi	20	11	37	17	15
Kainuu	20	23	34	19	4
Pii-Savo	16	15	44	18	7
ePäijänne	13	10	40	27	10
Kehä 5	15	17	41	17	10
Itä-Turku	10	8	28	33	21
Saaristo	16	11	36	18	19
Nettimaunula	6	10	29	28	27
Pohjois-Karjala	17	11	43	17	12
Yhteensä	15	13	37	21	14

Yli 20 kertaa viikossa Internetiä käyttävien osuus oli suurin Nettimaunulassa, Itä-Turussa ja Saaristossa. Näiden vastaajien osuus taas oli pienin Kainuussa ja PiiSavossa.

Miehet käyttivät Internetiä työssään yli 5 kertaa viikossa hieman useammin kuin naiset. Ero ei kuitenkaan ollut koko aineiston tasolla suuri. Alueiden välillä miesten ja naisten väliset erot olivat hieman suurempia. Itä-Turussa miehistä 65 prosenttia käytti Internetiä yli 5 kertaa viikossa ja naisten vastaava osuus oli 40 prosenttia. Myös useimmilla muilla alueilla miehet käyttivät Internetiä useammin kuin naiset. Poikkeuksia olivat ePäijänne ja Pohjois-Karjala, jossa yli 5 kertaa internetiä viikon aikana käyttäneiden joukossa naisia oli enemmän kuin miehiä.

Puhelimen, sähköpostin ja Internetin käyttö työpaikoilla oli aktiivisinta Nettimaunulassa, Itä-Turussa, Saaristossa ja Pohjois-Lapissa. Suhteellisesti vähemmän niitä käytettiin Kainuussa, Pohjois-Karjalassa, PiiSavossa ja Kehä5:n alueella. Internetin käyttö oli aktiivisinta

Taulukko 6.15.

Yli 5 kertaa viikossa Internet-sivuilla työssä käyneiden miesten ja naisten osuudet alueittain prosentteina niistä, joilla on tietokone käytettävissä työssä.

	Kaikki		
	työssä ol.	Miehet	Naiset
Pohjois-Lappi	31	37	26
Kainuu	23	27	17
PiiSavo	25	27	22
ePäijänne	37	33	42
Kehä5	27	28	25
Itä-Turku	54	65	40
Saaristo	37	42	31
Nettimaunula	56	61	50
Pohjois-Karjala	29	25	34
Yhteensä	35	37	32

visinta alueilla, joilla myös sähköpostia käytettiin eniten. Matkapuhelimen käyttö oli aktiivista myös niillä alueilla, joilla sähköpostin ja Internetin käyttö oli vähäisempää.

6.3. Etätö mahdollisuutena

Oman työn soveltuvuus etätöksi (kysymys 61)

Myös vastaajien kiinnostusta etätöiden tekemiseen ja etätöihin liittyviä mielipiteitä tutkittiin tällä postikyselyllä. Etätöiden käsite jäi vastaajan oman määrittelyn varaan. Tarkastelussa ei pystytty arvioimaan missä määrin vastaajat luokevat etätöksi oma-aloitteiset iltatyöt ja työt, joihin ei liity tietotekniikan käyttöä.

Vastaajilta kysyttiin, voisiko nykyistä työtään tehdä kotona tai muusta etätöpaikasta ja olisitko halukas etätöihin nykyisessä työssään. Ei siis kysytty yleistä halukkuutta etätöihin, vaan vastaukset sidottiin nykyiseen työsuhteeseen.

Kyselyyn vastanneiden joukossa etätö ei ole vielä kovin yleistä. Vain 5 prosenttia vastaajista tekee omasta mielestään nyt etätöitä. Vuoden 1999 lopulla kerätyn Tietoyhteiskuntatutkimuksen tulosten mukaan (Tilastokeskus, Katsauksia 2000/2) saatiin lähes samansuuruinen tulos, eli etätöitä teki noin 4 prosenttia haastatelluista.

Noin 64 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että oma työ ei sovellut etätöksi tehtäväksi. Noin 20 prosenttia vastaajista katsoi, että oma työ soveltuu etätöksi tehtäväksi joko kokopäiväisesti, välillä työpaikalla käyden tai erityisjärjestelyin. Muut eivät osanneet sanoa kantaansa tai heillä ei ollut kiinteää paikkaa sidottua työpistettä.

Erot etätöiden tekemisessä alueiden välillä olivat pieniä. Eniten etätöiden tekijöitä oli epäjänteen alueella noin 8 prosenttia ja Kehä5:n alueella noin 7 prosenttia. Etätötekijöiden osuus oli pienin kaupunkialueilla ja Saaristossa.

Halukkuus etätöihin (kysymys 62)

Vastaajan halukkuutta etätöihin mitattiin kysymällä, onko hän halukas etätöihin omassa nykyisessä työssään. Halukkuudesta etätöihin on aikaisemmissa tutkimuksissa saatu vaihtelevia tuloksia, riippuen siitä, miten kysymys on asetettu. Etätöihin halukkaiden arviot ovat vaihdelleet 10 prosentista lähes 40 prosenttiin. Edellä mainitussa tietoyhteiskuntakyselyssä etätöiden tekeminen sidottiin nykyiseen työhön ja vastaajista noin 11 prosenttia ilmaisi haluk-

Taulukko 6.16.

Vastaajien arvio nykyisen työn soveltuvuudesta etätöksi tehtäväksi alueittain prosentteina (kysymys 61).

	Tekee jo nyt etätöitä	Nykyistä työtä voisi tehdä etätöinä	Nykyinen työ ei sovellu etätöihin	Ei kiinteää työpaikkaa	Vaikea sanoa
Pohjois-Lappi	6	17	64	11	2
Kainuu	4	17	65	13	1
PiiSavo	4	16	71	8	2
Epäjänteen	8	13	67	10	3
Kehä5	7	22	56	10	5
Itä-Turku	3	28	59	5	5
Saaristo	3	24	60	9	4
Nettimaunula	2	40	49	8	2
Pohjois-Karjala	5	11	66	15	3
Yhteensä	5	19	64	10	2

Taulukko 6.17.

Vastaajien halukkuus etätöihin nykyisessä työssä alueittain prosentteina (kysymys 62).

	Olisi hyvä ratkaisu	Ei olisi hyvä ratkaisu	Vaikea sanoa
Pohjois-Lappi	16	62	20
Kainuu	14	62	23
PiiSavo	10	72	17
Epäijänne	17	59	19
Kehä5	19	47	29
Itä-Turku	21	60	17
Saaristo	28	48	22
Nettimaunula	29	51	16
Pohjois-Karjala	15	68	17
Yhteensä	17	62	19

kuutensa etätöihin. Tässä kyselyssä vastaajien halukkuus etätöihin vaihteli noin 10–30 prosentin välillä alueesta riippuen (taulukko 6.17), eli halukkuus etätöihin oli samaa luokkaa kuin vuonna 1999 tehdyssä Tietoyhteiskuntakyselyssä.

OSKU-alueilla selvästi eniten halukkuutta etätöihin on Nettimaunulassa, Saaristossa, Itä-Turussa ja Kehä5:n alueella. Vähiten etätöihin halukkaita on PiiSavossa, vain kymmenen prosenttia. Esimerkiksi Nettimaunulassa, missä etäisyydet ovat lyhyet etätöihin halukkaita on kaksi kertaa enemmän kuin Pohjois-Lapissa. Tulokset selittyvät ainakin osittain työn luonteen erilaisuutena eri alueilla. Pohjois-Lapin elinkeinorakenne ei välttämättä mahdollista työn riippumattomuutta paikasta kun taas eteläisillä alueilla työpaikat perustuvat teollisuuteen ja tietotekniikan hyödyntämiseen ja niiden antamat mahdollisuudet ovat ihmisillä paremmin tiedossa.

Erot ovat pieniä eri ryhmien ja alueiden välillä, mutta Etelä-Suomen alueilla halukkuus etätöihin on suurempaa kuin Pohjoisessa ja Itä-Suomessa. Myönteisimmin etätöihin suhtautuivat Nettimaunulan 45 vuotta täyttäneet

miehet ja alle 45-vuotiaat naiset sekä saariston alle 45-vuotiaat miehet ja naiset. Vähiten halukkaita etätöihin olivat PiiSavon alle 45-vuotiaat miehet sekä PiiSavon 45 vuotta täyttäneet naiset sekä Pohjois-Karjalan 45 vuotta täyttäneet miehet ja ePäijänteen 45 vuotta täyttäneet naiset ja PiiSavon alle 45-vuotiaat miehet.

Mahdollisesti eteläisten alueiden vastaajien suurempi halukkuus etätöihin selittyy osaksi sillä, että heillä on kesäasuntoja muualla Suomessa. Maaseutumaisten kuntien asukkaat eivät välttämättä tunne samanlaista tarvetta tehdä etätöitä, koska heidän työpaikkansa erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomessa ovat suhteellisen lähellä asuinpaikkaa.

Etätö kesämökillä (kysymys 63)

Kaikilla alueilla oli henkilöitä, jotka olivat käyttäneet työpäiviä etätöihin kesämökillä viime kesänä. Kesämökillä työskennelleiden osuus vaihteli noin 4–12 prosentin välillä alueittain. Eniten kesämökillä olivat työskennelleet Nettimaunulassa, Kehä5:n alueella ja ePäijänteen alueella asuvat henkilöt. Vähiten

Taulukko 6.18.

Onko vastaaja käyttänyt päiviä etätöihin viime kesänä alueittain.

	Kaikki työssä ol.	Miehet	Naiset
Pohjois-Lappi	7	8	6
Kainuu	7	11	2
PiiSavo	5	6	5
ePäijänne	9	14	3
Kehä5	10	13	5
Itä-Turku	6	6	6
Saaristo	8	11	4
Nettimaunula	12	21	4
Pohjois-Karjala	3	4	4
Yhteensä	8	9	4

Pohjois-Karjalassa asuvat. Alueiden välillä ei ole juuri eroja. Näyttää siltä, että miehet ovat tehneet etätöitä kesämökillä enemmän kuin naiset.

6.4. Yhteenveto

Tietotyöntekijöiden osuus oli suurin Nettimaunulassa, Itä-Turussa ja Saaristossa. Miesten ja naisten osuudet poikkesivat näillä alueilla eniten Itä-Turussa ja Nettimaunulassa. Itä-Turussa miehistä suurempi osa kuin naisista voidaan lukea tietotyön tekijöiksi. Nettimaunulassa taas tietotyötä tekevien naisten osuus oli suurempi kuin miesten osuus. Vähiten tietotyötä tehtiin Pohjois-Karjalassa. Tämän alueen miehistä vain 8 prosenttia teki tietotyötä, mikä oli olennaisesti pienempi osuus kuin missään muussa ryhmässä millään muulla alueella. Pohjois-Karjalassa taas tietotyötä tekevien naisten osuus oli 37 prosenttia, mikä oli hieman yli aineiston keskitason.

Puhelimen käyttöä työssä selvitettiin kysymällä, kuinka monta puhelua vastaajat saavat työssään viikon aikana. Suurimmalle osalle vastaajista puhelimen käyttö ei vie työajasta kovinkaan suurta osaa, koska noin 66 prosenttia vastaajista sai alle 20 puhelua viikon aikana, mikä tarkoittaa noin neljää puhelua päivässä. 20 puhelua tai enemmän saavien osuus vastaajista oli 35 prosenttia. Tälle ryhmälle puhelimen käyttö on jo merkittävämpi osa työntekoa. Niiden vastaajien osuus, jotka eivät saaneet lainkaan puheluita työssään oli noin 20 prosenttia työssäkävivistä vastaajista.

Tietokonetta käytti eri alueilla noin 45–66 prosenttia kaikista työssäkävivistä vastaajista.

Se oli omassa käytössä 34 prosentilla, yhteinen tietokone toisen tai monen muun kanssa oli lähes yhtä suurella osuudella vastaajista, eli 32 prosentilla ja noin kolmasosalla vastaa-

jjista ei ollut lainkaan tietokonetta käytössä työpaikallaan.

Tietokone oli Nettimaunulassa selvästi useammin omassa käytössä työssä kuin muilla alueilla. Siellä noin puolella työssäkävivistä oli henkilökohtainen tietokone työssä. Myös Itä-Turussa ja Saaristossa omaa tietokonetta käyttävien osuus oli selvästi suurempi kuin muilla alueilla. Vähiten vain omassa käytössä olevia tietokoneita työpaikoilla oli PiiSavossa, Kainuussa ja Pohjois-Karjalassa asuvilla työssäkävillä.

Kaikista niistä vastaajista, joilla oli tietokone käytettävissä työssä, 84 prosentilla oli myös mahdollisuus käyttää sähköpostia työssään. Työssään tietokonetta käyttävistä noin viidesosa ei kuitenkaan käytä sähköpostia, joten noin 65 prosenttia tietokonetta työssään käyttävistä vastaajista käyttää myös sähköpostia aktiivisena työvälineenään.

Sähköpostin käytössä eri alueiden välillä oli selkeitä eroja. PiiSavossa ja Kainuussa oli suhteellisesti eniten niitä, jotka eivät käyttäneet sähköpostia, vaikka siihen oli mahdollisuus. Nettimaunulassa ja Itä-Turussa taas sähköpostia käytettiin yleisimmin, jos sen käyttö oli mahdollista.

Internet-sivut olivat käytettävissä työssä tietokonetta käyttävillä vastaajilla yhtä usein kuin sähköposti, eli noin 85 prosentilla. Erot Internetin käytössä alueiden välillä olivat hieman suuremmat kuin sähköpostin kohdalla. Nettimaunulassa Internet oli käytettävissä lähes kaikilla, mutta Pohjois-Lapissa ja Kainuussa asuvien tietokonetta käyttävien työssä Internetin käyttömahdollisuus puuttui noin 20 prosentilta vastaajista.

Niiden vastaajien osuus, jotka eivät käytä Internetiä työssään, vaikka siihen olisi mahdollisuus, oli noin 13 prosenttia tietokonetta työssään käyttävistä vastaajista. Tässä samoin kuin

---

sähköpostin kohdalla eniten niitä, jotka eivät käytä Internetiä, vaikka siihen olisi mahdollisuus, oli Kainuussa. Sähköpostia käytettiin Kainuussa ja Pohjois-Karjalassa suunnilleen yhtä paljon, mutta Internetin käyttö oli jonkun verran vilkkaampaa Pohjois-Karjalassa.

Vastaajilta kysyttiin, voisiko nykyistä työtänne tehdä kotona tai muusta etätyöpisteestä ja olisitko halukas etätyöhön nykyisessä työsänne. Ei siis kysytty yleistä halukkuutta etätyöhön, vaan vastaukset sidottiin nykyiseen työsuhteeseen. Noin 64 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että oma työ ei sovellu etätyönä tehtäväksi, noin 20 prosenttia vastaajista katsoi, että oma työ soveltuu etätyönä tehtäväksi joko kokopäiväisesti, välillä työpaikalla käyden tai erityisjärjestelyin. Muut eivät osanneet sanoa kantaansa tai heillä ei nytkään ollut kiinteään paikkaan sidottua työpistettä.

Kyselyyn vastanneiden joukossa etätyö ei ole vielä kovin yleistä. Vain 5 prosenttia vastaajista tekee omasta mielestään nyt etätyötä. Erot etätyön tekemisessä alueiden välillä olivat pieniä. Eniten etätyön tekijöitä oli ePäijänteen alueella noin 8 prosenttia ja Kehä5:n alueella noin 7 prosenttia. Etätyön tekijöiden osuus oli pienin kaupunkialueilla ja Saaristossa.

Kaikilla alueilla oli henkilöitä, jotka olivat käyttäneet työpäiviä etätyöhön kesämökillä viime kesänä. Kesämökillä työskennelleiden osuus vaihteli noin 4–12 prosentin välillä alueittain. Eniten kesämökillä olivat työskennelleet Nettimaunulassa, Kehä5:n alueella ja ePäijänteen alueella asuvat henkilöt. Vähiten Pohjois-Karjalassa asuvat. Alueiden välillä ei ole juuri eroja. Näyttää siltä, miehet ovat tehneet etätyötä kesämökillä enemmän kuin naiset.

7. Tietotekniikkaan suhtautuminen

Tässä luvussa tarkastellaan OSKU-tutkimukseen osallistuneiden mielipiteitä ja näkemyksiä tietotekniikkaan liittyvistä asioista. Tällaisia kysymyksiä oli kaikkiaan 12 kpl. Ne olivat kah-

desa alla olevassa kysymyspatterissa, joista ensimmäinen kuvaa yleistä tekniikkaan suhtautumista ja jälkimmäinen tietoyhteiskunnan ilmiöihin ja tietosuojaan suhtautumista.

Ihmisiä voidaan kuvata monella tapaa. Miten hyvin seuraavat väitteet sopivat teihin itseenne? Rengastakaa yksi vaihtoehto jokaiselta riviltä.

	Sopii minuun...			
	Hyvin	Melko hyvin	Melko huonosti	Huonosti
a) Hankin uusia laitteita vasta sitten, kun tuttavilla ja sukulaisilla on jo sellaisia	1	2	3	4
b) Minulle riittävät halvat ja yksinkertaiset laitteet ilman hienouksia	1	2	3	4
c) Olen kiinnostunut yhteiskunnallisista asioista ja kulttuurista enemmän kuin laitteista ja tekniikasta	1	2	3	4
d) Olen "tee-se-itse" -nainen/mies	1	2	3	4

Oletteko samaa vai eri mieltä seuraavista väitteistä? Rengastakaa jokaisen väitteen kohdalta yksi, parhaiten sopiva vaihtoehto.

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	Vaikea sanoa
a) Tunnen jääneeni täysin uuden tietotekniikan etenemisen jalkoihin	1	2	3	4	9
b) Uudet tekniikat eivät auta minua säästämään rahaa eivätkä aikaa	1	2	3	4	9
c) Nykyiset neljä valtakunnallista tv-kanavaa riittävät minulle hyvin	1	2	3	4	9
d) Minua ei tiedon tulva haittaa	1	2	3	4	9
e) Hoidan asiani mieluummin puhelimella kuin kirjeillä tai tietokoneyhteyksillä	1	2	3	4	9
f) Internetissä ei ole minua kiinnostavaa tietoa	1	2	3	4	9
g) Henkilötunnusta kysytään aivan liian usein	1	2	3	4	9
h) Viranomaiset saavat kysymättä tehdä minua koskevia päätöksiä rekistereissä olevien tietojen perusteella	1	2	3	4	9

Katsaus mielipiteisiin (kysymys 12)

Väite: "Hankin uusia laitteita vasta sitten, kun tuttavilla ja sukulaisilla on jo sellaisia."

OSKU-alueiden vastaajista noin viidennes arvioi väitteen kuvaavan itseään hyvin tai melko hyvin, joista jälkimmäinen vaihtoehto oli valittu selvästi useimmin. Ikäryhmien välillä ei ollut mainittavia eroja. Nettimaunulan ja Itä-Turun vastaajat arvioivat hieman muita useammin ottavansa mallia muilta. Se johtuu siitä, että näillä alueilla laitteita oli jo suhteellisen runsaasti, joten niitä hankkineita tuttuja on useammalla kuin muilla alueilla. Laitteiden hankkimiseen ei sosiaalisten verkostojen avainhenkilöillä ilmeisesti ole kovinkaan suurta vaikutusta. Sama johtopäätös tuli esiin vuoden 1999 koko maan kattavassa haastattelututkimuksessa, jossa myös reilu viidennes arvioi muiden mallin vaikuttavan hankintoihin. Pääosa suomalaisista ei tee laitehankintoja muiden mallin ohjaamana.

Väite: "Minulle riittävät halvat ja yksinkertaiset laitteet ilman hienouksia."

Osku alueiden vastaajista noin 2/3 arvioi väitteen kuvaavan itseään hyvin tai melko hyvin. Alueiden väliset erot eivät olleet merkittäviä. PiiSavossa arvostettiin enemmän hyviä ja kalliita laitteita kuin muualla. Kaikilla alueilla 45 vuotta täyttäneet arvioivat selvästi nuorempia useammin halpojen ja yksinkertaisten laitteiden riittävän. Mutta myös alle 45-vuotiaiden ryhmässä yli puolet katsoi väitteen sopivan itseensä hyvin tai melko hyvin. Koko maan vuoden 1999 tietoon verrattuna Osku alueilla arvostetaan hieman enemmän kalliita ja hienoja laitteita. Kuitenkin tähän väitteeseen saatujen vastausten mukaan halvoilla ja yksinkertaisilla laitteilla olisi kysyntää. Sellaisia tieto- ja vies-

tintätekniikan käyttäjälaitteita ei kuitenkaan näe markkinoitavan.

Väite: "Olen kiinnostunut yhteiskunnallisista asioista ja kulttuurista enemmän kuin laitteista ja tekniikasta."

Tämän väitteen suhteen alueiden välillä oli huomattavia eroja, sillä Nettimaunulan vastaajista 61 prosenttia katsoi väitteen sopivan itseensä ja Kainuun vastaajista 40 prosenttia. Näyttää siltä, että isommissa taajamissa ollaan kiinnostuneempia yhteiskunnallisista asioista ja kulttuurista kuin haja-asutusvaltaisilla alueilla. Koko maan vuoden 1999 tutkimuksen tuloksiin verrattuna OSKU-alueilla oltiin selvästi tekniikkamyönteisempiä. Tämä lienee yleinen kehityssuunta, joka näkyi jo koko maan vuosien 1996 ja 1999 tutkimuksiin osallistuneidenkin näkemyksissä. Lisäksi itse täytettävässä kyselyssä voi olla helpompi olla vähemmän kulttuurimyönteinen kuin käyntihaastattelussa. 45 vuotta täyttäneet olivat selvästi nuorempaa ikäryhmää kiinnostuneempia yhteiskunnallisista asioista ja kulttuurista. Alueiden väliset erot säilyivät myös ikäryhmiä erikseen tarkasteltaessa. Noin puolta 45 vuotta täyttäneistä voisi motivoida verkkojen käyttöön yhteiskunnallisten asioiden ja kulttuurin käsittelyn lisääminen, mutta heistä ei ehkä kovin moni ole innokas netin käyttäjä.

Väite: "Olen "tee-se-itse" -nainen/mies."

Tämän väitteen ajateltiin mittaavan ihmisten näkemystä omasta toimintatavastaan mm. itse ilmaisun halua. Uusi tieto- ja viestintätekniikka tarjoaa monia uusia mahdollisuuksia ompelurasian ja työkalupakin sijaan toteuttaa itseään, vaikka uusia välineitä ei voi kovin suoraan rinnastaa perinteiseen käsillä tekemiseen. Noin 2/3 vastaajista arvioi väitteen sopivan itseensä.

Tämä on jonkin verran alhaisempi arvo kuin vuoden 1999 koko maan tutkimuksessa. Ero selittyy ensi sijassa yleisellä muutoksella "valmiiden tuotteiden yhteiskuntaan". Tämä näkyy myös siinä, että alle 45-vuotiaat arvioivat itsensä useilla alueilla vähemmän itse tekejiä kuin 45 vuotta täyttäneet. Vähiten "tee-se-itse" -ihmisiä oli Nettimaunulassa sekä Itä-Turussa (57 %) ja eniten Kainuun ja Pohjois-Karjalan alueilla (70 %), joissa ikäryhmien välinen ero oli suurin.

Seuraavat väitteet liittyvät suoremmin tietoyhteiskuntanäkemyksiin (kysymys 64)

Väite: "Tunnen jääneeni täysin uuden tietotekniikan etenemisen jalkoihin."

Tämä on tärkeä omakohtaista syrjäytymiskokemusta mittaava väittäjä. Sen kanssa oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä alhaisimmillaan Nettimaunulalaiset (33 %) enimmillään Kainuun alueen vastaajat (49 %). Pohjois-Lapissa ja Itä-Turussa tietotekniikan kehityksen jalkoihin jäämiskokemukset olivat vain hieman korkeampia kuin Maunulassa. Muilla alueilla syrjäytymistä koki noin 40 prosenttia vastaajista. Vuoden 1999 koko maan aineistossa väitteeseen yhtyi jonkin verran alle 40 prosenttia vastaajista, joten ehkä tietotekniikan jalkoihin jäämiskokemus on hieman yleisempää OSKU-alueilla kuin koko maassa. Alle ja yli 45-vuotiaiden välillä on suuri ero. Kun nuorempien ryhmässä vaihtelu on välillä 19–35 prosenttia, niin vanhemmassa ikäryhmässä vaihtelu on välillä 41–62 prosenttia. Kainuun 45 vuotta täyttäneistä liki 2/3 koki syrjäytymistä. Nettimaunulan nuorista vain joka viidennellä oli tällaisia kokemuksia. Myös Pohjois-Karjalan vanhemmassa ikäryhmässä oli paljon syrjäytymisen kokemusta (58 %).

Tämän väitteen perusteella motivointia tarvitaan uuteen tietotekniikkaan tutustumisessa erityisesti Kainuun ja Pohjois-Karjalan varttuneen väestön keskuudessa. Heidätkin olisi syytä saada kokeilemaan tietokoneen ja verkkoyhteyden käyttöä. Silloin arvio siitä, mistä jää paitsi, tulee realistisemmaksi.

Väite: "Uudet tekniikat eivät auta minua säästämään rahaa eivätkä aikaa."

Tämä väite mittaa yleisellä tasolla kokemusta tekniikan hyödyllisyydestä. Noin joka toinen vastaaja oli tätä mieltä. Jälleen Kainuun vastaajat olivat pessimistisimpiä ja Nettimaunulan positiivisimpia. Tämän väitteen suhteen ikäryhmien väliset erot olivat erityisen suuret keskimäärin yli 20 prosenttia eli nuorilla oli huomattavasti positiivisempi käsitys uuden tekniikan höydyistä kuin vanhemmalla ikäryhmällä. Niinpä Nettimaunulassa vain neljännes 15–44 vuotiaista epäili uuden tekniikan hyötyjä rahan ja ajan säästössä, kun Pohjois-Lapin ja Kainuun 45 vuotta täyttäneistä niitä epäili kaksi kolmesta.

Väite: "Internetissä ei ole minua kiinnostavaa tietoa."

Tämä väite on uusi OSKU-tutkimusta varten laadittu. Vain reilu neljännes OSKU-alueen vastaajista katsoi olevansa väitteen kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä, joten Internet kiinnostaa suomalaisia varsin paljon. Kainuun ja Pohjois-Karjalankin vastaajista vain kolmannes ei pitänyt netissä olevaa tietoa kiinnostavana. 15–44-vuotiaiden ryhmässä vain 6–15 prosenttia arveli, että netissä ei ole kiinnostavaa tietoa, joten tässä ikäryhmässä periaatteellinen myötämielisyys netin käytölle on suuri. 45 vuotta täyttäneistä Kainuussa, PiiSavossa ja Pohjois-Karjalassa noin joka toinen arveli, että

netissä oleva tieto ei ole häntä kiinnostavaa. Nettimaunulassa ja Itä-Turussa heitä oli alle kolmasosa tässä ikäryhmässä.

Väite: "Minua ei tiedon tulva häiritse."

mittaa tietoyhteiskuntaan liittyvää ahdistusta. Jussi T. Kosken keksimä termi "infoähky" herätti aikanaan suurta huomiota ja jatkuvasti tiedotusvälineissä puhutaan tiedon tulvasta. Tätä kokemusta ei ole OSKU-alueilla, sillä vain alle viidennes oli väitteen kanssa joko täysin tai jokseenkin eri mieltä. Alueiden väliset erot olivat vähäisiä. Kenties Kehä5:n alueella infoähkyä koettiin hieman enemmän kuin muilla alueilla ja PiiSavossa taas hieman vähemmän. Vuoden 1999 koko maan tutkimuksessa tilanne oli sama kuin OSKU-alueilla. Ikäryhmien välillä ei ollut systemaattista eroa. Tämän väitteen perusteella ei näytä olevan erityistä vaaraa, että lisättäisiin tiedon tulvan kokemuksia, vaikka paikallisverkkoihin saataisiin runsaastikin tietoja. Vaarana on tietysti se, että se viidennes, joka nyt kokee tiedon tulvaa olisi myös uuden tiedon käyttäjä eivätkä uudet ryhmät.

Väite: "Hoidan asiani mieluummin puhelimella kuin kirjeillä tai tietokoneyhteyksillä."

Yksi keskeinen kehityssuunta tieto- ja viestintäteknikan käytössä on ollut itsepalvelun ja automaation lisääntyminen. Käytännössä se on merkinnyt ihmiskontaktien muuttumista ihmisen-kone -kontakteiksi. Väitteellä haluttiin saada vastaajien arvio siitä, millaisen käyttöliittymän kautta he mieluummin hoitavat asioitaan. OSKU-alueilla 73 prosenttia käyttäisi asioiden hoitamiseen mieluummin puhelinta. Tässä suhteessa näyttää tapahtuneen muutosta sillä vuoden 1999 koko maan tutkimuksessa vielä yli 80 prosenttia oli tätä mieltä. Kyse lie-nee tietoverkon käytön lisääntymisen myötä

syntyneestä yleisestä muutossuunnasta eikä OSKU-alueiden erityispiirteestä.

Nettimaunulassa enää 60 prosenttia piti puhelinta parhaimpana asioiden hoitovälineenä, mutta Kainuussa vielä 80 prosenttia. Muilla alueilla puhelinta piti mieluisimpana välineenä asioiden hoitoon 70–75 prosenttia vastaajista. Myös tässä kysymyksessä ikäryhmien väliset erot olivat kohtalaisen suuret, sillä 80 prosenttia 45 vuotta täyttäneistä halusi käyttää ensisijaisesti puhelinta asioiden hoidossa ja heitä nuoremmista kaksi kolmesta. Nettimaunulan 15–44-vuotiaista jo joka toinen oli valmis tietoverkkojen käyttöön, kun taas Kainuun 45 vuotta täyttäneistä 90 prosenttia halusi käyttää puhelinta asioiden hoidossa. Näistä tuloksista voinee päätellä ainakin sen, että puhelinpalvelusta ei ole syytä luopua toistaiseksi minkään palvelun osalta ja että verkkopalveluista saadaan eniten kokonaistaloudellista hyötyä, jos ne suunnataan nuorten käyttämiin palveluihin tai perheille, joissa on usein nettiyhteydet.

Väite: "Nykyiset neljä valtakunnallista tv-kanavaa riittävät minulle hyvin."

Tähän väitteeseen suhtautumisen perusteella voidaan esittää joitakin arvioita suomalaisten kiinnostuksesta kanavatarjonnan lisäämiseen, jolla digi-tv:tä markkinoidaan. OSKU-alueilla kolme vastaajaa neljästä oli väitteestä täysin tai jokseenkin samaa mieltä. Se on hiukan alempi kuin vuoden 1999 koko maan tutkimuksessa. Saaristossa tätä mieltä oli 62 prosenttia vastaajista. Sitä selittää ruotsinkielisyys. Nykyiseen tarjontaan oltiin tyytyväisimpiä Piisavon, Kainuun, ePäijänteen ja Pohjois-Karjalan vastaajien joukossa (77–82 %). Ikäryhmien välillä on tämänkin väitteen osalta noin 20 prosenttiyksikön ero, niin että 15–45-vuotiaista suurempi osa haluaisi lisää kanavia kuin vanhemmasta

ikäryhmästä, josta tuskin montakaan digi-tv:n kannattajaa löytyy. OSKUn kaltaisten hankkeiden tulevaisuuden suunnitelmia ei liene syytä perustaa vielä vuosiin digi-tv:n varaan edes kaupunkialueilla.

Väite: "Henkilötunnusta kysytään aivan liian usein." sai noin joka toisen vastaajan kannatuksen OSKU-alueilla. Erot alueiden välillä olivat vähäisiä. 15–44-vuotiaat näyttivät suhtautuvan selvästi luottavaisemmin henkilötunnuksen kysymiseen kuin heitä vanhemmat. Kaikkein huolettomimpia olivat Nettimaunulan, Kehä 5:n ja Itä-Turun 15–44-vuotiaat. Heistä vain noin joka kolmas koki, että henkilötunnusta kysytään liian usein.

Väite: "Viranomaiset saavat kysymättä tehdä minua koskevia päätöksiä rekistereissä olevien tietojen perusteella."

Tämän väitteen hyväksyi vain joka viides vastaaja. Luku on hieman alempi kuin vuoden 1999 koko maan tutkimuksessa, joten ainakin tässä suhteessa OSKU-alueiden väestö haluaa valvoa etujaan siinä kuin muutkin. Alueiden väliset erot ovat vähäisiä. Ehkä PiiSavossa ja Itä-Turussa ollaan hieman luottavaisempia kuin muilla alueilla. Nuoret ovat tiukemmin rekisteripohjaista päätöksentekoa vastaan kuin 45 vuotta täyttäneet. Tämän asian suhteen suomalaisilla on runsaasti tervettä epäilyä pelkkien rekisterien käyttöön päätöksiä tehtäessä.

Yhteenveto

Tästä lyhyestä luvusta ei ole syytä tehdä varsinaista yhteenvetoa. Kiireiselle lukijalle on alla muuttama huomionarvoinen tulos.

Väite: "Tunnen jääneeni täysin uuden tietotekniikan etenemisen jalkoihin."

Tämä on tärkeä omakohtaista syrjäytymiskokemusta mittaava väittäjä. Sen kanssa oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä alhaisimmillaan Nettimaunulalaiset (33 %) enimmillään Kainuun alueen vastaajat (49 %). Alle ja yli 45-vuotiaiden välillä on suuri ero, kun nuorempien ryhmässä vaihtelu on välillä 19–35 prosenttia, niin vanhemmassa ikäryhmässä vaihtelu on välillä 41–62 prosenttia. Kainuun 45 vuotta täyttäneistä liki 2/3 koki syrjäytymistä.

Väite: "Internetissä ei ole minua kiinnostavaa tietoa."

Vain reilu neljännes OSKU-alueen vastaajista katsoi olevansa väitteen kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä, joten Internet kiinnostaa suomalaisia varsin paljon. 15–44-vuotiaiden ryhmässä vain 6–15 prosenttia arveli, että netissä ei ole kiinnostavaa tietoa, joten tässä ikäryhmässä periaatteellinen myötämielisyys netin käytölle on suuri. 45 vuotta täyttäneistä Kainuussa, PiiSavossa ja Pohjois-Karjalassa noin joka toinen arveli, että netissä oleva tieto ei ole häntä kiinnostavaa.

Väite: "Hoidan asiani mieluummin puhelimella kuin kirjeillä tai tietokoneyhteyksillä."

OSKU-alueilla 73 prosenttia käyttäisi asioiden hoitamiseen mieluummin puhelinta. Nettimaunulassa 60 prosenttia piti puhelinta parhaimpana asioiden hoitovälineenä, mutta Kainuussa vielä 80 %. Ikäryhmien väliset erot olivat kohtalaisen suuret, sillä 80 prosenttia 45 vuotta täyttäneistä halusi käyttää ensisijaisesti puhelinta asioiden hoidossa ja heitä nuoremmista kaksi kolmesta. Nettimaunulan 15–44-vuotiaista joka toinen oli valmis tietoverkkojen käyttöön, kun taas Kainuun 45 vuotta täyttäneistä 90 prosenttia halusi käyttää puhelinta asioiden hoidossa.

8. Sosiaalinen pääoma, sosiaaliset suhteet ja osallistuminen

Tämän luvun alussa tarkastellaan, millaiset ovat OSKU-alueilla asuvien sosiaaliset verkostot. Kuinka paljon heillä on sukulaista ja ystäviä ja miten aktiivista yhteydenpito on? Onko näistä suhteista hyötyä? Parilla kysymyksellä selvitetään vastaajan sosiaaliseen verkostoon kuuluvien henkilöiden matkapuhelimen ja sähköpostin omistamista. Sosiaalisen verkoston laajuus voi ainakin periaatteessa vaikuttaa tarpeeseen ja halukkuuteen käyttää sähköisiä viestintävälineitä vuorovaikutukseen.

OSKUn kannalta oleellinen seikka on myös alueiden väestön aktiivisuus osallistua järjestötoimintaan ja kunnalliseen päätöksentekoon. Niillä mitataan ns. sosiaalista pääomaa, jonka katsotaan olevan yksi alueiden kehittämiseen vaikuttava tekijä. Näitä seikkoja käsitellään luvun jälkiosassa.

8.1 Sukulaisuus- ja ystävyys-suhteet (kysymykset 37 ja 38)

OSKU-alueilla oli yli puolella (54 %) vastan-neista ainakin viisi sukulaista, joihin oltiin jatkuvasti yhteydessä eli saman verran kuin koko maassa keskimäärin. Kehä5:n alueella 2/3 vastaajista arvioi, että he pitävät jatkuvasti yhteyttä vähintään viiteen sukulaiseen. Pohjois-Lapin alueella näin paljon sukulaiskontakteja oli alle puolella (47 %) ja erityisen vähän siellä asuvilla 15–44-vuotiailla. 45 vuotta täytäneistä Nettimaunulassa oli vähiten niitä, joilla oli paljon sukulaiskontakteja.

Vähintään viisi ystävää, johon piti säännöllistä yhteyttä oli myös yli puolella vastaajista, mikä vastaisi vuoden 1999 haastattelujen koko

Taulukko 8.1.

Niiden vastaajien prosentiosuudet alueen ja ikäryhmän mukaan, joilla on vähintään viisi sukulaista ja ystävää, joihin pitää säännöllistä yhteyttä.

	Yhteyksiä ainakin 5:een sukulaiseen			Yhteyksiä ainakin 5:een ystävään		
	Kaikki	15–44-v.	45+ v.	Kaikki	15–45-v.	45+ v.
Pohjois-Lappi	47	42	52	43	46	42
Kainuu	53	52	53	45	48	42
PiiSavo	57	56	57	54	59	50
ePäijänne	51	53	51	50	61	42
Kehä 5	65	67	63	59	68	52
Itä-Turku	54	55	51	53	59	47
Saaristo	57	58	55	61	64	60
Nettimaunula	58	50	46	54	63	46
Pojois-Karjala	53	52	54	45	44	46
Yhteensä	54	54	54	51	55	47
Koko maa (1999)	57	.	.	53	.	.

maan tasoa. Tässäkin suhteessa Kehä5:n asukkaat olivat seurallisimpia yhdessä Saariston alueen asukkaiden kanssa. Pohjois-Karjalaa lukuun ottamatta 15–44-vuotiaiden ystävyysverkosto on kaikilla alueilla laajempi kuin vanhemman ikäryhmän.

Sukulais- ja ystäväverkoston vahvuus viittasi siihen, että yhteydenpitotarvetta on useimmilla alueilla aika lailla. Pohjois-Lapissa useita säännöllisiä kontakteja omaavia on vähiten ja Kehä5:n ja Saariston alueilla eniten.

Seuraavaksi tarkastellaan, kuinka hyvin sukulaiset ja ystävät tavoittaa matkapuhelimella tai sähköpostilla. Lienee niin, että ne välineet, jotka sopivat sosiaalisen verkoston ylläpitoon, vaikuttavat myös niiden käyttämishalukkuuteen ylipäätään, sillä jos käytölle syntyy rutiineja, niin ne eivät kovin helposti muutu ja ”kilpaileva kontaktiväline” ei saa niin helposti sijaa kuin, jos kaikki välineet olisivat uusia.

Silloin, kun on kyse omaan sosiaaliseen verkostoon kuuluvien ihmisten tavoittamisesta, näyttää matkapuhelimella olevan hyvin

vahva asema, sillä 77 prosenttia vastaajista arvioi, että melkein kaikki sukulaiset ja ystävät, joihin pitää säännöllisesti yhteyttä voi tavoittaa matkapuhelimella. Myös 45 vuotta täyttäneiden joukossa yli 2/3 oli tätä mieltä. Sen sijaan sähköpostilla tavoitettavuus on vielä vähäinen, sillä vain noin 30 prosenttia vastaajista arvioi, että vähintäänkin puolella ystävästä, joihin pitää säännöllistä yhteyttä, on sähköposti. Vaikka prosenttiosuudet 15–44-vuotiaiden keskuudessa ovat 15 prosenttiyksikköä korkeammat kuin 45 vuotta täyttäneillä, niin silti nekin ovat alhaisia. Vain Nettimaunulassa asuvien ystäväillä on paljon sähköposteja muihin alueisiin verrattuna. Nettimaunula on muita OSKU-alueita pidemmällä sähköisen tietoverkon käytössä monessa suhteessa. Pohjois-Karjalan alueella ei sähköposteja ole kovin paljoa, koska ystäväillä niitä on vähän, joten tässä suhteessa siellä tehty tietoyhteiskunnan edistäminen ei ainakaan vielä näy. Säännöllisten ystävyys-suhteiden hoidossa sähköposti on vielä kaukana kätevästä ja varmasta vastaanottajan

Taulukko 8.2.

Niiden vastaajien prosenttiosuudet iän ja alueen mukaan, joiden säännöllisistä sukulais- ja ystäväkontakteista lähes kaikki voisi hoitaa matkapuhelimella ja ainakin puolet voisi hoitaa sähköpostilla.

	Matkapuhelin mahdollinen väline			Sähköposti mahdollinen väline		
	Kaikki	15–44-v.	45+ v.	Kaikki	15–45-v.	45+ v.
Pohjois-Lappi	80	88	73	26	30	23
Kainuu	77	92	66	24	30	19
PiiSavo	81	89	74	29	41	20
ePäijänne	72	87	61	26	34	19
Kehä 5	79	88	71	33	42	23
Itä-Turku	76	86	64	36	47	24
Saaristo	75	83	68	30	34	27
Nettimaunula	72	82	64	49	64	35
Pohjois-Karjala	77	86	70	24	31	19
Yhteensä	77	87	68	29	37	22
Koko maa (1999)	70			.		

Taulukko 8.3.

Ystäviä ja sukulaisia vähintään joka toinen päivä tavanneiden prosenttiosuudet alueen ja ikäryhmän mukaan.

	Kaikki	15–44-v.	45+ v.
Pohjois-Lappi	22	31	14
Kainuu	15	19	12
PiiSavo	21	26	17
ePäijänne	18	25	13
Kehä 5	18	27	10
Itä-Turku	16	18	13
Saaristo	13	11	15
Nettimaunula	16	20	12
Pojois-Karjala	18	23	14
Yhteensä	17	22	14

tavoittavasta välineestä. Tosin on todettava, että parin viime vuoden aikana sähköpostiosoitteen hankkineiden osuudet ovat kasvaneet nopeasti.

Ainakin toistaiseksi (matka)puhelin ja tekstiviesti ovat sukulais- ja ystävyysuhteiden hoidossa keskeinen väline. Sähköpostin ja muiden tietoverkkoon perustuvien tapojen voi olla vaikea saada jalansijaa tällä alueella. Tosin ainakin tällä hetkellä niiden etu on halpuus matkapuhelimen käyttöön verrattuna. Toisaalta matkapuhelimen palvelut kehittyvät koko ajan, joten sen asemaa ei ole helppo järkyttää.

Viestintävälineillä voi korvata osan tapaamisista. OSKU-alueilla näyttää olevan hieman alle viidennes (17 %) niitä, jotka tapaavat ystäviä ja sukulaisia ainakin joka toinen päivä sekä noin 5 prosenttia niitä, jotka eivät ole tavanneet heitä ollenkaan kahden viikon jaksolla. Pohjois-Lapin 15–44-vuotiaiden ryhmässä on selvästi muita enemmän ystäviä usein tapavia. Saariston alueella asuvista saman ikäisistä vain joka kymmenes tapaa ystäviä yhtä usein. 45 vuotta täyttäneiden ryhmässä alueiden väliset erot olivat vähäisiä. Ainakaan matkapuhelimen yleisyys ei näy tapaamisen yleisyydessä.

Eivätkä myöskään Nettimaunulan tapaamiset olleet mitenkään erityisen alhaisia, vaikka siellä oli muita alueita selvästi enemmän ystävillä sähköpostejakin.

8.2 Kolmannen sektorin toimintaan osallistuminen ja avunsaanti ystäväpiiriltä (kysymykset 42–47)

Tässä jaksossa tarkastellaan, kuinka usein OSKU-alueilla asuvat osallistuvat erilaisten tilaisuuksien järjestelyihin tai miten usein ovat niissä yleisönä sekä sen jälkeen sitä, kuinka monen vastaajan sosiaaliseen verkostoon kuuluu ihmisiä, joilta voi saada apua ja neuvoja erilaisissa tilanteissa.

Jonkin vapaaehtois- tai harrastukseen liittyvän tilaisuuden järjestelyihin oli osallistunut ainakin kerran vuoden 2001 aikana OSKU-alueilla 55 prosenttia ja tilaisuuksiin oli muuten osallistunut yli 60 prosenttia vastaajista. Luvut ovat selvästi korkeampia kuin vuoden 2000 koko maan haastattelututkimuksessa saadut luvut. Vaikka kahdessa vuodessa olisi tapahtunut huomattavaa aktiivisuuden kasvua, niin eron ei pitäisi olla näin suuri. Luultavasti tässä asiassa haastattelun ja itse täytettävän kyselyn ero menneiden tapahtumien muistelun suhteen tuottaa osan erosta. Joka tapauksessa voidaan todeta, että OSKU-alueilla osallistuminen on korkealla tasolla.

Nettimaunulalaisten osallistumisaktiiviteetti on silmiin pistävän alhainen sekä tilaisuuksienjärjestämiseen osallistumisen että osanottajana olemisen suhteen. Siellä ei voi olla kyse osallistumismahdollisuuksien puutteesta vaan jostain muusta, joka näkyy myös molemmissa ikäryhmissä. Kun myös Itä-Turussa osallistumisluvut ovat alhaisia, voisi ajatella kyseessä

Taulukko 8.4.

Niiden vastaajien prosenttiosuudet alueen ja ikäryhmän mukaan, jotka ovat osallistuneet ainakin kerran jonkin vapaaehtoistoiminnan tilaisuuden järjestelyihin tai olleet sellaisen tilaisuuden yleisönä ja osanottajana.

	Osallistunut järjestelyihin ainakin kerran			Ollut osanottajana ainakin kerran		
	Kaikki	15–44-v.	45+ v.	Kaikki	15–45-v.	45+ v.
Pohjois-Lappi	55	56	53	65	66	65
Kainuu	59	57	60	60	58	62
PiiSavo	56	53	57	64	62	66
ePäijänne	49	55	46	62	66	59
Kehä 5	62	63	62	68	74	64
Itä-Turku	50	48	52	58	57	59
Saaristo	63	67	60	66	68	65
Nettimaunula	41	40	42	52	52	52
Pojois-Karjala	50	46	52	59	56	61
Yhteensä	55	54	54	62	61	62
Koko maa 2000	30			40		

olevan jokin kaupunkimaiseen elämään liittyvä piirre, mutta kun Pohjois-Karjalan ja ePäijänteen luvut ovat yhtä alhaisia, ei kaupunkilainen elämäntyylisi voi olla ainoa selittäjä. Tällä karkealla kolmannen sektorin osallistumismittarilla Kehä 5 ja Saaristo osoittautuvat aktiivisiksi alueiksi. Niillä alueilla asuvilla todettiin olevan myös paljon ystäviä. Ehkäpä aktiviteeteissa on jonkinlaista kumuloitumista.

Hyödyllisiä sukulaisia ja ystäviä on 56 prosentilla ja hyödyllisiä tuttuja hieman harvemmalla (52 %). 15–45-vuotiaat arvioivat tällaisia suhteita olevan selvästi useammin kuin 45 vuotta täyttäneet. Nettimaunulan ja Kehä5:n 15–44-vuotiaat arvioivat omaavansa tällaisia suhteita usein (70 % tai enemmän). Nettimaunulassa ne ovat ilmeisesti useammin epämuodollisten sosiaalisten verkkojen kautta

Taulukko 8.5.

Niiden vastaajien prosenttiosuudet ikäryhmän ja alueen mukaan, a) joiden ystävät ja sukulaiset voivat järjestää etuisuuksia yms. ja b) joilla on tuttuja, jotka voivat järjestää etuisuuksia yms.

	Hyödyllisiä sukulaisia ja ystäviä			Hyödyllisiä tuttuja		
	Kaikki	15–44-v.	45+ v.	Kaikki	15–45-v.	45+ v.
Pohjois-Lappi	62	67	56	58	69	48
Kainuu	53	57	50	48	55	42
PiiSavo	59	66	52	52	60	44
ePäijänne	58	68	51	54	68	44
Kehä 5	65	73	57	60	70	50
Itä-Turku	61	64	59	53	54	52
Saaristo	55	61	50	58	65	52
Nettimaunula	61	74	50	52	70	38
Pojois-Karjala	48	47	49	45	49	41
Yhteensä	56	61	52	52	59	45
Koko maa 2000	52			53		

syntyneitä, kun taas Kehä5:n alueella asuvat olivat aktiivisia kolmannen sektorin toiminnassa. Myös Itä-Turussa arvioitiin omattavan hyötysuhteita usein. Kainuussa ja Pohjois-Karjalassa tällaisia hyödyllisiä suhteita oli vähiten.

Tämä sosiaalisten suhteiden tarkastelu toi esiin sen, että Kehä5:n ja Saariston alueilla oli vahvat läheisverkot ja kolmannen sektorin aktiiviteettia. Niiden kautta oli syntynyt myös ”hyödyllisiä” sosiaalisia verkkoja. Erityisesti Nettimaunulassa ”hyötysuhteet” perustuivat muuhun kuin perinteisen osallistumisen kautta syntyneisiin verkostoihin.

8.3 Osallistuminen kunnan toimintaan (kysymykset 65–72)

Tässä jaksossa kuvataan, kuinka aktiivisesti OSKU-alueilla asuvat ottavat kantaa kotikuntansa toimintaan ja miten he sen tekevät. Lisäksi tarkastellaan osallistumista koskevia mielipiteitä.

Tarkastellaan aluksi, kuinka moni vastaajista oli vuoden aikana ottanut yhteyttä kuntaan

eri tavoin. Taulukossa 8.6. on kolmentasoisia kontaktikohteita: a) virkamies, b) kunnanvaltuutettu tai -hallituksen jäsen, c) lautakunnan jäsen. Virkamieheen oli vuoden 2001 aikana ottanut yhteyttä joka neljäs. Poliittisiin edustajiin oli yhteyttä ottanut noin 15 prosenttia vastaajista. Aktiivisimpia olivat tässäkin suhteessa Kehä5:n ja Saariston vastaajat. Myös Pohjois-Lapissa oli paljon aktiivisuutta kuntaan päin. On hämmästyttävää, kuinka paljon alhaisempaa kuntaa päin vaikuttaminen on Nettimaunulassa ja Itä-Turussa. Tuskin niillä alueilla on sen vähempää ongelmia kuin muualla. Näiden kahden alueen poliittiset päättäjät saavat olla hyvin rauhassa verrattuna muiden alueiden kunnallispoliitikkoihin. Tämä vaikuttamiskeino näyttää olevan luontevampi 45 vuotta täyttäneille kuin sitä nuoremmille. Varsinkin Pohjois-Lapissa ero ikäryhmien välillä on suuri.

Taulukko 8.6. herättää OSKU-hankkeiden kannalta monenlaisia pohdintoja. Miten uusilla välineillä voitaisiin lisätä ja helpottaa kunta-laisten mahdollisuuksia kertoa näkemyksiään poliittisesti valituille elimille. Tällä hetkellä

Taulukko 8.6.

Niiden vastanneiden prosentiosuudet alueen ja ikäryhmän mukaan, jotka olivat ottaneet yhteyttä kunnan edustajiin jossain yleisessä kuntaa koskevassa asiassa.

	Yhteys virkamieheen			Yhteys valtuutettuun / hallitukseen			Yhteys lautakunnan jäseneseen		
	Kaikki	15–44 v.	45+ v.	Kaikki	15–44 v.	45+ v.	Kaikki	15–44 v.	45+ v.
Pohjois-Lappi	30	18	41	21	13	29	17	11	24
Kainuu	23	22	25	12	12	13	17	15	19
PiiSavo	25	21	28	15	13	17	16	13	19
ePäijänne	24	24	24	16	15	16	16	16	16
Kehä 5	34	30	36	21	24	19	18	21	15
Itä-Turku	11	8	15	5	2	8	4	2	7
Saaristo	31	25	35	21	16	27	14	14	13
Nettimaunula	16	13	18	3	2	4	5	5	6
Pohjois-Karjala	23	20	26	15	11	18	17	12	21
Yhteensä	24	20	27	15	12	17	14	12	17

varsinkin kaupungeissa tilanne on huono. OSKUn päättymisen jälkeen saadaan toivottavasti jotain merkkejä yhteydenpidon kasvusta.

Tutkimuksessa kysyttiin myös, millä tavoin oli ottanut yhteyttä. Eri yhteydenottotavat asettuivat seuraavaan suosituimmuusjärjestykseen:

soitti asianomaiselle	noin kaksi kolmesta käytti
kävi tapaamassa varta vasten	noin joka toinen käytti
puhui asiasta muussa yhteydessä	noin joka toinen käytti
laittoi sähköpostia tai vastaavaa	noin yksi kymmenestä käytti
kirjoitti kirjeen	noin yksi kahdestakymmenestä käytti
kirjoitti yleisönosastoon	noin yksi kolmestakymmenestä käytti

Yhteydenottotapojen järjestys osoittaa selvästi sen, että puhumisella oli aivan keskeinen merkitys asioiden hoitamisessa. Toinen kiinnostava tulos on se, että asioita viedään eteenpäin usein myös eri tilanteissa sattumalta tavattaessa. Sähköpostin käyttö on vielä hyvin vähäistä tällaisissa yhteyksissä. OSKUssa pitäisi miettiä, voisivatko uudet viestintämuodot jotenkin alentaa kynnystä yhteydenottoon ja samalla säilyttää keskustelun oleellisen elementin, välittömän vuorovaikutuksen. Ikäryhmien välillä ei ollut merkittäviä eroja. Pienillä paikkakunnilla henkilökohtainen tapaaminen oli yleisempää kuin kaupunkialueilla, joilla soittaminen oli yleistä. Ehkä suurempi ongelma onkin se, jos yritetään ottaa uusi tekniikka ensisijaiseksi yhteydenottovälineeksi, ikään kuin portiksi, jonka kautta saa yhteyden virkamiehiin tai poliitikkoihin. Edellä olevan perusteella se olisi pikemminkin osallistumista rajoittava tekijä kuin sitä lisäävä.

Taulukko 8.7.

Mieluisimmat palautteen antamiskanavat kunnan päätöksentekijöille ikäryhmän ja alueen mukaan prosentteina vastanneista.

	Käyttäisin mieluiten			
	Puhelinta	Sähköpostia / internetiä	Muuta tapaa	Vaikea sanoa
Pohjois-Lappi	39	22	23	17
Kainuu	51	9	22	17
PiiSavo	40	16	28	16
ePäijänne	44	21	15	20
Kehä 5	44	17	18	22
Itä-Turku	41	32	11	15
Saaristo	40	32	11	15
Nettimaunula	39	37	9	14
Pojois-Karjala	40	17	22	21
Yhteensä	42	19	20	19
15–44-v. yhteensä	29	33	21	16
45+ v. yhteensä	53	8	19	20

Taulukko 8.8.

Asuinkunnan kotisivulla käyneiden ja sinne kommentteja jättäneiden prosenttiosuudet vastanneista alueen ja ikäryhmän mukaan.

	Käynyt kunnan nettisivulla ainakin kerran			Laittanut viestin kunnan sivulle ainakin kerran		
	Kaikki	15–44-v.	45+ v.	Kaikki	15–45-v.	45+ v.
Pohjois-Lappi	44	58	32	6	9	3
Kainuu	38	60	21	3	6	1
PiiSavo	37	56	22	4	3	5
ePäijänne	43	56	35	3	4	2
Kehä 5	39	50	29	2	9	1
Itä-Turku	41	57	25	6	1	2
Saaristo	36	49	25	2	5	3
Nettimaunula	39	49	31	4	5	3
Pohjois-Karjala	41	66	23	2	4	1
Yhteensä	40	58	25	4	5	2

Mieluisinta palautteenantotapaa tarkasteltaessa kiinnittyy huomio ensinnäkin siihen, että viidennekselle vastaajista asia on niin epämääräinen, etteivät he halua ottaa siihen kantaa. Puhelinta pidetään edelleen sopivimpana tapana. Sähköpostia ja internetiä pidetään yhtä hyvänä kuin muiden tapojen ryhmää, johon kuulunevat mm. henkilökohtaiset tapaamiset. Sähköinen palautteenanto päätöksentekijöille on 15–44-vuotiaiden ryhmässä jo suosituin tapa. Näin on erityisesti Nettimaunulassa, mutta myös Itä-Turussa, Pohjois-Lapissa ja Pohjois-Karjalassa, joten voidaan olettaa sen suosion kasvavan vielä tulevaisuudessa. Jos halutaan nuorten osallistuvan kunnalliseen vaikuttamiseen, niin sähköiset osallistumistavat lienevät välttämättömiä. 45 vuotta täyttäneille taas puhelin on keskeisin väline vaikuttaa ainakin vielä.

Asuinkunnan Internet-kotisivuilla käynti on suhteellisen yleistä, sillä 40 prosenttia vastaajista oli käynyt niillä ainakin kerran. Tässä suhteessa alueiden väliset erot olivat pieniä. 15–44-vuotiaiden ryhmässä Pohjois-Karjalan vastanneista peräti 2/3 oli käynyt noilla sivuilla ja

heistä lähes puolet useammin kuin kerran. Tässä saattaisi olla projektien vaikutusta. Vastaavaa vaikutusta ei kuitenkaan näy 45 vuotta täyttäneiden ryhmässä. Liittymät verkkoon eivät suoraan vaikuta kunnan sivuilla käyntiin, sillä Nettimaunulan nuoremman ikäryhmän luvut ovat alhaisimpia, vaikka heistä moni käyttää Internetiä. 45 vuotta täyttäneistä vain joka neljäs oli käynyt kotikunnan Internet-sivuilla. Kasvupotentiaalia on runsaasti.

Viestien lähettäminen kunnan sivulle on ollut harvinaista. Eikä se millään alueella ole merkittävä seikka, mutta sekä viestin laittaminen kotikunnan sivuille, että niillä käyminen ovat yksi tapa arvioida OSKUn onnistumista tulevina vuosina.

Kahdessa seuraavassa taulukossa on esitetty tulokset suhtautumisesta osallistumista koskeviin väitteisiin. Taulukoissa on esitetty väitteen kanssa samaa mieltä olevien osuudet ja niiden osuudet, jotka eivät olleet väitteen puolesta eivätkä vastaan. Kantaa ottamattomien osuus kuvaa sitä, kuinka selkeästä asiasta vastaajien mielestä on kysymys. Kun kyseessä on kysely, jossa vastaajalla on vapaus ja aikaa pohtia mie-

lipidettä, korkea "vaikea sanoa" vastausten osuus merkitsee, että väitteen sisältö ei ole vastaajalle kovinkaan selvä esim. siksi, että kokemukset asiasta puuttuvat tai väitteen käytännön merkitystä on vaikea arvioida.

Taulukon 8.9.a väitteillä on tavoitteena mitata ns. sosiaalista pääomaa. Näistä vastaajille kunnan asukkaiden luotettavuuden arviointi on ollut vaikeinta (16 %). Yli 10 prosenttia ei ole arvioinut kunnan palvelujen tasapuolisuutta. Näyttää siltä, että tämä kyselytutkimus tuottaa kummankin luottamuskyseksen suhteen alempia lukuja kuin vuonna 2000 tehty puhelinhaastattelututkimus. Kun tuloksia oli mahdollista verrata vielä maakunnittain, niin luvut eivät olleet saman suuntaisia verrattuna aineistojen keskiarvoihin. On todennäköistä, että tällaisten väitteiden kohdalla tiedonkeruumenetelmä vaikuttaa asiaan merkit-

tävästi. Epäileväisimpiä kunnan palvelujen suhteen ovat Nettimaunulan ja Itä-Turun vastaajat. Lisäksi epävarmoja oli paljon kummallakin alueella. Tähän vaikuttanee se, että noilla alueilla osallistuminen kuntatasolla oli vähäistä. Ne ovat kumpikin myös kaupunkialueita. Eniten kunnan tasapuolisuuteen luotetaan Pohjois-Karjalassa ja PiiSavossa. Näillä alueilla myös vaikea sanoa -vastauksia oli vähiten.

Asuinkunnan asukkaisiin luottamisen taso on yhtä korkea kuin kunnan tasapuolisuuteen luottamisen taso kaikki OSKU-alueet yhteen laskien. Alhaisin luottamus on Saaristossa ja Nettimaunulassa sekä Itä-Turussa. Näistä Saariston alhainen luottamus on hieman yllättävä, kun siellä oli Kehä5:n tapaan kuitenkin vilkasta yhteisöelämää ja toimivia sosiaalisia verkostoja. Kainuun ja Piisavon vastanneet luottavat eniten kunnan asukkaisiin.

Taulukko 8.9.a.

Niiden vastanneiden prosentiosuudet alueen mukaan, jotka olivat samaa mieltä väitteestä tai eivät osanneet sanoa mielipidettä.

	Kunnassa saa tasapuolista palvelua		Kunnan asukkaisiin voi luottaa		Minulle äänestäminen riittää		Vain oma asuin ympäristö kiinnostaa	
	Samaa mieltä a	Vaikea sanoa b	Samaa mieltä c	Vaikea sanoa d	Samaa mieltä e	Vaikea sanoa f	Samaa mieltä g	Vaikea sanoa h
Pohjois-Lappi	66	6	61	16	55	4	20	3
Kainuu	62	11	72	11	57	9	29	5
PiiSavo	73	7	71	14	57	7	26	2
ePäijänne	68	12	68	19	57	8	29	5
Kehä 5	71	12	65	20	56	9	32	4
Itä-Turku	58	18	57	22	62	9	25	5
Saaristo	61	16	52	18	57	7	28	5
Nettimaunula	54	19	57	26	55	10	27	4
Pohjois-Karjala	73	10	53	13	59	8	28	7
Yhteensä	66	12	66	16	58	8	27	5
Koko maa 2000	72	12	72	8				

Väitteet:
 Asuinkuntani virastoissa ja laitoksissa saa tasapuolista ja luotettavaa palvelua
 Enemmistöön asuinkuntani asukkaista voi luottaa
 Minulle kuntalaisena riittää, kun äänestän ja vaikutan siten valtuutettujen valintaan
 Minua kiinnostavat vain asuntoini lähiympäristössä tapahtuvat asiat

Luottamuksen yhdistetty mittari voitaisiin tehdä varmaan monella tapaa. Tässä se on tehty niin, että on laskettu kunnan toimintaan luottavien ja asukkaisiin luottavien summa (sarakkeet a+c), josta on vähennetty kummankin muuttujan vaikea sanoa -osuusien summa (sarakkeet b+d). Silloin päädytään siihen tulokseen, että PiiSavon vastaajat ovat arvioineet luottamuksen korkeimmaksi. Sen jälkeen vielä jonkin verran OSKU-alueiden keskiarvon yläpuolella on Kainuu. Seuraavaan ryhmään kuuluvat ePäijänne, Kehä5, Pohjois-Karjala ja Pohjois-Lappi. Selvästi keskiarvon alapuolella ovat Itä-Turku, Saaristo ja Nettimaunula, joista viimeksi mainitun vastaajien luottamus on kaikkein alhaisin

Taulukon 8.9.a kaksi seuraavaa väitettä kuvaavat vieraantumista yhteisten asioiden hoidosta. Äänestämisen katsoo riittäväksi osallistumistavaksi reilu puolet vastaajista. Sen sijaan vain noin viidennes katsoo, että hänen vaikuttamisareenakseen riittää asunnon lähiympäris-

tö. Äänestämistarkeyden arvioinnissa alueiden väliset erot ovat vähäisiä. Sen sijaan asunnon lähiympäristön kiinnostavuus on muita alhaisempi Pohjois-Lapissa. Vaikuttaisikohan siihen sekin, että monellakaan ei ole siellä asunnon lähistöllä mitään. Se, että OSKU-alueilla ainakin kolmasosa katsoo, että hänelle ei riitä pelkkä äänestäminen, on hyvä lähtökohta paikallisverkkojen kehittämiseen. Kiinnostusta on runsaasti myös asunnon lähipiirin ulkopuolisiin asioihin.

Taulukon 8.9.b avulla saadaan lisää välineitä osallistumisen arviointiin. Noin puolet vastaajista arvioi, että mielipiteen kertominen kunnan päättäjille on liian vaikeaa. Noin 10 prosentilla ei ollut asiaan kantaa. Vaikeimmaksi asia koetaan Nettimaunulassa ja Itä-Turussa. Vähiten ongelmia tässä suhteessa on Kehä5:n ja Saariston vastaajilla

Vastaajista puolet uskoo, että tietotekniikka helpottaa kuntalaisten vaikuttamismahdollisuuksia, mutta lähes neljänneksellä ei ole asi-

Taulukko 8.9.b.

Niiden vastanneiden prosentiosuudet alueen mukaan, jotka olivat samaa mieltä väitteestä tai eivät osanneet sanoa mielipidettä.

	Vaikea kertoa mielipidettä kunnan edustajille		Tietotekniikka helpottaa kuntalaisten osallistumista		Voisin edustaa kuntalaisia palvelujen kehittämisessä	
	samaa mieltä	vaikea sanoa	samaa mieltä	vaikea sanoa	samaa mieltä	vaikea sanoa
Pohjois-Lappi	44	13	53	23	28	19
Kainuu	48	12	50	23	23	25
PiiSavo	49	11	55	20	32	17
ePäijänne	48	11	58	23	24	22
Kehä 5	36	14	49	25	23	21
Itä-Turku	58	18	55	24	23	18
Saaristo	41	11	48	26	29	15
Nettimaunula	57	16	62	22	24	21
Pohjois-Karjala	47	12	54	21	22	19
Yhteensä	48	13	53	23	26	20

Väitteet:
Mielipiteen kertominen kunnan virkamiehille ja päättäjille on liian vaikeaa ja monimutkaista
Tietotekniikka tulee helpottamaan tavallisten kuntalaisten vaikutusmahdollisuuksia
Olisin valmis edustamaan kuntalaisia esim. terveys- ja sosiaalipalvelujen kehittämisessä

Taulukko 8.10.

Niiden vastanneiden prosentiosuudet alueen mukaan, jotka seuraavat paikallis- tai maakunnan uutisia ja tapahtumailmoituksia usein eri medioista.

Seuraa usein	Alueradio	TV:n alueuutiset	Sanomalehti	Paikallislehti	Ilmaislehti	Internet	Ilmoitustaulut	Ystävää kertoo
Pohjois-Lappi	59	48	78	84	46	5	8	31
Kainuu	59	52	85	91	40	3	5	34
PiiSavo	40	31	83	87	53	4	7	34
ePäijänne	42	29	80	84	50	5	7	37
Kehä 5	40	31	77	80	63	4	11	34
Itä-Turku	36	46	78	70	71	5	6	25
Saaristo	44	44	75	77	24	3	5	34
Nettimaunula	37	39	77	55	54	7	7	22
Pohjois-Karjala	55	35	83	90	26	5	7	33
Yhteensä	48	40	80	83	45	5	7	32

asta kantaa. Nettimaunulalaisten odotukset ovat myönteisimmät ja Saariston, Kehä5:n ja Kainuun vastaajien epäilevimmit. Tämän mielipiteen perusteella OSKUn paikallisverkot ovat selvän haasteen edessä; miten muuttaa myönteiset odotukset osallistumiseksi.

Taulukkoon 8.10 on valittu tarkastelukohteeksi usein seuraavien osuus, koska se kuvaa vakiintuneita tapoja seurata oman alueen elämää. Jos paikallisverkkohankkeet onnistuvat hyvin, niin ne voivat nousta OSKU-alueilla tasavertaisiksi tiedon hankintavälineiksi juuri paikallisista tapahtumista. Sanoma- ja paikallislehdet ovat tällä hetkellä vastaajien mielestä aivan ylivoimaisessa asemassa muihin välineisiin verrattuna. Ilmaislehdet ovat monilla alueilla vielä täydentämässä tai korvaamassa paikallislehtien tiedonvälitystä juuri paikallisissa asioissa.

Radio ja televisio ovat lähes yhtä suosittuja välineitä. Ystävien merkitys paikallisen (tapahtuma-) tiedon välittäjänä on huomattavan suuri, sillä noin kolmasosa vastaajista arvioi saavansa usein ystäviltä tiedon kiinnostavista pai-

kallisasioista. Tällä hetkellä ei Internet vielä pärjää paikallisista tapahtumista kertovana välineenä edes perinteisille ilmoitustauluille tai tolppailmoituksille. Näillä mittareilla voidaan aika hyvin arvioida projektien päätyttyä, miten OSKU on onnistunut paikallishankkeena. Tässäkin taulukossa näkyy Nettimaunulan ja Itä-Turun vastaajien erilainen suhtautuminen kuin muilla alueilla. Edellä esitettyjen tulosten perusteella olisi voinut olettaa, että niiden alueiden vastaajilla olisi hyvinkin informoiva ystäväpiiri, mutta niin ei näytä olevan tai ne eivät kerro vastaajien paikallisiksi tulkitsemisiä asioita.

Tutkimukseen otettiin laskujen maksamista koskeva kysymys, koska se mittaa hyvin tämän arkipäivän yhden merkittävän toiminnon toteuttamistapoja tällä hetkellä. Varmaankin paikallisverkkojen oletetaan vaikuttavan myös maksutapojen valintaan tulevaisuudessa

Taulukon 8.11 mukaan maksuautomaattia ovat käyttäneet monet vastaajista. Pankin kanssa on asioinut suunnilleen yhtä moni kuin verkkopankissa. Pankkisiirtokuoria käyttää

Taulukko 8.11.

Niiden vastanneiden prosenttiosuudet alueen mukaan, jotka olivat käyttäneet erilaisia laskun maksutapoja viime kuukausina.

	Pankin kassalla	Pankkisiirto-kuorella	Maksuautomaatilla	Puhelin pankin kautta	Verkkopankin kautta
Pohjois-Lappi	27	21	53	9	32
Kainuu	33	23	46	3	22
PiiSavo	30	23	50	6	26
ePäijänne	40	19	34	3	34
Kehä 5	45	24	21	8	32
Itä-Turku	16	15	52	6	34
Saaristo	40	24	31	4	35
Nettimaunula	17	20	57	6	38
Pohjois-Karjala	33	24	49	3	26
Yhteensä	31	21	45	5	30

Kysymys: Oletteko maksanut laskuja elokuun alun jälkeen kyllä/ei

noin joka viides. Puhelinpankilla ei ole montakaan käyttäjää, vaikka puhelin on muuten suomalaisten suosiossa. Pankin kassalla asiointi on harvinaista Nettimaunulassa ja Itä-Turussa, mutta huomattavan yleistä Kehä 5:n, Saariston ja ePäijänteen alueilla. Pankkisiirtokuorien käyttö on suunnilleen yhtä yleistä kaikilla alueilla. Maksuautomaattien käyttö on muita alueita vähäisempää erityisesti Kehä 5:n vastaajien joukossa, mutta myös Saariston ja ePäijänteen vastaajilla. Luvun 3 tietojen perusteella Kehä 5:n alueella etäisyydet automaatile ovat muita alueita pidemmät, sen sijaan Saariston ja ePäijänteen osalta tämä seikka ei selitä automaattien alhaista käyttöä. Verkkopankin käytön osalta alueiden väliset erot ovat melko pieniä. Nettimaunulassa sitä käytetään eniten ja Pohjois-Karjalassa ja Kainuussa vähiten. Nähtäväksi jää, miten paikallisverkkojen rakentaminen vaikuttaa laskujen maksutapojen jakautumaan. Verkkopankin käytön lisääntymisen tärkein edellytys on tietysti kotien verkkoyhteyksien lisääminen, mutta myös sellaisten yhteiskäyttöpisteiden lisääminen, joissa pank-

kiasiat voi hoitaa rauhassa suojassa muiden katseilta ja turvallisesti.

8.4. Yhteenveto

Sukulaisuus ja ystävyys-suhteita oli Kehä5 ja Saariston alueella selvästi muita enemmän. Samoin niillä alueilla osallistuttiin muita alueita aktiivisemmin kolmannen sektorin toimintaan. Myös ”hyödyllisiä” sosiaalisia verkkoja oli näillä alueilla paljon. Nettimaunulankin asukkailla oli tällaisia ”hyötysuhteita” muita alueita enemmän.

Virkamieheen oli vuoden 2001 aikana ottanut yhteyttä joka neljäs. Poliittisiin edustajiin oli yhteyttä ottanut noin 15 prosenttia vastaajista. Aktiivisimpia olivat tässäkin suhteessa Kehä5:n ja Saariston vastaajat. Myös Pohjois-Lapissa oli paljon aktiivisuutta kuntaan päin. On hämmästyttävää, kuinka paljon alhaisempaa kuntaan päin vaikuttaminen on Nettimaunulassa ja Itä-Turussa. Tuskin niillä alueilla on sen vähempää ongelmia kuin muualla. Näiden kahden alueen poliittiset päättäjät

saavat olla hyvin rauhassa verrattuna muiden alueiden päättäjiin.

Tutkimuksessa kysyttiin myös, millä tavoin oli ottanut yhteyttä. Eri yhteydenottotavat asettuivat seuraavaan suosituimmuusjärjestykseen:

soitti asianomaiselle	noin kaksi kolmesta käytti
kävi tapaamassa varta vasten	noin joka toinen käytti
puhui asiasta muussa yhteydessä	noin joka toinen käytti
laittoi sähköpostia tai vastaavaa	noin yksi kymmenestä käytti
kirjoitti kirjeen	noin yksi kahdesta-kymmenestä käytti
kirjoitti yleisön-osastoon	noin yksi kolmesta-kymmenestä käytti

Yhteydenottotapojen järjestys osoittaa selvästi sen, että puhumisella oli aivan keskeinen merkitys asioiden hoitamisessa. Toinen kiinnostava tulos oli se, että asioita viedään eteenpäin usein myös eri tilanteissa sattumalta tavattaessa. Sähköpostin käyttö on vielä hyvin vähäistä tällaisissa yhteyksissä. OSKUssa pitäisi miettiä, voisivatko uudet viestintämuodot jotenkin alentaa kynnystä yhteydenottoon ja samalla säilyttää keskustelun oleellisen elementin, välittömän vuorovaikutuksen.

Asuinkunnan Internet-kotisivuilla käynti on suhteellisen yleistä, sillä 40 prosenttia vastaajista oli käynyt niillä ainakin kerran. Tässä suhteessa alueiden väliset erot olivat pieniä. 15–44-vuotiaiden ryhmässä Pohjois-Karjalan vastanneista peräti 2/3 oli käynyt noilla sivuilla ja heistä lähes puolet useammin kuin kerran. Tämä saattaisi olla projektien vaikutusta.

Luottamuksesta kunnan toimintaan ja asukkaisiin tehtiin yhdistetty mittari, jonka mukaan Piisavon vastaajat ovat arvioineet luottamuksen korkeimmaksi. Sen jälkeen vielä jonkin verran OSKU-alueiden keskiarvon yläpuolella oli Kainuu. Seuraavaan ryhmään kuuluvat ePäijänne, Kehä 5, Pohjois-Karjala ja Pohjois-Lappi. Selvästi keskiarvon alapuolella ovat Itä-Turku, Saaristo ja Nettimaunula, joista viime mainitun vastaajien luottamus oli kaikkein alhaisin. Näin mitaten sosiaalista pääoma olisi eniten hieman yllättäen Piisavossa ja Kainuussa.

Radio ja televisio ovat lähes yhtä suosittuja välineitä paikallisten tapahtumien ja uutisten seuraamiseen. Ystävien merkitys oli paikallisen (tapahtuma-) tiedon välittäjänä huomattavan suuri, sillä noin kolmasosa vastaajista arvioi saavansa usein ystäviltä tiedon kiinnostavista paikallisasioista. Tällä hetkellä Internet ei pärjää paikallisista tapahtumista kertovana välineenä edes perinteisille ilmoitustauluille tai tolppailmoituksille. Näillä mittareilla voidaan aika hyvin arvioida projektien päätyttyä, miten OSKU on onnistunut paikallishankkeena.

9. Kiinnostus OSKU:a ja sen palveluja kohtaan

9.1 Tiedonsaanti kansalaisverkosta (kysymys 73)

Oppivat seutukunnat -hankkeen alueelliset projektiryhmät perustettiin vuonna 2001 ja toiminta alkoi eri alueilla saman vuoden kesällä ja syksyllä. Marraskuussa 2001, jolloin tämä kysely tehtiin, kansalaisverkko oli toiminut Pohjois-Karjalassa jo muutaman vuoden, mutta muilla alueilla projekti oli vasta alussa eikä kaikilla alueilla ollut vielä toimivaa kansalaisverkkoa. Hankkeesta oli kuitenkin järjestetty paikallista tiedotusta marraskuun loppuun mennessä.

Kansalaisverkon tunnettuus on luonnollisesti paras Pohjois-Karjalassa, koska tällä alueella toimiva kansalaisverkko on saanut myös valtakunnallista julkisuutta paikallisen tiedotuksen lisäksi. Pohjois-Karjalassa tietoa kansa-

laisverkosta oli tiedotusvälineiden kautta saanut noin 70 prosenttia vastaajista ja tuttavien kautta 57 prosenttia vastanneista. Tällä alueella myös noin 60 prosenttia tunsivat jonkun kansalaisverkon käyttäjän, mutta vain noin 30 prosenttia vastaajista oli itse käyttänyt sitä. Verkon innokkaimpia käyttäjiä olivat alle 45-vuotiaat, joista lähes puolet oli käyttänyt kansalaisverkkoa. 45 vuotta täyttäneistä kansalaisverkkoa oli käyttänyt vain 19 prosenttia.

Muilla alueilla eniten tietoa kansalaisverkosta oli saatu Pohjois-Lapissa ja PiiSavossa, missä noin puolet vastaajista oli saanut tietoa kansalaisverkosta tiedotusvälineiltä ja tutuilta käyttäjiltä noin neljäsosa vastaajista. Kansalaisverkon rakentaminen oli todennäköisesti näillä alueilla pidemmällä kuin muilla OSKU-alueilla marraskuussa 2001. Edellä mainituilla alueilla kansalaisverkon käyttäjien osuus oli myös

Taulukko 9.1.

Mistä lähteistä vastaajat ovat saaneet tietoa kansalaisverkosta. Prosenttiosuudet on laskettu kaikista vastaajista ikäryhmän ja alueen mukaan.

	On lukenut tai kuullut tiedotusvälineistä kansalaisverkosta			On kuullut tuttavilta kansalaisverkosta			Tuntee jonkun kansalaisverkkoa käyttäneen			On itse käyttänyt kansalaisverkkoa		
	Yht.	-45	45+	yht.	-45	45+	Yht.	-45	45+	Yht.	-45	45+
Pohjois-Lappi	54	49	60	27	27	28	24	22	26	8	9	8
Kainuu	25	22	27	12	12	13	9	10	7	4	8	1
PiiSavo	50	53	47	31	35	27	28	30	27	6	7	5
ePäijänne	33	29	35	13	8	17	12	9	14	5	7	3
Kehä5	32	29	35	14	12	16	6	4	8	2	4	1
Itä-Turku	26	19	33	9	7	12	6	5	8	2	2	3
Saaristo	23	15	29	10	11	10	7	7	6	3	4	1
Nettimaunula	34	34	34	10	9	10	7	9	5	2	4	1
Pohjois-Karjala	69	76	63	57	69	49	60	69	53	31	47	19
Yhteensä	41	40	43	25	26	24	23	24	22	10	14	6

suunnilleen yhtä suuri nuoremassa ja vanhemmassa ikäryhmässä. Kansalaisverkko on näillä alueilla saavuttanut melko suuren käyttämäärän, kun otetaan huomioon sen käytössä olo aika. Voi olla, että osa vastaajista on ymmärtänyt kansalaisverkolla jotain muuta OSKU-hankeen verkkoa.

9.2. Mielenpitoet kansalaisverkon tarpeellisuudesta (kysymys 74)

Kansalaisverkon tarpeellisuudesta oltiin monta mieltä alueilla. Vastaajien epätietoisuus on ymmärrettävää, koska todennäköisesti heillä ei vielä tuolloin ollut selvää käsitystä siitä mikä kansalaisverkko on, eikä myöskään sen käyttömahdollisuuksista. Monien vastaajien arviot ehkä perustuvat pikemminkin ennako-odotuksiin kuin omiin tai tuttavien kokemuksiin.

Kansalaisverkkoa piti tarpeellisena neljäsosa ja tarpeettomana noin 37 prosenttia kaikista vastaajista. Tarpeellisimpana sitä pidet-

tiin Pohjois-Lapissa, Kehä5:n alueella ja Saaristossa. Voisi olettaa, että näillä alueilla kansalaisverkko nähdään tarpeelliseksi hankalien välimatkojen takia, koska Saariston ja Lapin lisäksi kansalaisverkko nähtiin tarpeelliseksi myös Kehä5:n alueella, jossa jo aikaisemmin on todettu olevan varsin pitkät etäisyydet palveluihin muihin alueisiin verrattuna.

Kainuussa, PiiSavossa ja ePäijänteen alueilla, missä kansalaisverkkoa pidettiin vähiten tarpeellisena, alle 45-vuotiaat pitivät sitä kuitenkin yhtä tarpeellisena kuin muidenkin alueiden vastaajat. Alueiden ero tässä asiassa johtui 45 vuotta täyttäneiden vastaajien mielenpitoesta.

Pohjois-Karjalassa, missä asukkailla oli jo kokemuksia kansalaisverkon käyttämisestä ja sen välityksellä käytettävistä palveluista, sitä piti tarpeellisena suunnilleen yhtä suuri osuus vastaajista kuin muillakin alueilla keskimäärin. Kuitenkin esimerkiksi Kainuussa asuvien henkilöiden vastauksiin verrattuna, verkkoa pidettiin Pohjois-Karjalassa jonkin verran tarpeellisimpana.

Taulukko 9.2.

Vastaajien mielenpitoet kansalaisverkon tarpeellisuudesta, prosentit on laskettu kaikista vastanneista ikäryhmän ja alueen mukaan.

	Tarpeellisena			Tarpeettomana			Vaikea sanoa		
	Yht.	-45	45+	Yht.	-45	45+	Yht.	-45	45+
Pohjois-Lappi	30	33	25	33	35	33	37	32	42
Kainuu	21	26	16	39	37	42	40	38	42
PiiSavo	21	27	17	44	39	47	35	34	36
ePäijänne	21	27	18	40	36	43	38	36	39
Kehä5	32	32	32	21	24	18	47	43	51
Itä-Turku	26	27	26	39	37	43	34	36	31
Saaristo	32	36	29	20	19	21	48	45	50
Nettimaunula	29	34	24	36	36	37	35	31	39
Pohjois-Karjala	27	34	22	42	41	43	32	25	36
Yhteensä	25	30	35	37	35	38	37	35	40

Niiden vastaajien osuus, joilla ei ollut mielipidettä kansalaisverkon käytöstä, oli suurin Kehä5:n ja Saariston alueilla sekä Kainuussa. Vajaa puolet vastaajista ei osannut sanoa kantansa kansalaisverkon tarpeellisuuteen. Kaikilla OSKU-alueilla on paljon tehtävää kansalaisverkon hyötyjen kertomisessa asukkaille.

9.3. Halu saada tieto- ja viestintätekniikan koulutusta (kysymys 75)

Koska vastaajilta kysyttiin nimenomaan halukkuutta ilmaiseen koulutukseen, he oletettavasti ilmaisivat koulutustarpeitaan melko totuudenmukaisesti. Noin puolet vastaajista halusi saada koulutusta tietokoneen käytön alkeissa sekä tekstinkäsittelyohjelmien, Internetin ja sähköpostin käytössä.

Neljäsosa vastaajista kaipasi koulutusta matkapuhelimen käytössä. Osuudet on laskettu kaikista vastaajista, joten niissä ovat mukana myös ne henkilöt, jotka eivät vielä omista matkapuhelinta. Eniten koulutusta kaipasivat 45 vuotta täyttäneet, joista 38 prosenttia olisi ha-

lukas osallistumaan tällaiseen koulutukseen. Myös alle 45-vuotiaiden joukossa 12 prosenttia vastaajista halusi matkapuhelimen käyttöön liittyvää koulutusta. Nykyisin kun matkapuhelimeen liitetään yhä enemmän oheispalveluja, sen käyttö ehkä entisestään monimutkaistuu ja koulutustarve voi vielä lisääntyä.

Alueiden välillä oli vähän eroja. Yleensä koulutusta haluttiin enemmän Kainuussa PiiSavossa, Kehä5:n alueella ja Saaristossa kuin Etelä-Suomen kaupunkialueilla. Mikäli verrataan Pohjois-Karjalaa ja Kainuuta keskenään, niin koulutusta haluvia oli Pohjois-Karjalassa jonkin verran vähemmän kuin Kainuussa. Mahdollisesti alueella toimineet projektit ovat täyttäneet ainakin osan atk-taitoihin liittyvästä koulutustarpeesta.

Missä haluaisi saada ilmaista koulutusta (kysymys 76)

Vastaajilta kysyttiin, missä he haluaisivat ilmaista tietotekniikkaan ja -verkkoihin liittyvää koulutusta järjestettävän. Vaihtoehtoina olivat työpaikka tai oppilaitos, kansalais- tai työväenopisto tai vastaajan koti.

Taulukko 9.3.

Millaista tietotekniikkaan ja tietoverkkoihin liittyvää ilmaista koulutusta haluttiin alueen mukaan.

	Tietokoneen käytön alkeissa	Tekstinkäsittelyohjelman käytössä	Internetin käytössä	Sähköpostin käytössä	Matkapuhelimen käytössä
Pohjois-Lappi	46	47	55	49	25
Kainuu	49	54	57	52	30
PiiSavo	49	50	52	49	27
ePäijänne	39	45	45	39	28
Kehä5	49	51	57	51	26
Itä-Turku	38	40	44	39	22
Saaristo	48	52	56	47	24
Nettimaunula	36	44	43	36	21
Pohjois-Karjala	40	47	50	44	25
Yhteensä	44	48	52	46	25

Noin puolet vastaajista halusi tällaista koulutusta kansalais- tai työväenopistoihin. Työpaikalla tai oppilaitoksessa järjestettyä koulutusta halusi 23 prosenttia vastaajista ja kotona annettavaa opastusta 17 prosenttia. Alle 45-vuotiaat halusivat koulutusta työpaikalla tai oppilaitoksessa, kun taas 45 vuotta täyttäneet useammin kansalais- tai työväenopistossa. Kotonaan koulutusta halusi hieman useammin 45 vuotta täyttäneet kuin nuoremmat, eli yhteensä noin 17 prosenttia vastaajista.

Muita alueita runsaammasta atk-koulutus- tarjonnasta voi olla merkinä myös se, että koulutusta haluttiin harvemmin kansalais- tai työväenopistoihin Nettimaunulassa ja Pohjois-Karjalassa kuin muilla alueilla.

Kotona tapahtuvaa koulutusta haluttiin eniten Pohjois-Karjalassa, missä 23 prosenttia vastaajista valitsi tämän vaihtoehdon. Tämä voi olla merkinä siitä, että Pohjois-Karjalassa tällaista koulutusta on tarjottu ja sen mahdollisuus tunnetaan. Muilla alueilla tällaista palvelua ei ehkä pidetä mahdollisena. Muilla alueil-

Taulukko 9.4.

Vastaajille sopivin ilmaisen koulutuksen paikka prosentteina alueittain.

	Työ- paikalla tai oppilaitok- sessanne	Kansalais- tai työväen- opistossa	Kotona
Pohjois-Lappi	25	48	16
Kainuu	22	50	18
PiiSavo	23	52	19
ePäijänne	21	54	14
Kehä5	16	58	11
Itä-Turku	26	49	15
Saaristo	21	63	9
Nettimaunula	27	46	14
Pohjois-Karjala	25	44	23
Yhteensä	23	51	17

la kotona koulutusta toivoi noin 17 prosenttia vastaajista ja 45 vuotta täyttäneet hieman useammin kuin nuoremmat.

Sopivin opetusmuoto ja sopivin ajankohta (kysymys 77)

Vastaajista suurin osa, 63 prosenttia, toivoi pienryhmässä tapahtuvaa opetusta. Henkilökohtaista opetusta halusi 27 prosenttia vastaajista, hieman useammin 45 vuotta täyttäneet kuin tätä nuoremmat. Suuria opetusryhmiä selvästi vieroksuttiin, koska vain 9 prosenttia vastaajista halusi opetella atk-taitoja 10–20 henkilön kurssiryhmässä.

Itä- ja Pohjois-Suomen alueilla 45 vuotta täyttäneet halusivat selvästi useammin henkilökohtaista opetusta kuin alle 45-vuotiaat. Pienryhmässä tapahtuva opetus oli suosituinta Nettimaunulassa 45 vuotta täyttäneiden joukossa. 10–20 henkilön kurssiryhmät hyväksyttiin parhaiten alle 45-vuotiaiden Kainuussa ja ePäijänteen alueella asuvien vastaajien joukos-

Taulukko 9.5.

Vastaajille sopivin opetusmuoto prosentteina alueittain.

	Henkilö- kohtainen opastus ja apu	Pien- ryhmässä tapahtuva opetus	10–20 henkilön kurssi- ryhmässä tapahtuva opetus
Pohjois-Lappi	28	62	9
Kainuu	24	64	10
PiiSavo	29	62	9
ePäijänne	29	60	10
Kehä5	19	66	13
Itä-Turku	28	59	11
Saaristo	21	68	8
Nettimaunula	29	61	10
Pohjois-Karjala	30	62	7
Yhteensä	27	63	9

sa. Heistä noin 20 prosenttia piti tätä itselleen sopivimpana opetusmuotona. Kielteisimmin suuriin opetusryhmiin suhtauduttiin Kainuun, Saariston ja Pohjois-Karjalan 45 vuotta täyttäneiden joukossa. Yleisesti myös muilla alueilla nuoremassa ikäryhmässä pidettiin 10–20 henkilön kurssiryhmiä sopivampana kuin vanhemmassa ikäryhmässä.

Sopivin koulutuksen ajankohta (kysymys 78)

Yleensä vastaajat eivät olleet halukkaita käyttämään viikonloppujaan opiskeluun. Päiväaika viikonloppuisin oli sopivin 10 prosentille vastaajista ja ilta-aika viikonloppuisin on ehdottomasti huonoin. Se ei sovi juuri kenellekään. Suhtautumisessaan viikonloppuna opiskeluun alueiden välillä ei ollut eroja.

Sopivin koulutuksen ajankohta riippuu luonnollisesti vastaajan elämäntilanteesta. Kyselyn mukaan päiväajat sopivat parhaiten Kainuussa, PiiSavossa ja Nettimaunulassa, mikä ehkä johtuu siitä, että työttömien ja eläkeläisten osuudet ovat näillä alueilla melko suuria. Ilta-ajat taas sopivat ehkä paremmin esi-

merkiksi Kehä5:n alueella siitä syystä, että työssäkäyvien osuus 15–74-vuotiaista on suuri.

9.4 Arvio vastaajan ja alueen tulevaisuudesta

Kyselyn lopussa oli kaksi tulevaisuutta koskevaa kysymystä, toinen koskien vastaajan omaa elämäntilannetta ja toinen asuinalueen elinehtoihin liittyvä.

Vastaajien muuttoaikomuksia selvitettiin kysymällä, asuuko hän viiden vuoden kuluttua todennäköisesti samassa osoitteessa kuin nykyisin vai muualla samassa kunnassa, toisessa kunnassa lähiseudulla tai muualla Suomessa tai ulkomailla.

Noin 70 prosenttia kaikista vastaajista arveli asuvansa samassa kunnassa vielä viiden vuoden kuluttua. Nettimaunulassa ja Itä-Turussa kuitenkin noin neljäsosa vastaajista aikoi vaihtaa asuntoa saman kaupungin sisällä. Muilla alueilla oman kunnan sisällä muuttaminen arvioitiin vähäiseksi.

Toiseen kuntaan, kauemmaksi Suomeen tai ulkomaille muutto suunniteltavien osuudet vaihtelivat 8–15 prosentin välillä eri alueil-

Taulukko 9.6.

Käsitys omasta todennäköisestä asuinpaikasta vuonna 2005 prosentteina vastaajista alueittain.

	Asuu samassa osoitteessa	Muualla samassa kunnassa	Toisessa kunnassa lähiseudulla	Kauempana Suomessa	Muualla kuin Suomessa	Vaikea sanoa
Pohjois-Lappi	61	8	2	12	1	18
Kainuu	56	7	1	7	0	28
PiiSavo	59	8	5	7	0	20
ePäijänne	59	8	5	5	2	21
Kehä5	70	3	6	4	2	16
Itä-Turku	49	22	4	3	1	20
Saaristo	66	6	6	3	2	17
Nettimaunula	50	26	3	3	3	15
Pohjois-Karjala	60	7	3	9	0	20
Yhteensä	59	10	4	6	1	20

la, joten niiden perusteella on vaikea verrata eri alueilla asuvien vastaajien muuttohalukkuutta. Pohjois-Lapissa muuttoa oman kunnan ulkopuolelle suunnitelti 15 prosenttia vastaajista ja Kainuussa, Itä-Turussa ja Nettimaunulassa noin 8 prosenttia.

Kainuussa niiden vastaajien osuus, jotka eivät osanneet ottaa kantaa asuinpaikkaansa vuonna 2005 oli noin 28 prosenttia vastaajista. Kaikista vastaajista noin viidesosa ei ottanut kantaa asuinpaikkaansa vuonna 2005 koskevaan kysymykseen.

Elämisen ja työnteen edellytykset asuinseudulla vuonna 2005 (kysymys 84)

Lopuksi vastaajia pyydettiin arvioimaan elämisen ja työnteen edellytyksiä omalla asuinseudullaan vuonna 2005. Vastaajien arviot heijastelevat jo monissa eri yhteyksissä havaittuja alueiden välisiä eroja ja samankaltaisuuksia, jotka liittyvät väestön taloudelliseen toimintaan, väestökehitykseen sekä uusien tieto- ja viestintävälineiden käyttöön.

Työnteen ja elämisen edellytyksiä pidetään tällä hetkellä parhaina Etelä-Suomen kaupun-

kialueilla ja niiden läheisyydessä sijaitsevilla maaseutumaisilla alueilla, eli Nettimaunulassa, Itä-Turussa, Saaristossa ja Kehä5:n alueella. Näillä alueilla yli 60 prosenttia vastaajista odottaa elämisen edellytysten pysyvän ennallaan tai paranevan seuraavien viiden vuoden aikana. Edellytysten huononemiseen uskoo vain 18 prosenttia. Saariston ja Kehä5:n alueisiin kuuluu hyvinvoivista kasvukeskuksista hyötyvä osa ja myös niitä kuntia, joihin kasvukeskusten vaikutus ei ulotu. Näiden alueiden kaksijakoisuus näkyy myös siinä, että Kehä5:n alueella ja Saaristossa oli eniten niitä vastaajia, joiden oli vaikea arvioida alueensa tilannetta vuonna 2005.

Kainuussa, Pohjois-Lapissa ja Pohjois-Karjalassa asuvien joukossa on eniten niitä vastaajia, jotka uskovat elämisen ja työnteen edellytysten alueella huononevan. Aukkaat ovat jo vuosia nähneet ympärillään väkiluvun vähenevän, palvelujen heikentymisen ja niiden seuraukset. Näiden kokemusten jälkeen on vaikea uskoa tilanteen ainakaan lähimmän viiden vuoden aikana kääntyvän toiseen suuntaan. Näillä alueilla keskimäärin 45 prosenttia vastaajista uskoo elämisen edellytystensä huo-

Taulukko 9.7.

Vastaajien arviot prosentteina alueittain elämisen ja työnteen edellytyksistä asuinseudullaan vuonna 2005.

	Heikommat kuin nyt	Samanalaiset kuin nyt	Paremmat kuin nyt	Vaikea sanoa
Pohjois-Lappi	43	23	13	21
Kainuu	45	19	15	21
PiiSavo	34	28	18	21
ePäijänne	31	36	9	22
Kehä5	15	32	24	29
Itä-Turku	16	38	31	15
Saaristo	21	37	15	28
Nettimaunula	19	35	26	21
Pohjois-Karjala	48	25	8	18
Yhteensä	33	29	16	21

---

nonevan lähivuosien aikana. Myös toista mieltä olevia löytyy: noin 34 prosenttia vastaajista uskoo tilanteen pysyvän ennallaan tai hieman paranevan samoilla alueilla.

PiiSavo ja ePäijänne sijaitsevat Pohjois- ja Etelä-Suomen välimaastossa, jonne ne myös sijoittuvat alueiden välisessä vertailussa useimpien tarkasteltujen asioiden osalta. PiiSavossa ja ePäijänteen alueella asukkaiden odotukset eivät

olleet yhtä positiivisia kuin Etelä-Suomessa, mutta toisaalta myöskään huonompaan suuntaan uskovien osuus oli pienempi kuin Pohjoisemmilla alueilla. Vaikka näillä alueilla noin 33 prosenttia vastaajista uskoo elämän edellytyksensä olevan heikommät viiden vuoden kuluttua, suurempi osuus (46 %) alueiden vastaajista kuitenkin uskoo olosuhteiden pysyvän ennallaan tai paranevan vuoteen 2005 mennessä.

---

10. Yhteenveto

Tämä raportti on esitelty vuoden 2001 marraskuussa Tilastokeskuksen Sitran toimeksiantosta tekemän kyselytutkimuksen tuloksia. Postikysely tehtiin Oppivat Seutukunnat-hankkeeseen sekä Oppiva Ylä-Karjala ja Oppiva Vaara-Karjala hankkeeseen kuuluvien kuntien asukkaille. Kyselyn keskeisenä tavoitteena oli selvittää asukkaiden kokemuksia, mielipiteitä ja käsityksiä matkapuhelimen, tietokoneen ja Internetin käytöstä ja niiden tarpeellisuudesta. Kyselyn vastaajiksi poimittiin 500 satunnaisesti valittua henkilöä jokaiselta alueelta.

Kyselylomakkeessa selvitettiin lanka- ja matkapuhelimen sekä tietokoneen ja -verkon käyttöä, niiden käyttämiseen liittyviä valmiuksia, sosiaalisia suhteita, työssäkäyntiin liittyviä tietoja ja tietotekniikan käyttöä työssä, tietoyhteiskuntaan ja tietosuojaan suhtautumista sekä osallistumista oman alueensa sosiaaliseen toimintaan. Kyselylomake on liitteessä 3.

Kyselyn päätavoite antaa tarpeellista pohjatietoa Oppivat seutukunnat -hankkeen vaikutusten myöhempää seurantaa varten. Raportissa on verrattu lähtötilannetta Oppivat seutukunnat -hankkeen eri alueilla. Toiseksi on verrattu näitä alkuvaiheessa olevia alueita Ylä-Karjalaan ja Vaara-Karjalaan, joilla oli jo toteutettu hankkeet kansalaisverkon käytön edistämiseksi. Kolmanneksi tarkastellaan alueiden tilannetta suhteessa koko maan tilanteeseen.

Luvussa kolme kuvattiin OSKU-alueet. Niiden eroja kuvaa hyvin seuraava väestökehitystä kuvaava yhteenveto. Tutkimusalueet voidaan jakaa väestökehityksensä yleispiirteiden perusteella kolmeen ryhmään; a) väkiluku on

vähentynyt huomattavasti nopeammin kuin maaseutumaisissa kunnissa; Pohjois-Karjala, Kainuu, Pohjois-Lappi, b) väkiluku on vähentynyt, mutta maaseutumaisia kuntia hitaammin; PiiSavo, ePäijänne, c) väkiluku on pysynyt lähes ennallaan; Kehä5, Saaristo, Nettimaunula, Itä-Turku.

Kyselyn tulosten analyysi aloitettiin lanka- ja matkapuhelimen käytön analyysillä. Pohjois-Lapissa kolmanneksen kotona ei ole lankapuhelinta. Useimmin sellainen on Saaristossa, Kehä5:n ja ePäijänteen alueilla asuvien kotona. Matkapuhelin on hiukan muita alueita harvemmin Kainuussa asuvien taloudessa. Puhelinvastaajia oli vähän. Kuitenkin Saaristossa asuvista joka kolmannen kotona oli vastaaja.

Noin puolet vastaajista soitti viikon aikana 6–9 puhelua, eli he käyttivät puhelinta joka päivä. Viikon aikana 1–5 puhelua soittaneiden osuus oli alueesta riippuen noin 30–46 prosenttia ja vähintään 20 puhelua viikon aikana soittaneiden osuus oli keskimäärin 12 prosenttia kaikista vastaajista. Vähintään 20 vapaa-ajan puhelua viikon aikana soittaneiden osuus oli suurin Nettimaunulassa ja Pohjois-Lapissa.

Alueiden välillä oli eroja siinä, miten vastaajat suhtautuivat seuraaviin kolmeen puhelimen käyttöä koskevaan väitteeseen; a) jättääkö hän herkästi viestin toisen vastaajaan, b) onko helppo soittaa vieraalle ja c) onko puhelimeen tarttuminen helppoa. Nettimaunulassa, Itä-Turussa ja Saaristossa oltiin yleisesti ottaen rohkeimpia puhelimen käytössä. Kaikilla alueilla puhelimeen tarttuminen oli helpointa naisille. Vaikeinta puhelimeen tarttuminen oli 45 vuotta täyttäneille miehille. Vieraalle soit-

taminen koettiin helpoimmaksi Nettimaunulassa ja vaikeimmaksi taas Saaristossa ja Kehä5:n alueilla. Nettimaunulassa vieraille soittamista piti helppona noin 70 prosenttia alueen vastaajista. Viestin jättäminen vastaajaan ei ollut itsestään selvyyttä millekään ryhmälle. Herkimmin viestin toisen henkilön vastaajaan jättivät eteläisten OSKU-alueiden alle 45-vuotiaat naiset.

Naiset suhtautuivat yleisesti ottaen puhelimeen myönteisemmin ja olivat rohkeampia kuin miehet puhelimen käytössä kaikilla alueilla. Aktiivisimpia puhelimen käyttäjiä olivat Etelä-Suomessa asuvat naiset. Vähiten puhelimeen myönteisesti suhtautuvia oli Itä- ja Pohjois-Suomessa asuvien 45 vuotta täyttäneiden miesten joukossa. Tämä tulos on mielenkiintoinen sikäli, että alueilla, joilla matkat ovat pitkät, ei puhelimen käyttö ole yhtä vahvassa asemassa arkipäivässä kuin alueilla, joilla etäisyydet ovat lyhyitä. Taustalla on varmaan myös sosiaalisen elämän normeihin liittyviä seikkoja.

OSKU-alueilla omassa käytössä oleva matkapuhelin oli harvinaisempi (70 %) kuin koko maassa (86 %). Suhteellisesti vähiten vain omassa käytössä olevia matkapuhelimia koko maahan verrattuna oli ePäijänteen alueella, Kainuussa ja Pohjois-Karjalassa asuvilla vastaajilla. Kaikilla edellä mainituilla alueilla erityisesti 45 vuotta täyttäneillä naisilla oli henkilökohtaisia matkapuhelimia harvemmin kuin samanikäisillä naisilla koko maassa. Erosta osa selittyy tiedonkeruun menetelmistä aiheutuville vastauseroilla.

Matkapuhelinta käyttävien henkilöiden osuus oli noin 84 prosenttia kaikista kyselyyn vastanneista 15–74-vuotiaista henkilöistä. Matkapuhelinta käyttävien vastaajien osuudessa oli pieniä eroja tutkimusalueiden välillä. Eniten matkapuhelimen käyttäjiä oli Poh-

jois-Lapissa ja vähiten sitä käytettiin ePäijänteen alueella. Näyttää siltä, että alle 45-vuotiaat miehet ja naiset käyttävät matkapuhelinta suunnilleen yhtä usein kaikilla alueilla. 45 vuotta täyttäneiden matkapuhelinta käyttäneiden miesten ja naisten osuuksissa alueiden välinen vaihtelu oli suurempaa.

Keskimääräinen matkapuhelinlaskujen suuruus (240 mk) vaihteli alueilla 224 markasta 293 markkaan. Suurimmat matkapuhelinlaskut olivat Pohjois-Lapissa (293 mk) asuvilla vastaajilla, pienimmät taas Kainuussa ja Itä-Turussa asuvilla (224 mk). Matkapuhelinlaskujen suuruudella mitattuna miehet käyttivät matkapuhelinta enemmän kuin naiset. Suurimmat matkapuhelinlaskut olivat alle 45-vuotiailla miehillä ja pienimmät 45 vuotta täyttäneillä naisilla.

Kaikista vastaajista noin 18 prosenttia oli viimeisen viikon aikana käyttänyt useammin tekstiviestejä kuin puheluita. Alle 45-vuotiaista enemmän tekstiviestejä oli lähettänyt 28 prosenttia ja 45 vuotta täyttäneistä 5 prosenttia vastaajista. Alueiden väliset erot olivat pieniä. Tekstiviestien käyttö on selvästi tärkeämpi puhelimen käyttömuoto alle 45-vuotiaille naisille kuin samanikäisille miehille. Alle 45-vuotiaista naisista lähetti enemmän tekstiviestejä kuin soitti puheluita 37 prosenttia. Samanikäisistä miehistä enemmän tekstiviestejä kuin puheluita oli vain 20 prosentilla. 45 vuotta täyttäneiden joukossa enemmän tekstiviestejä kuin puheluita oli keskimäärin 6 prosentilla miehistä ja naisista.

Maksullisten tekstiviestipalvelujen käyttö ei ole vielä kovin yleistä. Elokuun alun jälkeen jotain maksullista tekstiviestipalvelua oli käyttänyt noin neljäsosa vastaajista. Yleisintä näiden palvelujen käyttö oli alle 45-vuotiaiden joukossa ja miehet käyttivät niitä hieman useammin kuin naiset. Maksullisten tekstivies-

tipalvelujen käyttäjien osuus oli suurin Nettimaunulan, Itä-Turun ja PiiSavon alle 45-vuotiaiden miesten keskuudessa sekä ePäijänteiden, Kainuun ja Pohjois-Lapin alle 45-vuotiaiden naisten keskuudessa. Suhteellisesti vähiten maksullisia tekstiviestipalveluita olivat käyttäneet Kainuun, Kehä5:n ja Itä-Turun 45 vuotta täyttäneet naiset.

Seuraavaksi tarkasteltiin tietokoneen ja tietoverkkojen käyttöä. Kotona olevien laitteiden suhteen Etelä-Suomeen kuuluvat OSKU-alueet olivat parhaimmissa asemissa. Tietokoneen käyttäjien osuudet poikkesivat jonkin verran tutkimusalueiden välillä. Alueet voidaan karkeasti jakaa kahteen ryhmään, joissa toisessa tietokoneen käyttäjien osuus on noin 80 prosenttia ja toisessa ryhmässä vähän alle 70 prosenttia alueen vastaajista. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat Itä-Turku, Nettimaunula, Saaristo ja Pohjois-Lappi. Toiseen ryhmään taas Kainuu, PiiSavo, ePäijänne, Kehä5 ja Pohjois-Karjala. Kehä5:n alueella tietokoneen käyttäjien osuus oli hieman pienempi kuin muilla Etelä-Suomen alueilla ja Pohjois-Lapissa taas suurempi verrattuna Itä-Suomen alueisiin, joten ne voisivat olla myös oma ryhmänsä.

Tutkimusalueilla oli yhteensä noin 42 000 henkilöä, jotka eivät ole koskaan käyttäneet tietokonetta. Näistä 92 prosenttia oli 45–74-vuotiaita ja vain 8 prosenttia 15–44-vuotiaita. Tästä näkökulmasta alueellisten projektien tehtävät ovat mittakaavaltaan hyvin erilaisia. Esimerkiksi Pohjois-Karjalassa 45 vuotta täyttäneitä henkilöitä, jotka eivät ole käyttäneet tietokonetta, on noin 9 300. Kainuussa heitä on noin 7 200, mutta Kehä5:n alueella noin 2 000 ja Nettimaunulassa noin 1 000. On selvää, että kaikilla alueilla koulutus- ja opastus on syytä suunnata vanhempaan ikäryhmään.

Näyttää siltä, että siellä missä tietokonetta oli kokeiltu useammin, myös tietokoneen

käyttö oli säännöllisintä. Alueilla, joilla tietokoneen kokeilu oli vähäisempää, tietokoneen käyttäjistäkin suhteellisesti suurempi osa oli satunnaiskäyttäjiä. Tietokonetta alle vuoden käyttäneiden osuuksien erot voivat heijastella alueilla viriämässä olevaa aktiivisuutta tietokoneen käyttöä kohtaan. Erot alueiden välillä olivat pieniä. Uusia käyttäjiä oli eniten Pohjois-Karjalassa, noin 8 prosenttia, mikä voi olla alueella toimineiden projektien ansiota.

Noin 70 prosenttia tietokonetta käyttäneistä oli käyttänyt sitä kotona, noin 60 prosenttia työpaikalla ja lähes puolet koulussa, oppilaitoksessa tai vastaavassa paikassa. Näissä paikoissa tietokoneen käyttö on luultavasti melko säännöllistä. Pohjois-Karjalan alueelle on perustettu runsaasti tietokoneen yhteiskäyttöpisteitä. Näiden yhteiskäyttöpisteiden vaikutus näkyi, sillä tietokonetta on käyttänyt yhteiskäyttöpisteessä noin 30 prosenttia vastaajista. Muilla alueilla yhteiskäyttöpisteiden osuus oli keskimäärin vain noin 8 prosenttia. Huomattakoon myös se, että tietokoneen käyttö ystävien ja sukulaisten luona on samalla tasolla kuin käyttö kirjastossa. Tietokonetta kokeilleista vastaajista noin 30 prosenttia ei ollut käyttänyt sitä lainkaan omassa kodissaan.

Kaikista tietokonetta käyttäneistä noin 82 prosenttia oli käyttänyt myös Internetiä tai kansalaisverkkoa. Internetin käytössä ei ollut suuria eroja alueiden välillä. Eniten muista alueista poikkesi Kainuu, missä Internetiä käyttäneiden osuus oli vain 66 prosenttia tietokonetta käyttäneistä. Muilla alueilla käyttäjien osuudet vaihtelivat 81–86 prosenttiin kaikista tietokoneen käyttäjistä. Kaikista Internetin käyttäjistä noin 87 prosenttia oli käyttänyt sitä myös elokuun alun jälkeen ja päivittäin tai viikoittain noin 75 prosenttia.

Alle vuoden Internetiä käyttäneiden osuus oli joissain ryhmissä huomattavan suuri. Esi-

merkiksi Pohjois-Lapin, Kainuun, PiiSavon, Saariston ja Pohjois-Karjalan 45 vuotta täyttäneistä Internetiä käyttävistä naisista noin 20–25 prosenttia on ns. uusia käyttäjiä. Samanikäisten Internetiä käyttävien miesten joukossa uusien käyttäjien osuus on noin neljäsosa Pohjois-Karjalassa, Itä-Turussa ja PiiSavossa. Jos uusia käyttäjiä tulee samaan tahtiin lisää myös tulevana vuosina, Internetin käyttö yleisty nopeaa tahtia kaikkialla ainakin tietokonetta käyttävien joukossa.

Kaikilla alueilla Internetiä tai kansalaisverkkoa on käytetty eniten tiedon sekä tuote- ja palvelutietojen etsimiseen. Noin puolet vastaajista käyttää Internetiä myös uutisten seuraamiseen. Tuotteiden ostaminen ja tilaaminen Internetin välityksellä on vielä vähäistä, samoin ilmoitusten laittaminen myyntipalstoille.

Oma sähköpostiosoite oli 72 prosentilla kaikista tietokonetta käyttäneistä vastaajista, kun mukaan luetaan sekä omassa kotikäytössä, että työkäytössä olevat sähköpostiosoitteet. Oma sähköpostiosoite oli yleisin Nettimaunulassa ja Itä-Turussa, missä oma sähköpostiosoite oli 82 prosentilla tietokonetta käyttäneistä vastaajista. Vähiten oman sähköpostiosoitteen halunneita vastaajia oli Kainuussa. Internetiä käyttäneiden osuus oli noin 82 prosenttia kaikista tietokonetta käyttäneistä vastaajista. Koska oma sähköpostiosoite oli 72 prosentilla samasta joukosta, niin noin 12 prosentilla Internetiä käyttäneistä vastaajista ei ole omaa sähköpostiosoitetta.

Useimmat atk-aidot olivat vastaajien oman arvion mukaan paremmin hallinnassa miehillä kuin naisilla. Miehet hallitsivat selvästi naisia paremmin kuvankäsittelyn ja Internet-selaimen käytön. Samoin he hallitsivat hieman naisia paremmin kopioinnin levykkeelle ja pankkiyhteyden käytön. Naisten ominta

aluetta oli tekstinkäsittely, jonka molemmissa ikäryhmissä naiset hallitsivat paremmin kuin miehet. Sähköpostin käyttö oli parhaiten hallinnassa alle 45-vuotiaiden ikäryhmässä naisilla ja 45 vuotta täyttäneiden ikäryhmässä miehillä. PiiSavossa, Kehä5:n alueella ja Pohjois-Karjalassa naisilla oli paremmat verkkotaidot kuin miehillä. Nettimaunulassa, Saaristossa, Kainuussa, Pohjois-Lapissa ja Itä-Turussa miehillä oli selvästi paremmat verkkotaidot kuin naisilla. ePäijänteen alueella miehillä ja naisilla oli yhtä hyvät verkkotaidot.

Noin 74 prosenttia kaikista tietokonetta käyttävistä vastaajista oli oppinut sen käyttöä työssä, koulussa tai muussa vastaavassa paikassa. Noin 60 prosenttia oli opetellut sitä omin päin ja noin puolet jonkun/joidenkin toisten opastamana. Tietotekniikkaan liittyville kursseille oli osallistunut 33 prosenttia kaikista vastaajista.

Puhelimen käyttöä työssä selvitettiin kysymällä, kuinka monta puhelua vastaajat saavat työssään viikon aikana. Puhelimen käyttö ei vie työajasta kovinkaan suurta osaa, koska noin 66 prosenttia vastaajista sai alle 20 puhelua viikon aikana, mikä tarkoittaa noin neljää puhelua päivässä. 20 puhelua tai enemmän saavien osuus vastaajista oli 35 prosenttia. Tälle ryhmälle puhelimen käyttö on jo merkittävämpi osa työntekoa. Niiden vastaajien osuus, jotka eivät saaneet lainkaan puheluita työssään oli noin 20 prosenttia työssäkävivistä vastaajista.

Tietokonetta käytti eri alueilla noin 45–66 prosenttia kaikista työssäkävivistä vastaajista.

Se oli omassa käytössä 34 prosentilla, yhteinen tietokone toisen tai monen muun kanssa oli lähes yhtä suurella osuudella vastaajista, eli 32 prosentilla ja noin kolmasosalla vastaajista ei ollut lainkaan tietokonetta käytössä työpaikallaan. Tietokone oli Nettimaunulassa selvästi useammin omassa käytössä työssä kuin

muilla alueilla. Nettimaunulassa noin puolet työssäkävivistä käytti omaa henkilökohtaista tietokonetta työssään kun muilla alueilla näiden vastaajien osuus oli 34 prosenttia. Myös Itä-Turussa ja Saaristossa omaa tietokonetta käyttävien osuus oli suurempi kuin muilla alueilla. Suhteellisesti harvimminkin vain omassa käytössä olevaa tietokonetta käyttivät PiiSavossa, Kainuussa ja Pohjois-Karjalassa asuvat vastaajat.

Kaikista niistä vastaajista, joilla oli tietokone käytettävissä työssä, 84 prosentilla oli myös mahdollisuus käyttää sähköpostia työssään. Työssään tietokonetta käyttävistä noin viidesosa ei kuitenkaan käytä sitä, joten noin 65 prosenttia tietokonetta työssään käyttävistä vastaajista käyttää myös sähköpostia aktiivisena työvälineenään. Sähköpostin käytössä eri alueiden välillä oli selkeitä eroja. PiiSavossa ja Kainuussa oli suhteellisesti eniten niitä, jotka eivät käyttäneet sähköpostia, vaikka siihen oli mahdollisuus. Nettimaunulassa ja Itä-Turussa taas sähköpostia käytettiin yleisimmin, jos sen käyttö oli mahdollista.

Internet-sivut olivat käytettävissä työssä tietokonetta käyttävillä vastaajilla yhtä usein kuin sähköposti, eli noin 85 prosentilla. Erot Internetin käytössä alueiden välillä olivat hie-man suuremmat kuin sähköpostin kohdalla. Nettimaunulassa Internet oli käytettävissä lähes kaikilla, mutta Pohjois-Lapissa ja Kainuussa asuvien tietokonetta käyttävien työssä Internetin käyttömahdollisuus puuttui noin 20 prosentilta vastaajia. Niiden vastaajien osuus, jotka eivät käytä Internetiä työssään, vaikka siihen olisi mahdollisuus, oli noin 13 prosenttia tietokonetta työssään käyttävistä vastaajista. Tässä samoin kuin sähköpostin kohdalla eniten niitä, jotka eivät käytä Internetiä vaikka siihen olisi mahdollisuus, oli Kainuussa.

Vastaajilta kysyttiin voisiko nykyistä työtänne tehdä kotona tai muusta etätyöpisteestä

ja olisitteko halukas etätyöhön nykyisessä työsi-
sänne. Ei siis kysytty yleistä halukkuutta etä-
työhön, vaan vastaukset sidottiin nykyiseen
työsuhteeseen. Noin 64 prosenttia vastaajista
oli sitä mieltä, että oma työ ei sovellu etätyönä
tehtäväksi. Noin 20 prosenttia vastaajista kat-
soi, että oma työ soveltuu etätyönä tehtäväksi
joko kokopäiväisesti, välillä työpaikalla käyden
tai erityisjärjestelyin. Muut eivät osanneet sa-
noa kantaansa tai heillä ei nytkään ollut kiinte-
ää paikkaan sidottua työpistettä. Kyselyyn vas-
tanneiden joukossa etätyö ei ole vielä kovin
yleistä. Vain 5 prosenttia vastaajista tekee
omasta mielestään nyt etätyötä. Erot etätyön
tekemisessä alueiden välillä olivat pieniä. Eni-
ten etätyön tekijöitä oli ePäijänteen alueella
noin 8 prosenttia ja Kehä5:n alueella noin 7
prosenttia. Etätyöntekijöiden osuus oli pienin
kaupunkialueilla ja Saaristossa.

Kaikilla alueilla oli henkilöitä, jotka olivat
käyttäneet työpäiviä etätyöhön kesämökillä
viime kesänä. Kesämökillä työskennelleiden
osuus vaihteli noin 4–12 prosentin välillä alu-
eittain. Näyttää siltä, että miehet ovat tehneet
etätyötä kesämökillä enemmän kuin naiset.

Tietotekniikkaa ja tietoyhteiskuntaa koske-
vien mielipiteiden tarkastelusta voidaan poi-
mia seuraavat kolme OSKUun läheisesti liitty-
vää väitettä.

*Väite: "Tunnen jääneeni täysin uuden tietotek-
niikan etenemisen jalkoihin."*

Tämä on tärkeä omakohtaista syrjäytymisko-
kemusta mittaava väittämä. Sen kanssa oli täy-
sin tai jokseenkin samaa mieltä alhaisimmil-
laan nettimaunulalaiset (33 %) enimmillään
Kainuun alueen vastaajat (49 %). Alle ja yli
45-vuotiaiden välillä on suuri ero. Kun nu-
orempien ryhmässä vaihtelu on välillä 19–35
prosenttia, niin vanhemmassa ikäryhmässä
vaihtelu on välillä 41–62 prosenttia. Kainuun

45 vuotta täyttäneistä liki 2/3 osaa koki syrjäytymistä.

Väite: "Internetissä ei ole minua kiinnostavaa tietoa."

Vain reilu neljännes OSKU-alueen vastaajista katsoi olevansa väitteen kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä, joten Internet kiinnostaa suomalaisia varsin paljon. 15–44-vuotiaiden ryhmässä vain 6–15 prosenttia arveli, että netissä ei ole kiinnostavaa tietoa, joten tässä ikäryhmässä periaatteellinen myötämielisyys netin käytölle on suuri. Kainuussa, PiiSavossa ja Pohjois-Karjalassa 45 vuotta täyttäneistä noin joka toinen arveli, että netissä oleva tieto ei ole häntä kiinnostavaa.

Väite: "Hoidan asiani mieluummin puhelimella kuin kirjeillä tai tietokoneyhteyksillä."

OSKU-alueilla 73 prosenttia käyttäisi asioiden hoitamiseen mieluummin puhelinta. Nettimaunulassa enää 60 prosenttia piti puhelinta parhaimpana asioiden hoitovälineenä, mutta Kainuussa 80 prosenttia. Ikäryhmien väliset erot olivat kohtalaisen suuret, sillä 80 prosenttia 45 vuotta täyttäneistä halusi käyttää ensisijaisesti puhelinta asioiden hoidossa ja heitä nuoremmista kaksi kolmesta. Nettimaunulan 15–44-vuotiaista joka toinen oli valmis tietoverkkojen käyttöön, kun taas Kainuun 45 vuotta täyttäneistä 90 prosenttia halusi käyttää puhelinta asioiden hoidossa.

Tietotekniikkaa ja tietoyhteiskuntaa koskevien väitteiden tarkastelu osoitti selvästi, että vanhempien ihmisten motivointi on tärkeä tehtävä, jos halutaan lisätä paikallisverkkojen käyttöä. Silloin ensisijainen keino lienee neuvonnan ja opetuksen lisäksi saada verkkoon ns. sisältöä, joilla olisi merkitystä nimenomaan syrjäseutujen vanhemmalle väestölle.

Tutkimuksessa tarkasteltiin myös sekä kolmannen sektorin toimintaan osallistumista että kunnan toimintaan vaikuttamista. Sukulaisuus- ja ystävyyssuhteita oli Kehä5:n ja Saariston alueella selvästi muita enemmän. Samoin niillä alueilla osallistuttiin muita alueita aktiivisemmin kolmannen sektorin toimintaan. Myös hyödyllisiä sosiaalisia verkkoja oli näillä alueilla paljon. Nettimaunulankin asukkailla oli tällaisia suhteita muita alueita enemmän.

Virkamieheen oli vuoden 2001 aikana otannut yhteyttä joka neljäs vastaajista. Poliittisiin edustajiin oli yhteyttä ottanut noin 15 prosenttia. Aktiivisimpia olivat tässäkin suhteessa Kehä5:n ja Saariston vastaajat. Myös Pohjois-Lapissa oli paljon aktiivisuutta kuntaan päin. On hämmästyttävää, kuinka paljon alhaisempaa kuntaan päin vaikuttaminen on Nettimaunulassa ja Itä-Turussa. Tuskin niillä alueilla on sen vähempää ongelmia kuin muualla. Näiden kahden alueen poliittiset päättäjät saavat olla hyvin rauhassa verrattuna muiden alueiden päättäjiin.

Tutkimuksessa kysyttiin myös, millä tavoin oli otannut yhteyttä. Eri yhteydenottotavat asetuivat seuraavaan suosituimmuusjärjestykseen:

soitti asianomaiselle	noin kaksi kolmesta käytti
kävi tapaamassa varta vasten	noin joka toinen käytti
puhui asiasta muussa yhteydessä	noin joka toinen käytti
laittoi sähköpostia tai vastaavaa	noin yksi kymmenestä käytti
kirjoitti kirjeen	noin yksi kahdestakymmenestä käytti
kirjoitti yleisönosastoon	noin yksi kolmestakymmenestä käytti

Yhteydenottotapojen järjestys osoittaa selvästi sen, että puhumisella oli aivan keskeinen merkitys asioiden hoitamisessa. Toinen kiinnostava tulos on se, että asioita viedään eteenpäin usein myös eri tilanteissa sattumalta tavattaessa. Sähköpostin käyttö on vielä hyvin vähäistä tällaisissa yhteyksissä.

Asuinkunnan Internet-kotisivuilla käynti on suhteellisen yleistä, sillä 40 prosenttia vastaajista oli käynyt niillä ainakin kerran. Tässä suhteessa alueiden väliset erot olivat pieniä. 15–44-vuotiaiden ryhmässä Pohjois-Karjalan vastanneista peräti 2/3 oli käynyt noilla sivuilla ja heistä lähes puolet useammin kuin kerran. Tämä saattaisi olla projektien vaikutusta.

Radio ja televisio ovat lähes yhtä suosittuja välineitä paikallisten tapahtumien ja uutisten seuraamiseen. Ystävien merkitys oli paikallisen (tapahtuma-) tiedon välittäjänä huomattavan suuri, sillä noin kolmasosa vastaajista arvioi saavansa usein ystäviltä tiedon kiinnostavista paikallisasioista. Tällä hetkellä Internet ei pärjää paikallisista tapahtumista kertovana välineenä edes perinteisille ilmoitustauluille tai tolppailmoituksille.

Luvussa 9 käsiteltiin arvioita kansalaisverkosta. Vähemmistö vastanneista arvioi sen tarpeelliseksi. Yli kolmannes ei osannut ottaa kantaa tarpeellisuuteen. Kolmannes piti sitä tarpeettomana. Nuoret näkivät sen tarpeellisemmaksi kuin vanhemmat. Pohjois-Karjalan vastanneet eivät pitäneet sitä sen tarpeellisempänä kuin muilla alueilla asuvat. Ilmaista koulutusta haluttiin useimmin Internetin käytöstä. Parhaimpana opiskelupaikkana pidettiin kansalais- ja työväenopistoja. Pohjois-Karjalassa oltiin kotona opiskelusta hieman innostuneempia (23 %) kuin muulla. Pienryhmä-

opetusta pidettiin selvästi sopivimpana tapana opiskella tietotekniikan käyttöä. Kuitenkin noin neljännes piti myös henkilökohtaista opetusta hyvänä.

Postikyselyn lopuksi selvitettiin vastaajien tulevaisuusodotuksia. Vastaajista noin 70 prosenttia arveli asuvansa vuonna 2005 samassa kunnassa, 10 prosenttia muualla Suomessa, prosentti ulkomailla ja joka viides ei osannut ottaa kantaa asiaan. Vastaajista kolmannes arvioi asuinseutunsa elämisen ja työnteon edellytykset vuonna 2005 heikommiksi kuin nyt, nykyisenlaisiksi 30 prosenttia, paremmiksi kuin nyt 16 prosenttia ja 20 prosenttia ei osannut ottaa kantaa.

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millainen oli tietotekniikan ja -verkkojen käyttötilanne OSKU-alueilla projektin käynnistyessä. Tutkimus on valottanut sitä monipuolisesti. Hyvä tiivistys siitä on seuraava: OSKU-alueet voidaan jakaa kahteen ryhmään, joissa toisessa tietokoneen käyttäjien osuus on noin 80 prosenttia ja toisessa ryhmässä vähän alle 70 prosenttia alueen vastaajista. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat *Itä-Turku, Nettimaunula, Saaristo ja Pohjois-Lappi*. Toiseen ryhmään taas *Kainuu, PiiSavo, ePäijänne, Kehä5 ja Pohjois-Karjala*. Kehä5:n alueella tietokoneen käyttäjien osuus oli hieman pienempi kuin muilla Etelä-Suomen alueilla ja Pohjois-Lapissa taas suurempi verrattuna Itä-Suomen alueisiin, joten ne voisivat olla myös oma ryhmänsä. Tältä pohjalta voitaneen suunnitella myös esimerkiksi alueiden välistä yhteistyötä. Tutkimuksessa tuli esiin eri asioiden kohdalla myös muita alueiden välisiä ”läheisyyksiä”, joista voi olla hyötyä OSKU-toimintaa kehitettäessä.

Lähteet:

- Blom Raimo ja Melin Harri ja Pyöriä Pasi (2001): Tietotyö ja työelämän muutos, palkkatyön arki tietoyhteiskunnassa. Gaudeamus 2001
- Navitarvetutkimus perusaineisto (Tilastokeskus; haastattelu- ja tutkimuspalvelut)
- Nurmela Juha, Heinonen Risto, Ollila Pauli and Virtanen Vesa (2000): Matkapuhelin ja tietokone suomalaisen arjessa, Tilastokeskus; katsauksia 2000/2
- Nurmela Juha (2001): Kolme vuotta tietoyhteiskunnassa. Tilastokeskus; katsauksia 2001/2
- Nurmela Juha ja Parjo Lea (2002): Verkko-kaupan käyttäjien määrä lisääntyi vuodessa lähes puolella. Tilastokeskus; Tietoaika 2/2002 s. 6–9.
- Tietoyhteiskuntasivut <http://tilastokeskus.fi/tk/yr/tietoyhteiskunta/index.html>
- Öörni Seija (2002): Vertailutietoa Osku-alueilta; Osku-alueiden väestö- ja työssäkäyntitietoja vuosilta 1995–2000. Tilastokeskus (moniste)

Liite I

OSKU kyselytutkimuksen otos ja painotus

I. Otosasetelma

OSKUn otosasetelma oli maantieteellisesti ositettu otanta, jossa ositteet muodostuivat seitsemästä maaseudun ”seutukunnasta” ja kahden suuren kaupungin kaupunginosasta. Seutukunnat eivät täsmälleen noudattaneet virallista luokitusta seutukunnista.

Ositte

1. Pohjois-Lappi: Sodankylä, Inari ja Utsjoki
2. Kainuu: Hyrynsalmi, Kuhmo, Paltamo, Ristijärvi ja Suomussalmi
3. Pieksämäen seutu: Haukivuori, Jäppilä, Kangasniemi, Pieksämäen mlk, Pieksämäki ja Virtasalmi
4. Padasjoen seutu: Padasjoki, Asikkala, Kuhmoinen ja Sysmä
5. Itä-Uusimaa: Lapinjärvi, Liljendal, Myrskylä, Pernaja ja Pukkila
6. Itä-Turku: Halinen, Huhkola, Itäharju, Kohmo, Kurala, Lauste, Pääskyvuori, Vaala ja Varissuo
7. Turunmaan saaristo: Dragsfjärd, Houtskari, Iniö, Kemiö, Korppoo, Nauvo, Parainen, ja Västanfjärd
8. Helsinki: Maunula
9. Vaara-Karjala: Nurmes, Lieksa, Valtimo, Ilomantsi, Tuupovaara ja Juuka

Ositus tehtiin kuntanumeron perusteella lukuun ottamatta Turun ja Helsingin alueita. Itä-Turusta mukaan tulleet kaupunginosat kyettiin poimimaan kotipaikkatunnuksen kaupunginosatiedon perusteella. Sen sijaan Maunula ei muodosta virallista kaupunginosaa, joten parhaaksi vaihtoehdoksi tuli käyttää postinumeroaluetta 00630.

Tutkimuksen perusjoukko koostui 15–74-vuotiaasta suomen-, saamen- ja ruotsinkielisestä 900-ryhmän ulkopuolisesta väestöstä. Ositteiden otoskooksi määriteltiin n. 500, joka toteutui melko tarkasti. Alkuotos oli kussakin ositteessa kooltaan 550, minkä jälkeen poistettiin Tilastokeskuksen suurissa tutkimuksissa mukana olleet. Poistojen jälkeen pienin ositteittainen otoskoko oli 490 ja suurin 509 henkeä. Yhteensä kenttävaiheeseen lähetettiin 4 514 kohdetta. Perusjoukon koko poikkesi hyvin paljon ositteesta toiseen, joten tasakiintiöinti aiheuttaa voimakasta painojen vaihtelua. Suurin väestömäärä on ositteessa 9 (31 096 henkilöä tutkimuksen perusjoukon määrittelyllä) ja pienin ositteessa 8 (5 596 henkilöä).

2. Vastanneet ja kato

Tutkimukseen saatiin 2 677 hyväksyttävää vastausta. Tarkan vastausosuuden laskeminen on mahdotonta, koska ylipeitosta (kuolleet, alueilta muuttaneet ym.) paljastui vain osa, yhteensä 19 henkilöä. Heidät poistettiin otoksesta, joten otoskooksi jää 4 495 ja vastausosuudeksi tulee näin ollen 59,6 %. Ositteittain vastausosuus ei vaihdellut erityisen

voimakkaasti 54,7 %:sta (osite 1) 61,4 %:in (osite 3 ja 8). On merkille pantavaa, että Helsingin Maunulassa oli toiseksi paras vastausosuus, vaikka yleensä pääkaupunkiseudulla on paljon muuta maata suurempi kato.

Karkea vastanneiden ja kadon analysointi osoitti, että iän ja sukupuolen mukaan vastausosuus vaihteli suuresti. Kaikkein heikoin vastausosuus oli nuorimmilla miehillä (n. 50 %) ja paras nuorilla naisilla (70 %). Joissain ositteissa kato nousi ikä*sukupuoliryhmissä jopa lähes 70 %:in.

Kadon voi tämän perusteella arvioida vinouttavan tuloksia, ellei aineistoa painotettaisi niin, että kadon vaikutusta oikaistaan.

3. Painotus

Ositteissa sovelletun tasakiintiöinnin vaikutuksen poistamiseksi aineistoa täytyy joka tapauksessa painottaa. Kadon vinouttavan vaikutuksen oikaisu voidaan tehdä samalla kertaa, joskaan emme tiedä, miten kato vinouttaa tutkimusmuuttujien jakaumia.

Asetelmapaino

Asetelmapaino tarkoittaa sisällysmistodennäköisyyden käänteislukua, jota on muokattu ottamaan kato huomioon. Ts. $w_{ap} = N/n_r$. Ase-

telmapaino on laskettiin joka ositteelle erikseen ja se oli ositteen sisällä vakio kaikille alkiuille.

Painot

Varsinaiset painot muodostettiin asetelmapainoja muokkaamalla siten, että em. kadon vaikutusta on pyritty eliminoimaan ja että väestön demograafiset tiedot ovat mahdollisimman tarkasti oikeat. Tämä tehtiin pääasiassa käyttäen painojen kalibrointia siten, että ositteissa 2, 3, 4 ja 9 muodostettiin jälkiositus 10-vuotiskäryhmän ja sukupuolen mukaan. Jälkiosituslukuja tuli näin ollen 12 jokaiseen ositteeseen.

Ositteissa 1, 5, 6, 7, 8 vastaavan jälkiosituksen lisäksi täsmätettiin kieliryhmän osuus oikeaksi (ositeessa 1 saamen kieli, muissa ruotsi).

Kalibroidut painot ovat nimellä PAINOT. Mikäli aineistosta lasketaan eri parametreille keskivirheitä, on parasta käyttää esimerkiksi SUDAAN-ohjelmassa otosasetelmana ositettua palauttaen-tyyppistä varianssiapproksimaatiota (design= STRWR), ositteet alkupe-
räisten ositteiden ja jälkiositteiden yhdistelmä, jolloin ositteita tulee $9 * 12 = 108$. Vaihtoehtoisesti voidaan käyttää CLAN-ohjelmassa tarkempaa yleistetyn regressioestimaattorin varianssiestimaattoria.

Liite 2

Oppivat seutukunnat -projektiin liittyviä tutkimuksia, selvityksiä ja raportteja

2002

Nurmela, Juha; Öörni, Seija; Nyberg, Riina; Hokka, Päivi:

Matkalla kansalaisten tietoyhteiskuntaan?
– Raportti asukkaiden suhtautumisesta tietojen ja viestintätekniiikan käyttöön OSKU-alueilla syksyllä 2001.

Yhteisjulkaisuna Tilastokeskuksen Katsauksia -sarjassa.

ISBN 951-563-425-3 (nid.)

ISBN 951-563-476-X

(URL: <http://www.oskut.net>,
<http://www.sitra.fi>)

Jakelu:

Tilastokeskus,
Myyntipalvelu.

Puhelin (09) 1734 2011,

sähköposti tilastomyynti@stat.fi.

Kurikka, Päivi:

Kahden kerroksen kännykkäkansaa

– Nuorten tietotekniikan käyttö ja tietoyhteiskunta-asenteet Nuorten Suomi 2001 -tutkimuksessa.

ISBN 951-563-424-5 (nid.)

ISBN 951-563-426-1

(URL: <http://www.oskut.net>,
<http://www.sitra.fi>)

Verkkojulkaisuna <http://www.oskut.net>
sekä <http://www.sitra.fi>

Oksa, Jukka; Turunen, Jarno:

Oppivan Vaara-Karjalan arviointitutkimus Joensuun yliopisto, Karjalan tutkimuslaitoksen raportteja 1/2002

ISSN 1458-7114

ISBN 952-458-107-8

Jakelu: Joensuun yliopisto, Karjalantutkimuslaitos. PL 111, 80101 Joensuu.

Verkkojulkaisuna <http://www.oskut.net>

Melgin, Juha; Saranen, Heikki; Tallqvist

Kenneth; Vähäjylkkä, Kimmo:

NetCenter -selvitys A1: It-alan työvoimatilanteen ja osaamispohjaisten palvelujen ulkoistamismahdollisuuksien selvitys

NetCenter -selvitys A2: Osaamispohjaisten palvelujen kehittämismahdollisuudet ja kysyntä

NetCenter -selvitys B: Osaamispohjaisten palveluiden tarjonta

NetCenter -selvitys ABC: Valtakunnallinen osaamispohjaisten palvelujen kaupallistamismalli

Verkkojulkaisuina: <http://www.oskut.net>.

2001

Turunen, Jarno:

Kansalaisverkon käyttö paikallisyhdyskunnissa Joensuun yliopisto, Karjalan tutkimuslaitos, 2001

Verkkojulkaisuna <http://www.oskut.net>

Taloustutkimus Oy:

Vaara-Karjalan kansalaisverkon käyttäjä-
tutkimus (Maaliskuu 2001)

Verkkojulkaisuna: <http://www.oskut.net>

2000

Oksa, Jukka; Turunen, Jarno:

Paikallinen kansalaisverkko – Oppivan
Ylä-Karjalan arviointitutkimus

Joensuun yliopisto, Karjalan tutkimuslai-
toksen raportteja 5/2000

ISSN 0781-1969

ISBN 951-708-903-1

Jakelu: Joensuun yliopisto, Karjalantutki-
muslaitos. PL 111, 80101 Joensuu.

Verkkojulkaisuna <http://www.oskut.net>

Saarelainen, Anu (toim.):

Kyläteiltä tiedon valtateille – Oppiva Ylä-Kar-
jala tienraivaajana

Sitran julkaisusarja, nro 235

ISSN 0785-8388

ISBN 951-563-364-8

Jakelu: Sitra, puhelin (09) 618 991, sähköpos-
ti julkaisut@sitra.fi

Verkkojulkaisuna: <http://www.oskut.net>,
<http://www.sitra.fi>

Liite 3

Kohdekirje ja kyselylomake

Oppivat seutukunnat (OSKU)

KANSALAISTEN TIETOYHTEISKUNTAAN PAIKALLISIN VOIMIN

Arvoisa vastaanottaja

Kotikuntanne on mukana Suomen itsenäisyyden juhlarahaston (Sitra) käynnistämässä laajassa tietoyhteiskuntahankkeessa, OSKU:ssa. Tavoitteena on mm. lisätä alueella asuvien ihmisten ja siellä toimivien yritysten mahdollisuuksia käyttää tietokonetta ja Internetiä.

Tilastokeskus tekee Sitran toimeksiannosta kyselytutkimuksen, jossa selvitetään OSKU -hankkeeseen kuuluvissa kunnissa asuvien ihmisten mielipiteitä ja käsityksiä puhelimen, tietokoneen ja Internetin käytöstä ja niiden tarpeellisuudesta. Vastaamalla voitte vaikuttaa siihen, mitä kunnassanne tapahtuu OSKU -hankkeen puitteissa.

Tutkimukseen on poimittu jokaisen OSKU -alueen 15 - 74-vuotiaista asukkaista satunnaisesti 500 hengen otos väestön keskusrekisteristä. Te olette yksi näistä satunnaisesti valituista henkilöistä. Tutkimuksen luotettavuuden vuoksi on tärkeää, että jokainen otokseen kuuluva vastaa oheiseen kyselyyn itse. Tilastokeskus vastaa tiedonkeruusta ja tulosten raportoinnista. Julkaistavista tiedoista ei voida tunnistaa yksittäisen henkilön antamia vastauksia.

Pyydämme teitä täyttämään tämän kyselylomakkeen ja postittamaan sen Tilastokeskukseen oheisessa kirjekuoressa viimeistään **12.11.2001**. Palautuskuoren postimaksu on maksettu. Vastauksenne on tärkeä, sillä kyselyyn valittua ei voi korvata toisella henkilöllä.

Lisätietoja tutkimuksesta antavat:
Yliaktuaari Päivi Hokka Tilastokeskuksesta (puh. (09) 1734 3557 tai sähköposti paivi.hokka@tilastokeskus.fi) ja
Projektiassistentti Jenni Sarolahti Sitrasta (puh. (09) 6189 9275 tai sähköposti jenni.sarolahti@sitra.fi)

Tietoa OSKU -projektista saa myös Internet-osoitteesta www.oskut.net

Yhteistyöstä etukäteen kiittäen

Jussi Simpura
Tilastojohtaja, dosentti

Vastausohjeet

Vastatkaa lomakkeen kysymyksiin henkilökohtaisesti. Olkaa hyvä ja rengastakaa näkemystänne vastaava vaihtoehto tai kirjoittakaa vastauksenne sille varattuun tilaan. Oikeita tai väärä vastauksia ei ole.

Myös kysymysten yhteydessä on vastausohjeita.

Esimerkkejä:

Milloin aloititte matkapuhelimen käytön?

Rengastakaa yksi vaihtoehto.

- alle vuosi sitten 1
alle 2 vuotta sitten ..... (2)
alle 3 vuotta sitten 3
yli 3 vuotta sitten 4

Mikä on nykyinen ammattinne, tai ammatti, jossa olette viimeksi työskennellyt?

Kirjoittakaa ammattinne mahdollisimman tarkasti.

AUTOSÄHKÖASENTAJA

Paljonko oli viimeisin matkapuhelinlaskunne likimäärin?

235 markkaa

Jos kysymykseen merkitsemänne vaihtoehdon jäljessä pyydetään jatkamaan jostakin tietystä kysymyksestä, välissä oleviin kysymyksiin ei tarvitse vastata.

Käytättekö matkapuhelinta?

- kyllä 1
en ..... (2) --> **Jatkakaa kysymyksestä 23 sivulla 7.**

Taustatiedot

Rengastakaa mielestänne sopivinta vaihtoehtoa vastaava numero tai kirjoittakaa vastauksenne sille varattuun tilaan.

1. Mikä seuraavista kuvaa parhaiten pääasiallista toimintaanne tällä hetkellä?

Rengastakaa vain yksi vaihtoehto.

palkansaaja kokopäivätyössä	1
palkansaaja osapäivätyössä	2
yrittäjä omalla maatilalla	3
muu yksityisyrittäjä	4
työtön tai lomautettu palkatta	5
varusmies	6
opiskelija tai koululainen	7
eläkkeellä	8
äitiys- tai vanhempainlomalla	9
omaa kotitaloutta hoitava	10
muu, mikä?	11

2. Mikä on nykyinen ammattinne, tai ammatti, jossa olette viimeksi työskennellyt?

Kirjoittakaa ammattinne mahdollisimman tarkasti.

_____

3. Oletteko suorittanut ylioppilastutkinnon?

kyllä	1
en	2

4. Oletteko suorittanut:

Rengastakaa vain korkein suorittamanne tutkinto.

korkeakoulututkinnon	1
ammattikorkeakoulututkinnon	2
ammattillisen opiston	3
ammattillisen koulun	4
ammattillisen kurssin	5
En ole suorittanut mitään näistä	6

Tämä kysymys koskee vain KOULULAISIA ja OPISKELIJOITA:

5. Missä opiskelette tällä hetkellä?

peruskoulussa	1
lukiossa	2
ammattillisessa oppilaitoksessa	3
kansanopistossa tai vastaavassa	4
opistotasoisessa oppilaitoksessa	5
ammattikorkeakoulussa	6
korkeakoulussa	7
työllisyyskoulutuksessa	8
muualla, missä?	9

6. Kuinka monta henkilöä asuu kotitaloudessanne, teidät itsenne mukaan lukien?

Yhteensä	Aikuisia (18 vuotta täyttäneitä)	0 – 6-vuotiaita lapsia	7 – 12-vuotiaita lapsia	13 – 17-vuotiaita lapsia

7. Asutteko:

kerrostalossa.....	1
rivitalossa.....	2
omakoti- tai paritalossa.....	3
muussa rakennuksessa.....	4

8. Asutteko:

omistusasunnossa.....	1
vuokra-asunnossa.....	2
työsuhdeasunnossa.....	3
muussa asunnossa.....	4

9. Onko asuinpaikkanne:

kaupungin keskus.....	1
esikaupunkialue tai kaupunkilähiö.....	2
kuntakeskus tai muu taajama.....	3
maaseudun haja-asutusalue, kylä.....	4

10. Miten pitkä matka kotoanne on lähimpään:

Rengastakaa yksi vaihtoehto jokaiselta riviltä.

	Alle ½ km	Noin 1 km	1 – 2 km	2 – 3 km	3 – 10 km	Yli 10 km	En osaa sanoa
a) päivittäistavara kauppaan.....	1	2	3	4	5	6	9
b) pankkiautomaatille.....	1	2	3	4	5	6	9
c) kirjastoon.....	1	2	3	4	5	6	9
d) kirjelaatikolle.....	1	2	3	4	5	6	9
e) omalle postilaatikolle.....	1	2	3	4	5	6	9
f) terveyskeskukseen.....	1	2	3	4	5	6	9
g) taajamaan, jossa on muitakin kauppiaita kuin ruokakauppa (ostoskeskus, kirkonkylä yms.) ...	1	2	3	4	5	6	9
h) postiin tai asiamiespostiin.....	1	2	3	4	5	6	9

11. Onko teillä jokin sairaus, vamma tai muu vastaava, joka oleellisesti rajoittaa jokapäiväisten asioiden hoitoa kodin ulkopuolella?

kyllä.....	1
ei.....	2

12. Ihmisiä voidaan kuvata monella tapaa. Miten hyvin seuraavat väitteet sopivat teihin itseenne?

Rengastakaa yksi vaihtoehto jokaiselta riviltä.

	<u>Sopii minuun...</u>			
	hyvin	melko hyvin	melko huonosti	huonosti
a) Hankin uusia laitteita vasta sitten, kun tuttavilla ja sukulaisilla on jo sellaisia	1	2	3	4
b) Minulle riittävät halvat ja yksinkertaiset laitteet ilman hienouksia	1	2	3	4
c) Olen kiinnostunut yhteiskunnallisista asioista ja kulttuurista enemmän kuin laitteista ja tekniikasta	1	2	3	4
d) Olen "tee-se-itse" –nainen/mies	1	2	3	4

Puhelimen käyttö

Seuraavat kysymykset koskevat puhelimen käyttöä, riippumatta siitä, käytättekö lanka- vai matkapuhelinta.

Jos ette käytä puhelinta lainkaan, jatkakaa kysymyksestä numero 23 sivulla 7.

13. Miten hyvin seuraavat väitteet kuvaavat omaa suhtautumistanne puhelimeen kotona ja muuten vapaa-aikana?

Rengastakaa yksi vaihtoehto jokaiselta riviltä.

	<u>Kuvaa minua...</u>			
	hyvin	melko hyvin	melko huonosti	huonosti
a) Soittelen vain asian perästä	1	2	3	4
b) Tartun puhelimeen helposti soittaakseni jollekulle	1	2	3	4
c) Puhelin on välttämätön osa elämäntapaani	1	2	3	4
d) Minun on helppo soittaa vieraalle	1	2	3	4
e) Jätän herkästi viestin toisen vastaajaan	1	2	3	4
f) Ilahdun yleensä, kun puhelin soi	1	2	3	4

14. Kuinka monta puhelua soitatte kaikkiaan viikossa vapaa-aikana yhteensä (lanka- tai matkapuhelimilla)?

Rengastakaa yksi vaihtoehto.

vähemmän kuin yhden puhelun viikossa	1
enintään 5 puhelua	2
yli 5, mutta alle 20 puhelua	3
vähintään 20, mutta alle 50 puhelua	4
yli 50 puhelua	5

15. Käytättekö matkapuhelinta?

kyllä	1	
en	2	--> Jatkakaa kysymyksestä 23 sivulla 7.

Kysymyksiä matkapuhelinta käyttäville

Jos ette käytä matkapuhelinta, jatkakaa kysymyksestä numero 23 sivulla 7.

16. Onko käyttämänne matkapuhelin:

- vain omassa käytössänne 1
toisen kanssa vuorotellen käytettävä puhelin 2

17. Onko käyttämänne matkapuhelin sellainen työsuhdepuhelin, jonka puheluista maksatte vain kiinteän summan tai ette mitään?

- kyllä 1
ei 2

18. Milloin aloititte matkapuhelimen käytön?

Rengastakaa yksi vaihtoehto.

- alle vuosi sitten 1
alle 2 vuotta sitten 2
alle 3 vuotta sitten 3
yli 3 vuotta sitten 4

19. Paljonko oli viimeisin matkapuhelinlaskunne likimäärin?

_____ markkaa

20. Kuinka monta tekstiviestiä lähetätte keskimäärin viikossa?

Rengastakaa yksi vaihtoehto.

- vähemmän kuin yhden tekstiviestin viikossa 1
enintään 5 tekstiviestiä 2
yli 5, mutta alle 20 tekstiviestiä 3
vähintään 20, mutta alle 50 tekstiviestiä 4
yli 50 tekstiviestiä 5

21. Jos vertaatte viikon aikana lähettämienne tekstiviestien ja matkapuheluidenne määriä, kumpia on ollut enemmän?

Rengastakaa yksi vaihtoehto.

- soittoja selvästi enemmän kuin tekstiviestejä 1
soittoja jonkin verran enemmän 2
soittoja ja tekstiviestejä suunnilleen yhtä paljon 3
tekstiviestejä jonkin verran enemmän 4
tekstiviestejä selvästi enemmän 5
En ole lähettänyt tekstiviestejä 6

22. Oletteko elokuun alun jälkeen käyttänyt maksullisia tekstiviestipalveluja tai hankkinut matkapuhelimella tuotteita, jotka veloitetaan matkapuhelinlaskussa?

Niitä ovat mm. uutiset, säätiedot, numerotiedustelu ja sanakirjat sekä esim. suklaalevyn lähetyksen postin kautta, autonpesu- tai virvoitusjuoma-automaatin maksu tai pikkulasten vemputtimen maksu kaupakeskuksessa matkapuhelimella annettuun numeroon soittaen tai tekstiviesti lähettäen.

- kyllä 1
en 2

Tietokoneen käyttö

23. Oletteko koskaan käyttänyt tietokonetta?

- kyllä 1
en 2

--> Jatkaa kysymyksestä 37 sivulla 9.

24. Missä paikoissa olette käyttänyt tietokonetta?

Rengastakaa kaikki paikat, joissa olette käyttänyt tietokonetta.

- kotona 1
työpaikalla 2
koulussa, oppilaitoksessa tai vastaavassa 3
sukulaisten tai ystävien luona 4
kirjastossa 5
jossain yhteiskäyttöpisteessä, esim. ilmaisessa
nettikioskissa 6
jossain muualla 7

25. Milloin aloititte tietokoneen käytön?

Rengastakaa yksi vaihtoehto.

- alle vuosi sitten 1
alle 2 vuotta sitten 2
alle 3 vuotta sitten 3
yli 3 vuotta sitten 4

26. Kuinka usein olette käyttänyt tietokonetta elokuun alun jälkeen?

Rengastakaa yksi vaihtoehto.

- päivittäin 1
viikoittain 2
kerran pari kuussa 3
satunnaisesti muutaman kerran 4
en lainkaan elokuun alun jälkeen 5

27. Oletteko koskaan käyttänyt Internetiä (tai kansalaisverkkoa)?

- kyllä 1
en 2

--> Jatkaa kysymyksestä 35 sivulla 9.

28. Missä paikoissa olette käyttänyt Internetiä?

Rengastakaa kaikki paikat, joissa olette käyttänyt Internetiä.

- kotona 1
työpaikalla 2
koulussa, oppilaitoksessa tai vastaavassa 3
sukulaisten tai ystävien luona 4
kirjastossa 5
jossain yhteiskäyttöpisteessä, esim. ilmaisessa
nettikioskissa 6
jossain muualla 7

29. Milloin aloititte Internetin käytön?

Rengastakaa yksi vaihtoehto.

alle vuosi sitten	1
alle 2 vuotta sitten	2
alle 3 vuotta sitten	3
yli 3 vuotta sitten	4

30. Oletteko käyttänyt Internetiä (tai kansalaisverkkoa) elokuun alun jälkeen?

kyllä	1	
en	2	--> Jatkaa kysymyksestä numero 33.

31. Kuinka usein olette käyttänyt Internetiä elokuun alun jälkeen?

Rengastakaa yksi vaihtoehto.

päivittäin	1
viikoittain	2
kerran pari kuussa	3
satunnaisesti vain muutaman kerran	4

32. Oletteko elokuun alun jälkeen käyttänyt Internetiä (tai kansalaisverkkoa) seuraaviin tarkoituksiin:

Rengastakaa yksi vaihtoehto jokaiselta riviltä.

	Kyllä	En
a) uutistietojen seuraamiseen	1	2
b) tuotteita tai palveluita koskevien tietojen etsimiseen	1	2
c) tiedon etsimiseen ylipäätään	1	2
d) ilmoitusten laittamiseen myyntipalstoille (esim. kirpputorille) tai tapahtumakalentereihin yms.	1	2
e) tuotteiden tai palvelujen <u>tilaamiseen</u> yksityiskäyttöön tai lahjaksi siten, että <u>lasku tulee jälkikäteen</u>	1	2
f) tuotteiden tai palvelujen <u>ostamiseen</u> yksityiskäyttöön tai lahjaksi <u>maksan ne välittömästi</u> verkkopankin, luottokortin, verkkomaksun tai vastaavan kautta	1	2

33. Onko teillä oma sähköpostiosoite?

Mukaan lukien työpaikan sähköposti.

kyllä	1
ei	2

34. Kuinka monta henkilökohtaista, yksityistä sähköpostiviestiä lähetätte keskimäärin viikossa?

Rengastakaa yksi vaihtoehto.

En lähetä lainkaan sähköpostiviestejä	1
vähemmän kuin yhden sähköpostiviestin	2
enintään 5 sähköpostiviestiä	3
yli 5, mutta alle 20 sähköpostiviestiä	4
vähintään 20, mutta alle 50 sähköpostiviestiä	5
yli 50 sähköpostiviestiä	6

Tietokonetaidot

35. Miten hyvin hallitsette seuraavat asiat?

Rengastakaa yksi, osaamistanne parhaiten kuvaava vaihtoehto jokaiselta riviltä.

	Hyvin	Kohtuul- lisesti	Heikosti	En ole käyttänyt	Vaikea sanoa
a) tekstinkäsittelyn.....	1	2	3	4	9
b) tiedoston tai ohjelman kopiointiin levykkeelle.....	1	2	3	4	9
c) sähköpostin käytön.....	1	2	3	4	9
d) internetselaimen käytön.....	1	2	3	4	9
e) kuvan käsittelyn.....	1	2	3	4	9
f) pankkiyhteyden.....	1	2	3	4	9

36. Miten hyvin seuraavat väitteet kuvaavat omaa perehtymistänne tietotekniikkaan?

Rengastakaa yksi vaihtoehto jokaiselta riviltä.

	Kuvaa minua...				
	hyvin	melko hyvin	melko huonosti	ei ollen- kaan	vaikea sanoa
a) Olen opetellut tietotekniikan käytön omin päin.....	1	2	3	4	9
b) Olen oppinut sen työssä, koulussa tai muussa oppilaitoksessa.....	1	2	3	4	9
c) On yksi tai useampi ihminen, jotka ovat opastaneet ja innostaneet minut uuden tietotekniikan ja palveluiden käyttöön.....	1	2	3	4	9
d) Olen osallistunut tietotekniikkaa koskeville erillisille kursseille tai vastaaviin tapahtumiin.....	1	2	3	4	9

Sosiaaliset suhteet

37. Kuinka monta ei omaan talouteen kuuluvaa sukulaista tai heihin verrattavaa teillä on, joita tapaatte suhteellisen säännöllisesti tai joihin pidätte muuten jatkuvasti yhteyttä?

(muutakin kuin joulukortti; muualla asuvat vanhemmat, isovanhemmat, sisarukset, lapset, lapsenlapset, uusperheen tai avosuhteiden kautta tulleet 'omaiset')

Rengastakaa yksi vaihtoehto.

ei yhtään sukulaista tai heihin verrattavaa.....	1
en pidä yhteyksiä sukulaisiin tai heihin verrattaviin ..	2
1-2.....	3
3-5.....	4
5-10.....	5
yli 10.....	6

38. Kuinka monta ystävää, kaveria tai tuttavaa teillä on, joita tapaatte tai joihin pidätte muuten jatkuvasti yhteyttä?

(muutakin kuin joulukortti)

Rengastakaa yksi vaihtoehto.

ei yhtään.....	1
1-2.....	2
3-5.....	3
5-10.....	4
yli 10.....	5

39. Kuinka monella ei samaan talouteen kuuluvista sukulaisistanne ja ystävistänne, joihin pidätte säännöllistä yhteyttä, on käytössään matkapuhelin?

Rengastakaa yksi vaihtoehto.

kaikilla tai lähes kaikilla	1
yli puolella	2
noin joka kolmannella	3
hyvin harvalla tai ei kelläään	4
vaikea sanoa	9

40. Kuinka monella ei samaan talouteen kuuluvista sukulaisistanne ja ystävistänne, joihin pidätte säännöllistä yhteyttä, on käytössään sähköposti?

Rengastakaa yksi vaihtoehto.

lähes kaikilla.....	1
noin puolella.....	2
joillakin	3
ei kelläään	4
vaikea sanoa.....	9

41. Kuinka monta kertaa olette tavannut ei samaan talouteen kuuluvia sukulaisianne tai ystäviäni viimeisen kahden viikon (14 päivän) aikana joko teillä kotona, kylässä tai muualla?

Rengastakaa yksi vaihtoehto.

en kertaakaan	1
1 – 2 kertaa.....	2
3 – 6 kertaa.....	3
7 – 14 kertaa	4
vähintään 15 kertaa	5

42. Oletteko osallistunut tämän vuoden aikana jonkin tilaisuuden, tapahtuman tai vastaavan järjestelyihin vapaaehtois- tai harrastustoiminnan puitteissa?

Rengastakaa yksi vaihtoehto.

en kertaakaan	1
1 tai 2 kertaa	2
3 – 10 kertaa	3
11 – 20 kertaa	4
yli 20 kertaa.....	5

43. Oletteko käynyt tänä vuonna jossain vapaaehtoistyön tai harrastustoiminnan tapahtumassa yleisönä tai rivijäsenenä?

Rengastakaa yksi vaihtoehto.

en kertaakaan	1
1 tai 2 kertaa	2
3 – 10 kertaa	3
11 – 20 kertaa	4
yli 20 kertaa.....	5

44. Onko teillä ystäviä tai omaisia, joilta voitte pyytää apua tai neuvoa jokapäiväisen elämän ongelmissa?

Rengastakaa yksi vaihtoehto.

ei ole	1
1 tai 2 ihmistä.....	2
3 – 10 ihmistä.....	3
11 – 20 ihmistä.....	4
yli 20 ihmistä	5

45. Kuuluuko ystävä- ja omaispiiriinne johonkin alaan tai asiaan hyvin perehtyneitä, jotka voivat tarvittaessa auttaa teitä oman alansa kysymyksissä?

kyllä..... 1
ei 2

46. Onko teillä ystäviä, omaisia, perheenjäseniä, jotka voivat auttaa esim. työnsaannissa tai järjestää tavallista edullisemmin tavaroita, palveluja tai työsuorituksia?

kyllä..... 1
ei 2

47. Onko teillä muita tuttavuuksia, joista on tarpeen tullen hyötyä esim. työnsaannissa tai hankinnoissa?

kyllä..... 1
ei 2

Kysymyksiä tällä hetkellä työssä oleville

**Vastatkaa seuraaviin kysymyksiin vain, jos olette tällä hetkellä työssä.
Muussa tapauksessa jatkakaa kysymyksestä numero 64 sivulla 14.**

48. Mikä seuraavista vaihtoehdoista kuvaa parhaiten työtehtävääne?

Rengastakaa yksi vaihtoehto.

Olen pääasiassa yhdessä työpisteessä koko päivän 1
Työskentelen saman työpaikan sisällä eri puolilla työ-
/toimipaikkaa 2
Teen päivittäin asiakaskäyntejä (huolto, korjaus, hoito,
asennus, myynti, neuvonta yms.) 3
Työpaikka vaihtuu rakennus- yms. kohteen mukaan ajoittain 4
Olen pääasiassa kuljetustehtävissä (taksit, autonkuljettajat,
lähetit) 5
Muu työskentelytapa 6

49. Onko työnantajanne:

Rengastakaa yksi vaihtoehto.

valtio..... 1
kunta, kuntainliitto 2
oma yritys..... 3
yksityinen yritys..... 4
jokin muu 5

50. Montako työntekijää on työ- tai toimipaikassa, jossa itse työskentelette?

1-4 henkilöä 1
5-9 henkilöä 2
10-19 henkilöä 3
20 henkilöä tai enemmän 4
Työskentelen yksin omissa yrityksessä..... 5

51. Onko työnne sen kaltainen, että teidän tulee suunnitella työtänne ja soveltaa siihen omia ideoitanne?

kyllä 1
ei 2

52. Jos työnne on ideointia ja suunnittelua vaativaa, missä määrin teillä on mahdollisuus:

Rengastakaa yksi vaihtoehto jokaiselta riviltä.

	Vähän	Jonkin verran	Paljon
a) suunnitella työnne tuotetta	1	2	3
b) suunnitella omaa työsuoritustanne	1	2	3
c) suunnitella päivittäisen työaikanne käyttöä.....	1	2	3

53. Missä määrin kohtaatte työssänne sellaisia tehtäviä, jotka eivät hoidu pelkästään rutiinilla?

vähän 1
jonkin verran 2
paljon 3

54. Kuinka pitkä matka teillä on kotoa työpaikalle?

_____ km

55. Onko teillä työssänne käytössä lankapuhelimen lisäksi tai sijasta matkapuhelin?

kyllä 1
ei 2

56. Kuinka monta puhelua saatte työssänne viikon aikana?

Rengastakaa yksi vaihtoehto.

vähemmän kuin yhden puhelun viikossa 1
enintään 5 puhelua 2
yli 5, mutta alle 20 puhelua 3
vähintään 20, mutta alle 50 puhelua 4
yli 50 puhelua 5

57. Mikä seuraavista vaihtoehtoista kuvaa parhaiten tietokoneen käytettävissä oloa työssänne?

Rengastakaa yksi vaihtoehto.

Minulla ei ole työssäni käytettävissä
mikrotietokonetta lainkaan 1   --> **Jatkakaa kysymyksestä 60 sivulla 13.**

Minulla on mikrotietokone omassa käytössäni 2

Minulla on mikrotietokone yhteisessä käytössä
toisen kanssa 3

Minulla on mikrotietokone käytössä yhdessä
useiden muiden kanssa 4

58. Mikä seuraavista vaihtoehdoista kuvaa parhaiten sähköpostin käyttöä työssä?

Rengastakaa yksi vaihtoehto.

Minulla ei ole työssäni käytettävissä sähköpostia	1
Voisin käyttää työssäni sähköpostia, mutta en käytä sitä	2
Lähetän sähköpostiviestejä harvemmin kuin kerran viikossa.....	3
Lähetän enintään 5 sähköpostiviestiä viikossa	4
Lähetän yli 5, mutta alle 20 viestiä viikossa.....	5
Lähetän vähintään 20, mutta alle 50 viestiä viikossa	6
Lähetän yli 50 sähköpostiviestiä viikossa	7

59. Mikä seuraavista vaihtoehdoista kuvaa parhaiten Internet-sivujen käyttöä työssä?

Rengastakaa yksi vaihtoehto.

Minulla ei ole työssäni käytettävissä Internet-yhteyttä	1
Voisin käyttää työssäni Internet-yhteyttä, mutta en käytä sitä.....	2
Käyn Internet-sivuilla harvemmin kuin kerran viikossa.....	3
Käyn Internet-sivuilla enintään 5 kertaa viikossa	4
Käyn Internet-sivuilla yli 5, mutta alle 20 kertaa viikossa	5
Käyn Internet-sivuilla vähintään 20, mutta alle 50 kertaa viikossa	6
Käyn Internet-sivuilla yli 50 kertaa viikossa	7

60. Onko työnantajallanne tai yrityksellä ns. Internet-kotisivut?

kyllä.....	1
ei	2
en tiedä	9

61. Voisiko nykyistä työtänne tehdä kotona tai muusta etätyöpisteestä?

Rengastakaa yksi vaihtoehto.

Voisi, kokopäiväisesti.....	1
Voisi, välillä varsinaisella työpaikalla käyden	2
Voisi, välillä lyhyitä aikoja muualla kuin varsinaisella työpaikalla	3
Voisi, mutta vain erityisjärjestelyin muualla kuin varsinaisella työpaikalla ...	4
Ei, työni soveltuu vain varsinaisella työpaikalla tehtäväksi.....	5
Ei, minulla ei ole työssäni yhtä kiinteää työpaikkaa.....	6
Työskentelen jo tällä hetkellä kotona tai muussa etätyöpisteessä	7
Vaikea sanoa	9

62. Olisitteko itse halukas etätöihin kotona nykyisessä työssä?

Rengastakaa yksi vaihtoehto.

Ilman muuta	1
Saattaisi olla hyvä ratkaisu	2
Ei tunnu hyvältä ratkaisulta.....	3
En halua etätöihin	4
Teen jo tällä hetkellä etätöitä	5
Vaikea sanoa	9

63. Käyttekö viime kesänä työpäiviä ns. etätöihin kesämökillä tai vastaavassa paikassa?

kyllä.....	1
en	2

Tietoyhteiskuntaan ja tietosuojan suhtautuminen

64. Oletteko samaa vai eri mieltä seuraavista väitteistä?

Rengastakaa jokaisen väitteen kohdalta yksi, parhaiten sopiva vaihtoehto.

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	Vaikea sanoa
a) Tunnen jääneeni täysin uuden tietotekniikan etenemisen jalkoihin.....	1	2	3	4	9
b) Uudet tekniikat eivät auta minua säästämään rahaa eivätkä aikaa	1	2	3	4	9
c) Nykyiset neljä valtakunnallista tv-kanavaa riittävät minulle hyvin	1	2	3	4	9
d) Minua ei tiedon tulva haittaa	1	2	3	4	9
e) Hoidan asiaini mieluummin puhelimella kuin kirjeillä tai tietokoneyhteyksillä	1	2	3	4	9
f) Internetissä ei ole minua kiinnostavaa tietoa	1	2	3	4	9
g) Henkilötunnusta kysytään aivan liian usein	1	2	3	4	9
h) Viranomaiset saavat kysymättä tehdä minua koskevia päätöksiä rekistereissä olevien tietojen perusteella.....	1	2	3	4	9

Osallistuminen

65. Oletteko ottanut tämän vuoden aikana yhteyttä jossain monia kuntalaisia tai koko kuntaa koskevassa asiassa:

Rengastakaa yksi vaihtoehto jokaiselta riviltä.

	Kyllä	En
a) kuntanne virkamieheen	1	2
b) kunnanvaltuutettuun tai kunnanhallituksen jäseneseen	1	2
c) jonkin lautakunnan jäseneseen	1	2

Jos vastasitte edellä jokaiseen kohtaan 2 (en), jatkakaa kysymyksestä numero 67 sivulla 15.

66. Millä tavoin otitte yhteyttä näihin henkilöihin?

Rengastakaa yksi vaihtoehto jokaiselta riviltä.

	Kyllä	En
a) Kävin tapaamassa asianomaista henkilöä varta vasten ..	1	2
b) Soitin asianomaiselle henkilölle	1	2
c) Kirjoitin kirjeen asianomaiselle henkilölle	1	2
d) Kerroin asiasta muussa yhteydessä tavattaessa	1	2
e) Lähetin sähköpostia tai vastaavaa	1	2
f) Kirjoitin yleisön osastoon	1	2

67. Mitä seuraavista käyttäisitte mieluiten, jos haluaisitte antaa palautetta asuinkuntanne päätöksentekijöille?

Rengastakaa yksi vaihtoehto.

puhelinta	1
sähköpostia tai Internet-sivuja	2
muuta tapaa	3
vaikea sanoa	9

68. Oletteko käynyt katsomassa asuinkuntanne Internet-kotisivuja?

Rengastakaa yksi vaihtoehto.

kyllä, monesti	1
kyllä, ainakin kerran	2
en ole, mutta olen aikeissa käydä	3
en ole käynyt	4
en ole, eikä kiinnosta	5
en käytä Internetiä	6

69. Oletteko laittanut viestejä tai kommentteja asuinkuntanne Internet-kotisivuille?

Rengastakaa yksi vaihtoehto.

kyllä, monesti	1
kyllä, ainakin kerran	2
en ole, mutta olen aikeissa laittaa viestejä	3
en ole laittanut viestejä	4
en ole, eikä kiinnosta	5
en käytä Internetiä	6

70. Oletteko samaa vai eri mieltä seuraavista väitteistä?

Rengastakaa jokaisen väitteen kohdalta yksi vaihtoehto.

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	Vaikea sanoa
a) Asuinkuntani virastoissa ja laitoksissa saa tasapuolista ja luotettavaa palvelua	1	2	3	4	9
b) Minulle kuntalaisena riittää, kun äänestän ja vaikutan siten valtuutettujen valintaan	1	2	3	4	9
c) Mielipiteen kertominen kunnan virkamiehille ja päättäjiille on liian vaikeaa ja monimutkaista	1	2	3	4	9
d) Minua kiinnostavat vain asuntojeni lähiympäristössä tapahtuvat asiat	1	2	3	4	9
e) Olisin valmis edustamaan kuntalaisia esim. terveys- ja sosiaalipalvelujen kehittämisessä	1	2	3	4	9
f) Tietotekniikka tulee helpottamaan tavallisten kuntalaisten vaikutusmahdollisuuksia	1	2	3	4	9
g) Enemmistöön asuinkuntani asukkaista voi luottaa	1	2	3	4	9

71. Seuraatteko paikallis- ja maakunnan uutisia ja tapahtumailmoituksia yms.:*Rengastakaa yksi vaihtoehto jokaiselta riviltä.*

	Usein	Joskus	En koskaan
a) alueradioista.....	1	2	3
b) TV:n alueuutisista.....	1	2	3
c) sanomalehdistä.....	1	2	3
d) paikallislehdistä.....	1	2	3
e) ilmaisjakelulehdistä.....	1	2	3
f) Internetistä.....	1	2	3
g) ilmoitustauluilta.....	1	2	3
h) kuulen tapahtumista ystäviltä/muilta.....	1	2	3

72. Oletteko maksanut laskuja elokuun alun jälkeen:*Rengastakaa yksi vaihtoehto jokaiselta riviltä.*

	Kyllä	En
a) pankin kassalla.....	1	2
b) pankkisiirtokorttia käyttäen.....	1	2
c) maksuautomaatilla.....	1	2
d) puhelinpankin kautta.....	1	2
e) verkkopankin kautta.....	1	2

73. Asuinkunnassanne toimii tai on suunnitteilla ns. kansalaisverkko, jonka kautta kuka tahansa alueen asukas voi ilmaiseksi käyttää tietokonetta tai siihen liittyviä Internet-palveluja.*Rengastakaa yksi vaihtoehto jokaiselta riviltä.*

	Kyllä	En
a) Oletteko luenut tai kuullut tiedotusvälineistä kansalaisverkosta?.....	1	2
b) Oletteko kuullut tutuilta kansalaisverkosta?.....	1	2
c) Tunnetteko jonkun kansalaisverkkoa käyttäneen ihmisen?.....	1	2
d) Oletteko itse käyttänyt kansalaisverkkoa?.....	1	2

74. Pidättekö kansalaisverkkoa itsellenne:*Rengastakaa yksi vaihtoehto.*

hyvin tarpeellisena.....	1
tarpeellisena.....	2
jokseenkin tarpeettomana.....	3
täysin turhana.....	4
vaikea sanoa.....	9

75. Asuinkunnassanne tullaan järjestämään ilmaista tietotekniikkaan ja –verkkoihin liittyvää koulutusta. Haluaisitteko saada koulutusta:

Rengastakaa yksi vaihtoehto jokaiselta riviltä.

	Kyllä, ilman muuta	Kenties	En	Vaikea sanoa
a) tietokoneen käytön alkeissa.....	1	2	3	9
b) tekstinkäsittelyohjelman käytössä.....	1	2	3	9
c) Internetin käytössä.....	1	2	3	9
d) sähköpostin käytössä.....	1	2	3	9
e) matkapuhelimen käytössä	1	2	3	9

Jos vastasitte edellä jokaiseen kohtaan 3 (en), jatkakaa kysymyksestä numero 79 sivulla 18.

76. Missä haluaisitte tällaista ilmaista koulutusta järjestettävän?

Rengastakaa yksi vaihtoehto.

työpaikallanne tai oppilaitoksessanne	1
kansalais- tai työväenopistossa.....	2
kotonanne	3
jossain muualla, missä?	4

77. Mikä olisi teille sopivin opetusmuoto?

Rengastakaa yksi vaihtoehto.

henkilökohtainen opastus ja apu	1
pienryhmässä tapahtuva opetus.....	2
10 – 20 henkilön kurssiryhmässä tapahtuva opetus	3

78. Mikä olisi teille sopivin koulutuksen ajankohta?

Rengastakaa yksi vaihtoehto.

päiväaikaan arkisin	1
ilta-aikaan arkisin	2
päiväaikaan viikonloppuisin	3
ilta-aikaan viikonloppuisin	4

Kotitalouden tietoja

79. Onko kotitaloudessanne seuraavia laitteita:

Rengastakaa yksi vaihtoehto jokaiselta riviltä.

	Kyllä	Ei
a) lankapuhelinliittymä.....	1	2
b) lankapuhelimessa vastaaja tai vastaajapalvelu.....	1	2
c) matkapuhelin.....	1	2
d) teksti-TV.....	1	2
e) kaapeli-TV (tai satelliittikanava).....	1	2
f) videonauhuri.....	1	2
g) videokamera.....	1	2
h) digitaali-, still-videokamera tai vastaava, jossa kuvia ei oteta filmille.....	1	2
i) pelikone, joka yhdistetään tv:hen tai vastaavaan monitoriin.....	1	2
j) DVD-laite.....	1	2
k) tietokone.....	1	2
l) Internet-yhteys.....	1	2

80. Montako tilattua sanoma- ja paikallislehteä teille tulee kotiin?

_____ kpl

81. Kuinka monta henkilöautoa perheenne käytössä on yhteensä?

_____ kpl

82. Mihin seuraavista tuloluokista koko taloutenne yhteenlasketut kuukausitulot sijoittuvat veroja ja erilaisia menoja vähentämättä (=bruttotulot)?

Rengastakaa yksi vaihtoehto.

alle 4000 markkaa.....	1
4000 – 6000 markkaa.....	2
6000 – 8000 markkaa.....	3
8000 – 10000 markkaa.....	4
10000 – 15000 markkaa.....	5
15000 – 20000 markkaa.....	6
20000 – 25000 markkaa.....	7
25000 – 30000 markkaa.....	8
yli 30000 markkaa.....	9
en osaa sanoa.....	10

KATSAUKSIA – ÖVERSIKTER – REVIEWS

Leena Timonen

Energiatilastojen kehittämisohjelma:
Tarveselvitys. 1996/1.

Pekka Rytönen

Konsernirekisterihanke
– yleissuunnitteluvaiheen raportti.
1996/2.

Vesa Kuusela

Puhelinpeittävyys ja puhelimella tavoitettavuus Suomessa. 1997/1

Timo Byckling (toim.)

Tilastokeskuksen tutkimustoiminnan
päälinjat vuosina 1997–1999. 1997/2.

Minna Hänninen

Tilastolliset tietosuojamenetelmät ja
niiden käyttö. 1997/3.

Pekka Lith

Konsernirekisterihanke
Pilotirekisterivaiheen raportti. 1997/4.

Pirkko Hemmilä, Matti Kauhanen

Julkisten menojen hintaindeksi 1995 =
100. 1997/5.

Timo Byckling (ed.)

Statistics Finland:
Main Lines of Research and
Development in 1997–1999. 1997/6.

Juha Nurmela

Suomalaiset ja uusi tietotekniikka.
1997/7.

Mia Suokko (toim.)

Energia-alan työllisyysvaikutukset.
1997/8.

Anita Heinonen

Yritysrekisterin kehittämisprojekti
– yleissuunnitteluvaiheen raportti.
1997/9.

Anita Heinonen

Yritysrekisterin kehittämisprojekti
– suunnitteluvaiheen 1. osaraportti.
1997/10.

Risto Lehtonen (toim.)

Taloushistorian tutkimusta ennen ja nyt
– 100 vuotta Tekla Hultinin väitöksestä
Kooste 12.12.1996 pidetyn Tilastokes-
kuksen tiedeseminaarin aineistosta.
1997/11.

Juha Nurmela

The Finns and Modern Information
Technology.
Report 1 of the project “The Finns and
the Future Information Society”.
1997/12.

Lea Parjo

Tietoyhteiskuntatilastojen kehittäminen
– Projektin loppuraportti. 1997/13.

Jukka Hoffrén

Luonnonvarojen käytön verotus
Tarpeiden ja vaikutusten arviointia.
1997/14.

Pekka Lith

Konsernirekisterihanke
Perustamisvaiheen raportti. 1997/15.

Ritva Marin, Arto Luhtio

Matkailutilastojen nykytila ja
kehittäminen
Työryhmän loppuraportti. 1997/16.

Juha Nurmela

Valikoiko uusi tieto- ja viestintäteknii-
ka käyttäjänsä?
‘Suomalaiset ja tuleva tietoyhteiskunta’
-hanke
Raportti 2. 1998/1.

Johanna Laiho

Varallisuustutkimus 1994
Laatuselvitys. 1998/2.

Eeva-Sisko Veikkola (toim.)

Päätöksentekoaammattien
määrittelyminen julkisella sektorilla
-työryhmän raportti. 1998/3.

Juha M. Alho

A Stochastic Forecast of the Population
of Finland
1998/4.

- Juha Nurmela*
Does Modern Information Technology select Its Users?
Report 2 of the project "The Finns and the Future Information Society".
1998/5.
- Pekka Lith*
Kuntakonsernit Suomessa
Konsernirekisterihankkeen osaraportti.
1998/6.
- Pekka Lith*
Suuret suomalaiset konsernit 1995.
1998/7.
- Eeva-Sisko Veikkola (toim.)*
Naiset ja miehet yhteiskunnallisessa päätöksenteossa.
1998/8.
- Eeva-Sisko Veikkola (ed.)*
Women and Men in Decision Making in the Finnish Society.
1998/9.
- Kristiina Ingalsuo*
Rakennusjätetilan kehittämisen.
1998/10.
- Kari Grönfors, Minna Niininen ja Leena Timonen*
Energiatilastojen kehittämisohjelma: Loppuraportti.
1998/11.
- Laura Vaajakallio*
Lasten päivähoito Suomessa 1995–1998. Raportti alle kouluikäisten päivähoidosta EU-työvoimatutkimuksen ja Tulonjakotilaston pohjalta.
1999/1.
- Yrjö Palttila, Erkki Niemi*
Suomen maaseutu EU-kauden alussa - Maaseutuindikaattorit.
1999/2.
- Markku Lindqvist, Airi Pajunen ja Johanna Laiho*
Kulutustutkimukset 1994–1996
Laatuselvitys.
2000/1.
- Juha Nurmela, Risto Heinonen, Pauli Ollila, Vesa Virtanen*
Matkapuhelin ja tietokone Suomalaisen arjessa.
2000/2.
- Vesa Kuusela*
Puhelinpeittävyden muutos Suomessa.
2000/3.
- Jyrki Pohjolainen*
Palvelujen energiatilastoinnin kehittäminen.
2000/4.
- Juha Nurmela, Risto Heinonen, Pauli Ollila, Vesa Virtanen*
Mobile Phones and Computer as Parts of Everyday Life in Finland.
2000/5.
- Risto Lehtonen, Timo Byckling (eds.)*
Statistics Finland: Main Lines of Research and Development in 2000–2003.
2000/6.
- Merja Saarnilehto*
Ympäristöala Suomessa.
2000/7.
- Marie Reijo*
Kotitalouksien asuntolainat ja ylivielkaantuneisuus 1990 -luvun jälkipuoliskolla.
2000/8.
- Mikko Hovi, Leif Nordberg, Irmeli Penttilä*
Interview and Register Data in Income Distribution Analysis. Experiences from the Finnish European Community Household Panel Survey in 1966.
2000/9.
- Hanna Lehtinen*
Rahatalouden suunnittelu ja hallinta lapsiperheissä.
2001/1.
- Juha Nurmela*
Kolme vuotta tietoyhteiskunnassa. Pitkittäistutkimus uuden tieto- ja viestintätekniiikan käytöstä.
2001/2.

Risto Lättilä, Kyllikki Torssonen
Oikeustilastot murrosvaiheessa.
Oikeustilastollisen työryhmän loppura-
portti 2000.
2001/3.

Juha Nurmela
Three Years of the Information Society
A Longitudinal Survey of the Use Made
of Modern Information and
Communications Technology in
Finland.
2001/4.

Risto Lehtonen, Kari Djerf (eds.)
Lecture Notes in Estimation for
Population Domains and Small Areas
Malay Ghosh: Model Dependent Small
Area Estimation – Theory and Practice.
Carl-Erik Särndal: Design-Based
Methodologies for Domain Estimation
2001/5.

Hanna Hämäläinen
Työvoimareservit ja niiden rakenne
Suomessa vuonna 2000.
2002/1.

*Anja Ahola, Petri Godenhjelm,
Marjaana Lehtinen*
Kysymisen taito. Surveylaboratorio
lomaketutkimusten kehittämisessä.
2002/2.

*Juha Nurmela, Seija Öörni,
Riina Nyberg, Päivi Hokka*
Matkalla kansalaisten tietoyhteiskun-
taan? – Raportti asukkaiden suhtautu-
misesta tieto- ja viestintäteknii-
kän käyttöön OSKU-alueilla syksyllä 2001.
2002/3.

KATSAUKSIA

Tämä raportti esittelee vuoden 2001 marraskuussa Tilastokeskuksen Sitran toimeksiannosta tekemän kyselytutkimuksen tuloksia. Postikysely tehtiin Oppivat Seutukunnat sekä Oppiva Ylä-Karjala ja Oppiva Vaara-Karjala hankkeisiin kuuluvien kuntien asukkaille. Kyselyllä tutkittiin asukkaiden kokemuksia, mielipiteitä ja käsityksiä matkapuhelimen, tietokoneen ja Internetin käytöstä ja niiden tarpeellisuudesta.

Matkapuhelinta käyttävien henkilöiden osuus oli noin 84 prosenttia kaikista kyselyyn vastanneista. Alueet voidaan karkeasti jakaa kahteen ryhmään, joissa toisessa tietokoneen käyttäjien osuus on noin 80 prosenttia ja toisessa ryhmässä vähän alle 70 prosenttia. Kaikista tietokonetta käyttäneistä noin 82 prosenttia oli käyttänyt myös Internetiä tai kansalaisverkkoa. Vain reilu neljännes vastaajista katsoi, ettei Internetissä ole kiinnostavaa tietoa. Kuitenkin 73 prosenttia käyttäisi asioiden hoitamiseen edelleen mieluummin puhelinta kuin tietoverkkoa tai kirjepostia. Tietotekniikkaa ja tietoyhteiskuntaa koskevien väitteiden tarkastelu osoitti selvästi, että vanhempia ihmisiä kiinnostavien sisältöjen tuottaminen olisi erityisen tärkeää, kun pyritään samaan paikallisverkoille lisää käyttäjiä.

Oppivat seutukunnat eli OSKU on tietoyhteiskunnan perustaitojen leviittämiseen tähtäävä projekti, jonka kulmakiviä ovat koulutus, kansalaisverkko ja paikallinen sisällöntuotanto. Kahdeksalla alueella eri puolilla Suomea sovelletaan OSKUn taustalla olevan Oppiva Ylä-Karjala -projektin tuloksia sekä hyviä käytäntöjä. OSKUn päärahoittaja on Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra. Lisätietoja <http://www.oskut.net>

Tilastokeskus, markkinointipalvelut
PL 4C
00022 TILASTOKESKUS
puh. (09) 1734 2011
faksi (09) 1734 2500
myynti@tilastokeskus.fi
www.tilastokeskus.fi

Statistikcentralen, marknadsföringstjänster
PB 4C
00022 STATISTIKCENTRALEN
tfn (09) 1734 2011
fax (09) 1734 2500
myynti@stat.fi
www.stat.fi

Statistics Finland, Marketing Services
P.O.Box 4C
FIN-00022 STATISTICS FINLAND
Tel. + 358 9 1734 2011
Fax + 358 9 1734 2500
myynti@stat.fi
www.stat.fi

ISSN 1239-3800
= Katsauksia
ISBN 952-467-063-1
ISBN 951-563-425-3 (Sitra)
Tuotenumero 9553
BE